SHRI JAGADGURU VISHWARADHYA JNANAMANDIR
(LIBRARY)
JANGAMAWADIMATH, VARANASI

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

Please return this volume on or before the date last stamped
Overdue volume will be charged 1/- per day.

శ్రీ ర స్తు.

బిల్హణీయము.

పండిపెద్ది. కృష్ణస్వామి ప్రణీతము.



SCHOLARS' EDITION.

(For Private Circulation Only.)

చె న్న పు రి:

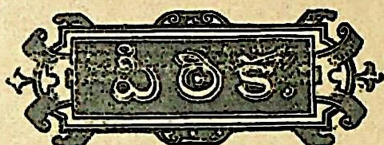
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచేఁ

ప్ర క టి త ము.

1914.

0-13-0

Printed by
V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
at the "VAVILLA" PRESS,
Madras.——1914.



బిల్హణీయ మను నీప్రబంధము శృంగారరసప్రధానమై నది. ఇది సంస్కృతమునందు నూటయేఁబది శ్లోకంబులందిమిడి యున్నది. కాని, తెనుఁగున మూఁడాశ్వాసములమహాప్రబంధమై యెంతయు నొప్పారుచున్నది. ఇతివృత్త సంవిధానముం బట్టి దీని యందు సద్భావము పొడకట్టినను, నాయికానాయకుల యనురాగప్రకర్షమత్యంతము హృదయంగమంబుగ వర్ణింపఁబడియుండుటం జేసి, రసికవతంసుల కాదరణీయంబై యున్నయది.

మఱియు నీయాంధ్రరచన సంస్కృతమునకంటెను రసభావాదిపోషణంబున మఱింత వన్నె కెక్కి యున్నది.

శ్లో. "ఇత్థం చేతసి సంప్రధార్య వికలా సా రాజపుత్రీ కవిం
త్యక్త్వా కాండపటం విహాయ పతితా శయ్యాతలే నిస్పృహా,
కన్దర్పే శరసన్తతీర్విసృజతి ప్రాజల్పదార్తా భృశం
రక్ష త్వం చతురాననేతి తదతః శ్రుత్వా కవీశో౽భ్యధాత్."

అను శ్లోకంబున 'ఇతఁడు నన్ననుగ్రహించునో అనుగ్రహింపఁడో' యని తలపోసి, వ్యాకులతఁజెంది సెజ్జమీఁదఁబడి కందర్పశరపాతంబులకుఁ దాళఁజాలక, 'చతురాననా రక్షింపు' మనఁగా విని కవివచ్చి పలికె నని యర్థమగుచున్నది.

ఇఁక నీయాంధ్రంబుననో యెంతసారస్యము, ఎంతకల్పన
విశేష పరిపోషము సుగమం బగుచున్నదో చూడుఁడు.

క.॥ "ప్రతిభంగమైనఁగాని
మతిమంతు సదాత్తవేషు మానితవిద్యా
న్వితునిం గాంచెదఁ గన్నుల
కతుల మహోత్సవముగాఁగ నని చెలి ప్రీతిన్-

సీ.॥ వినుతవిద్యాజిత ద్విజరాజు ద్విజరాజు
రుచిరాజి నగుమోము రుచులవాని

* * * * *

సకియ మది నెంచి తమిమించి సంభ్రమించి
కరము లలరించి తెఱ వంచి కందళించి
పొంచి తిలకించి పులకించి పొలుపుఁగాంచి
కాంచె రోహిణి చంద్రునిఁ గాంచినట్లు."

ఇవ్విధంబుననె యయ్యయి సందర్భములఁ జమత్కారవి
షంబులు సహృదయ హృదయాస్వాద్యంబులై విలసిల్లుచున్న

ఈప్రబంధము రచియించిన కవి సింగరాచార్యుఁడు. ఆ
యగోత్రుఁడు. ఆపస్తంబసూత్రుఁడు. వైష్ణవుఁడు. ఈతనితం
రంగాచార్యుఁడు. ఇతని యింటిపేరు క్రొత్తపల్లివారు. ఈసింగ
చార్యునికి 'చిత్రకవి' యనుబిరుదనామము వచ్చినది. అదిమొద
వీరిసంతతివారి కందఱకిని, 'చిత్రకవివారు' అను నింటిపేరు ప్ర

కెక్కినది. ఈకవిరచించిన రాఘవవాసుదేవీయాశ్వాసాంత్యగద్యమున—

ఇది శ్రీమదళహసింగరిస్వరూప శ్రీమన్నారాయణముని గురుచరణసేవా సంప్రాప్తకవితా సామ్రాజ్య ధౌరేయాత్రేయ గోత్రపవిత్ర క్రొత్తపల్లి రంగాచార్యపుత్ర చిత్రకవి సింగరాచార్య ప్రణీతంబైన 'రాఘవవాసుదేవీయంబను' అని యున్నది.

ఈబిల్హణీయమును కృతికర్తయనంతరము తత్పుత్రుఁడైన నరసింహాచార్యుఁడు పండిపెద్దికృష్ణస్వామికి రావుకాదులు శ్రీహర్షాదులకువలె నొసంగినాఁడు. చిత్రకవి సింగరాచార్యవిరచితమే యనుటకుం దీని ప్రథమాశ్వాసాంతపద్యము చక్రబంధమున 'సింగరార్యకృతి' యని తెలియుటయు, రాఘవవాసుదేవీయమున—

వ. "అట్టిదేశికోత్తములలో రంగాచార్యులకు కోనమాంబకు సింగరార్య
సమాఖ్యుండ నగునే నాదిగ నలుగుర ముద్భవించితిమి.

* * * * * *

తే. అనెడు నన్ను బుధుల్ గొనియాడి బిలహ,
ణంబు మొదలైనకృతులు విన్నాము తెలుఁగు
నిపుడు భగవత్కథాప్తి నూహించునట్టి
కావ్యము రచించుశ్లేషోక్తి కవులు మెచ్చ."

అను స్పష్టమైనవాక్యములును బ్రమాణములు.

ఈకవికాలము నిర్ణయించుటకు నితని సంతతిలోని నా
గైదవ తరమువా రిప్పుడు కందుకూరు సీమలోని చిత్రకవివా
యగ్రహారమను గ్రామమందును, మఱియు నాప్రాంతములందు
నివసించుచున్నారు గావున,నీకవి సుమారు నూటయిఱువది సం
త్సరములకు లోపువాఁడని యూహాగలుగుచున్నది.

శ్రీకూర్మము,
గంజాం జిల్లా.
1-10-1914

నిష్ఠల. రామజోగి దీక్షితులు.

విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.



బిల్హణీయము.



పీఠిక.



రామావనిజానిజాయతభుజా
శృంగారశాఖామిళ
త్సారాకారలతా స్తన స్తబకభా
స్వద్దంతవాసగకిసా
లారాళాలకభృంగరంగదఖిలాం
గాంచత్ప్రసూనోత్కర
శ్రీరామాకృతికల్పకంబు మము ర
క్షించు౯ బుధానందమై. 1

క. భవసరసిజసంభవముఖ
భువనస్థసమస్తదేవముఖ్యుల కెలమిం
బ్రవిమలమతి మ్రొక్కెద న
త్కవితకు సంతతము సత్ప్రకాశత గలుగన్. 2

క. ధర దోషోదకముల నిడి
గరిమ౯ [illegible]

కరవరమానసపదసం
చరసత్కవిహంసములను సంస్తుతి సేతున్.

తే. నిర్మలావయవమ్ముల నెమ్మి విడిచి
వ్రణములకుఁ బాలుమక్షికా ప్రతతిభంగి
నొప్పులు గ్రహింప కెప్పుడుఁ దప్పు లరయు
కాకవులలోకముల నే నిరాకరింతు.

వ. అని యివ్విధంబున నిష్టదేవతానమస్కరణంబును సత్క
పురస్కరణంబును గుకవితిరస్కరణంబునుం గావించి వే
నొక్కనాఁ డెక్కువ యగుమక్కువం జొక్కి హృద్యవిద్యా
నవద్యు లగువిద్వద్వాద్యులు గొలువం గొలువుకూటంబున న
వసించి సమంచితగతుల నతుల నైఖరి దీపించునవసరంబున.

తే. చిత్రకవివంశదుగ్ధాబ్ధిశీతభానుఁ
డనుపమానోక్తి శ్రీసింగరార్యసూనుఁ
డమితకవితావిశేషజ్ఞుఁ డనఁగ వెలయు
నారసింహార్యకవి వచ్చి నన్ను మెచ్చి.

క. శ్రీవండిపెద్దిసత్కుల, దీపక కాశ్యపసగోత్ర దీవ్యన్నానా
భూపాలకమకుటమణీ, శ్రీపదపాదాగ్రభూమికృష్ణస్వామీ.

సీ. కుత్సితకాణాదకుతర్కలకవిభేద
సంసక్తయుక్తివజ్రప్రహార
యణశాంకపాణినీయాటవీపాటన
చటులసూక్తివిహార పటుకుఠార
నిర్ణీతకృతజైమినీయతూలోద్ధూత
సంస్కారవాక్యఝంఝామారుత

దుర్మతవేదాంతమర్మతమశ్ఛేద
భాసురవచనప్రభావసార
తే. కావ్యనాటకలసదలంకారసాహి
తీసుసంపన్నరసలసద్ధీరహృదయ
పండిపెద్దికులీన సంపన్నిధాన
పాలితకవీంద్ర శ్రీకృష్ణపండితేంద్ర. 8

వ. అని వినుతించి వినుము భవదీయంబు లగుచతుర్దశవిద్యాప్రభావంబులు సకలభాషావిశేషంబులు సమస్తచమత్క్రియా వినోదంబులు నెన్న నిన్నరులకుఁ దరంబుగాదు నిఖిలలోకంబులఁ గృతిముఖంబుగాఁ గీర్తి నిత్యం బగు నట్టికృతులయందు నాంధ్రం బతిరమణీయంబు గావున నొక్కపురాతనకథ నాంధ్రప్రబంధంబుగా రచియించి రామాంకితంబు సేసి యాచంద్రతారకం బగుసత్కీర్తిం గాంచు మనిన నేనును సంతోషితాంతరంగుండ నగుచు. 9

క. మున్నింద్రతనూభవునకు
వెన్నుండు సహాయుఁడైనవిధమున నే నా
సన్నుతసద్గుణగణసం
పన్నుం డగుకవివరాధిపసహాయమున్. 10

షష్ఠ్యంతములు.

క. శ్రీజనకసుతాహృదయస
రోజాతద్యుమణి కజవిరూపాక్షమరు
ద్రాజప్రముఖామర్త్యస
మాజాగ్రణికి ... 11

క. తుండీంద్రతుండనిభదో
ర్దండస్ఫుటకాండనిర్జితమహోద్దండా
ఖండలరిపుకాండునకుఁ
ఖండపరశుచండకార్ముకవిఖండునకున్. 12

క. సుందరపదారవింద మ
రంద ముదితబుధపురందరమిళిందునకుం
గుంద శరత్కంద వృష
స్యందనచందనకన ద్యశఃకందునకున్. 13

క. హరితనయహృదయసారస
హరికి మహోసూనృతజితహరి కతి తేజః
పరిహాసితహరికి భవగజ
హరికి సదాపాదపంకజానతహరికిన్. 14

క. వరధీనిరకృతచక్రాం
గరథికి సౌందర్యహసితకరథికి వినమ
చ్ఛరధీకృతశరధికి దా
శరథికి ధృతశరధి కురగశాస్త్రవరథికిన్. 15

క. శాంతునకు దాసహృదయని
శాంతునకు నితాంతనయనచాకోరయుగా
క్రాంతమహీజాస్యకళా
కాంతున కానందభరితకపికాంతునకున్. 16

క. రావణహరణునకు జితై
రావణ చంక్రమణునకు ధరారమణునకుఁ
బావనజనభరణునకుఁ
భావనయాభరణునకు నభంగరణునకున్. 17

క. రామునకు నీలమేఘ
శ్యామునకు దివాకరాన్వయాంభోధిసుధా
ధామునకు పరశురామవి
రామునకు సమస్తభూవరలలామునకున్. 18

వ. అంకితంబుగా నాయొనర్పంబూనినబిల్హణోపాఖ్యానం బను
మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టి దనిన. 19

ప్రథమాశ్వాసము.

కథాప్రారంభము.

పురవర్ణన.

తే. వసుమతికి నాభిభూతమై వఱలునట్టి
భర్మశిఖరికి నుత్తరభాగమందు
ద్రుపదలలితంబు సుజనసందోహచరిత
దివ్యదేశంబు పాంచాలదేశ మమరు. 20

వ. అందు. 21

శా. శ్రీరామామణి కాటపట్టు హరికిఁ శృంగారవాసంబుఁ జె
ల్వారత్నంబుల కెల్ల నాకరము సమ్యగ్వాహినీపాళి కా
ధారం బన్యదురాసదంబు విబుధత్రాణంబు రాజాప్తిచే
శ్రీరమ్యం బయి సింధురీతిఁ బురి లక్ష్మీమందిరాఖ్యం దగున్.

క. ఆపురము జయశ్రీలకుఁ
గాపురము సమంబు ద్వారకాపురమునకుఁ
భూపురములలోఁ జెల్వగు
గోపురముఖచుంబితైకగోపుర మగుచున్. 23

క. సతతశిర స్తలవిసర ద
దితిసుతతటినీతుషారదీప్తాబ్జము లై
నుతి కెక్కు సౌధరాజము
లతులితశివమూర్తు లనఁగ నప్పురిలోనన్. 2

ఆ. కనకగోపురాగ్రఘటితగారుత్మత
రత్నరుచులు కుముదరాజులేడి
తొడరి మెసవఁ జూచు దూర్వాంకురము లని
చను మృగేంద్రముఖము లునికి నులికి. 2

సీ. ఒకచోటునను బోటు లొకనీటు గొని మీటు
వీణెలనాదంబు వేడ్క సేయ
నొకచెంగట నభంగసకలాంగయుతమంగ
ళమృదంగరవము ధింధిమి యనంగ
నొకవంక గతశంక నకలంకముగఁ బంక
జాస్యలు చెలఁగి లాస్యములు సలుప
నొకచెంత వగఁ గాంత లొగివింతఁ గొని సంత
సమ్ము మీఱ సరసగీతములఁ బాడ
తే. వెలయు బహువిధవాద్యసంవేద్యహృద్య
ఘుమఘుమార్భటి దిక్కులఁ గొమరు మిగుల
జనుల కానందరసము నిచ్చలు ఘటించు
రంజితావనిజాని యారాజధాని. 26

సీ. సురసాలసంతతి సురసాలసంతతి
గతి ఖగాళికి ఫలోన్నతి యొసంగు
మహితకాంచనములు మహితకాంచనముల

పాలికి నామోదములు ఘటించుఁ

గలితపున్నాగముల్ కలితపున్నాగము
లట్ల కొమ్మలతోడ నమరియుండు
రంభాదినటనము రంభాదినటనము
కరణి మరుత్ప్రసంగముల బొదలు
తే. బనస లెంతయు బనసలభాతి ద్విజుల
కును బదక్రమసంయుక్తి గొమరు మీఱు
నగము లున్నతి నగములపగిది వనుల
నలరు చుండు విపత్త్రంబు లగుచు బురిని. 27

క. ఆవనములు ద్విజసందో
హావనములు తులితవృత్రహావనములు స
త్సేవనములు మార్గికసం
జీవనములు చరితభువనజీవనము లగున్. 28

మ. కులసంరక్షణులర్థ సువాక్సుమహితుల్ గోత్రాహితుల్ జా
తవేదులు ధర్మాత్ములు భాసురాఖ్యభువనాప్తుల్ సజ్జగజ్జీవను
ల్కలితార్థప్రదు లార్జితార్యులుకసత్కాంతుల్ తమోదూరుల
య్యిలధాత్రీసురులెంతయుర్విబుధులై యింపొందుటల్ చిత్రమే.

సీ. చక్రములకు గీడు సలుపని రాజులు
దవిరి సత్త్రముల భేదింపనియును
లిల గుభృత్తులకు వెన్నినికూర్మిపతులు
గోత్రవర్గము బల్మి గూల్ప నింద్రు
లరికి మార్గోగము గానట్టిపూరుషసింహు
లనయంబు మూల నుండనిమహేశు
లాకనిదాపున జేర నోపనిశ్రీదులు
పుణ్యంబు దప్పనిపుణ్యజనులు

తే. నౌర వీరస వీరసమైకపరులు
పరఁగుదురు పురి శుచిభానువంశ్యు లగుటఁ
గువలయానందసంధాయిగుణత మాప
సరణనై పుణ్యవిభులు రాజన్యవిభులు.

మ. ఒకశంఖంబునఁబొంగు నర్థపతియుద్యోగంబుదామ్ముఁ భజిం
పక రత్నాకరుతోడిసఖ్యమునకుం బాటించి సంఖ్యాధిక
ప్రకటార్థాఢ్యతచేఁ జెలంగి బహుమిత్రప్రాభవాసిద్ధహూ
పకసంపద్విభవంబుఁ గాంతురుపురిన్ వైశ్యోత్తముల్ వేడుకన్

క. [1]హలపాణి యొక్క-యేరుం
గలవాఁడని తెల్లఁజేసి కడువేడ్కఁ బురిం
గలవిష్ణుపాదజావళి
యలరారె సువర్ణయుక్తి వ్యవసాయమునన్.

చ. సరసిజబాంధవుండు ముకుచాయ ననూరుఁడు తేరుదోలను
స్థిరతరతన్నిబద్ధవరజిహ్మగపాశము లోలి వ్రేల న
ప్పురికరు లబ్జనాళములె పో యుని తుండములెత్త దక్షిణో
త్తరములనేఁగుభీతి మెయిఁ దత్పరిహితేక్షణుఁడై రయంబునన్

చ. వరుస నిజేశు మూలఁ బడవైచినయట్టి మరుత్తురంగమ్ముఁ
సరిగొనకర్ణ జవంబు గొని సాఁగిన నాశుగమై సమీరుఁడ
ర్చి రహిని రాఁ దదాకృతి హరించెఁ బదోద్ధతధూళిఁ గప్పి
త్పురితురగోత్తమంబులు విభూషితసాదిబలోత్కరంబులై.

1. క. తనయులవిభవము తండ్రికిఁ
గొనరాదే యనుచుఁ బురిని గోరినధాన్యం
బును హరిపదజులు రాసుల

నొనరించిరి హరిపదంబు నొందఁగ నెందున్.

చ. [1]సమములుగావు వాజు లని సారథి కుంటని గాలికూడు ప
గ్గము లని చక్ర మొంటి దని క్రాలుననంతమణివ్రజప్రభా
సమహితనై ఘనావరణవైఖరితో నలరారురాజితో
త్తమరథరాజి భానునిరథంబు హసించు సదా సముద్గతిన్.

క. [2]కట్టింతురు రుద్రునయిన
దట్టింతురు హరులనైనఁ దలఁగనికడిమిం
గొట్టింతురు యమునైనను
బట్టింతురు రిపులనెల్లభటు లప్పురిలోన్. 36

సీ. తమ్ముల దోషాప్తిఁ గ్రమ్మి మూసినఋట్టు
నయశాలులను బొట్టొనర్చుకొఱఁత
వసుధ మహాహీనువశత నిల్పినసడి
కలసదావర్తులఁ గ్రాఁచునగడు
భోగి నధోగతిఁ బొందించుపాతకం
బాదిత్యకవుల మే లడఁచుకొదవ
కడుఁ గళానిధిఁ దమోగ్రస్తుఁ జేసినదూరు
ఘనుల వివర్ణతఁ గలుపుకలఁక

---

1 చ. నగరళతాంగబృందము లనంతగతోన్నతులై చరింప దే
వగణము తద్గిరిభాగ్యగతివైభవ మొందిన వ్యోమయానముల్
వగచుచు మానముల్ దొరఁగి వర్తిలుచున్నవి నాఁటనుండియుం
జగతిని దానఁజేసి కొనసాఁగెను వానివిమాననామముల్.

2 చ. కులిశకఠోరహస్తముల ఘోరమదావళదంతకాండముల్
బలిమిఁ బెకల్పఁ గొండలు చలంబున దండిగఁ బిండిసేయ ను
జ్జ్వలలయశాలు రైన గెలువం దగులావరు లప్పురంబునం
వెల[illegible]భటుల్.

తే. నలువ తప్పించుకొనియెఁ దన్నగరిసతుల
యలరుపదములు మృదుజంఘ లరిదిపిఱుఁదు
లలఁతినాభులు మెఱుఁగారు లలఘుకుచము
లమరుమోములు వరకుంతలము లమర్చి.

సీ. విబుధేంద్రచారముల్ వెలయుట నొకవంక
గీర్వాణపురతరంగిణి యనంగఁ
గమలోదయస్ఫూర్తిఁ గాంచుట నొకవంక
నిర వొందుకలశసాగర మనంగ
రాజహంసవిహారరమణీయతర మొాట
నొకక్రేవ మానసంబో యనంగ
ననిమిషాంచితజీవనాభిరూపం బౌట
నొకచో సుధాపూరమో యనంగ
తే. వెలయు నెంతయుఁ దత్పురవిఘవీథి
కాంతరాళప్రదేశనితాంతఖచిత
నవ్యనవరత్నసోపానభవ్యపార్శ్వ
రాజితం బైనకమలాకరవ్రజంబు.

తే. రమణ మీఱులక్ష్మిమందిరమ్ము నేలు
నినుఁడు పాంచాలుఁ డాపురి యెన్నఁ బద్మ
సీమణి కరగతయు నై వినిద్రవృత్తి
నతులితామోద యయ్యె సదాళు లలర.

ఉ. కాంచనపద్మరాగశశికాంతమణీగణకల్పితోజ్జ్వలో
దంచితసౌధరాజములు తత్పురి నొప్పుధ్వజాన్వితంబు లై
మించినభీతి పత్త్రయుతమేరుముఖాచలపంకు లెంత నే
తెంచె ననంగ భాతిసమ దేవపుఁ డైనఘ రంద్రపాలికిన్.

—పుష్పలావికావర్ణన.—

సీ. నెత్తమ్మిఁ జూచెద నీ వింత వదలించు
నీ వింత వదలక నేవిధంబు
నీకులుకుఁజెం ద్లేవి పైకమ్ము దప్పించు
పై కమ్ము దప్పనే చేకొనంగ
నెంత నీకై దండ నిచ్చెదవటె మేలు
కై దండ యిత్తురే కర మెడలక
భావింప రుచియేమొ బంధుజీవం బేది
యీబంధుజీవనం బెందుఁ గలుగు
తే. ననుచు వీఁథుల సరసనర్మానుకూల
వచనరచనల మెలఁగుచు వఱలువిటుల
కనుగుణంబుగఁ బలుకుచు ననుదినంబు
వెలయుదురు వీటఁ బుష్పలావికలు ప్రీతి. 41

వ. మఱియు నప్పట్టణంబు మణిఘటితకాంచనఘనావరణంబులు ను, ఘనావరణనివారణపటుపటాంచలానిలకేతనాంచిత సౌధ రాజంబులును, సౌధోపరినిబద్ధముక్తామయశిరోగృహంబులు ను, గృహరాజితమణికవాటంబులును, గవాటవిరచితమరకత మణిశోభావిరాజమానతోరణప్రకాశితద్వారంబులును, ద్వా రోభయపార్శ్వరమ్యరత్నవేదికలును, వేదికాంతరరచితవిద్రు మంబులును, విద్రుమవైదూర్య స్తంభసముదయంబులును, స్తంభసంభృతశాతకుంభకుంభవిలసితమంటపంబులును, మంటపాభ్యంతరసంచరత్సుందరీజనంబులును, జనసందోహ సంపూరితవీథికారాజంబులును, రాజకుమారారూఢసంచరద్గం ధసింధుర సైంధవరథనికరంబులును, గంధర్వస్తూ వీణావాదన

ప్రవీణగాయకులును, గాయకయుక్తమృదంగతాళాది లా
సంరంభవిజృంభమాణరంభాసమానవారకాంతలును, గాం
రంతరసురభికుసుమఫలభరితపాదపోద్యానంబులును,నుద్యా
_త్తరకనత్కమలకల్హారమరందపానతుందిలమిళింద బృందఝ
కారప్రమోదమేదురసారసహంసచక్రాదిజలవిహంగసంకలిత
రసులును,సరసమనోహరపరిమళమిళితశీతలపవమానంబులు
గలిగి, యమరావతీవిధంబున విబుధగణవిభ్రాజమానంబై,
జోవతీనగరంబుచందంబున లోహితాశ్వవిలసితంబై, సం
మనీనగరంబుపోలుపున సమవర్తిరాజితంబై, నైరృతినిలయ
బుకైవడిఁ బుణ్యజనోద్దీపితంబై, వరుణమందిరంబురీతి ఘ
పుష్పమాలికాభిశోభితంబై, పవనునిగేహంబుభాతి నానా
గంధబంధురంబై, యలకాపురంబుబాగున ధనదమహి
బై, కైలాసంబులాగున రాజశేఖరరమ్యంబై, కమలగర
సదనంబుపోలిక మహితభాషాసమన్వితంబై, హరినివాసం
చాడ్పున నిత్యముక్తానుగమ్యంబై, భోగవతీపుటభేదనం
తీరున మహాభోగిభాసురంబై, వాహినీపతిచందంబున శరణ
గతభూభృజ్జాతంబై, సాకేతరాజధానివడువున రామలక్ష్మణో
పశోభితంబై, ద్వారకయందంబునఁ గృష్ణబలభద్రప్రకా
తంబై, హస్తిపురివైఖరి గాంగేయాదిభూషితంబై, యిం
ప్రస్థపురంబు మాడ్కి యనుగతధర్మజాతంబై, వా
ణాసిచూడ్కిఁ బ్రచండకాలభైరవశూలహస్తరక్షితంబై సిరు
నిరవారండమండు.

క. ఆజగతి కవీశ్వరుఁడై
రాజిలు మదనాభిరామరాజేంద్రుఁడు జ
న్యాజితబాహాపవిధా
రాజిత సమదోన్నతారిరాడ్గాత్రుం డై. 43

సీ. రమణ లక్ష్మీమందిరమ్ము మేలమ్ముగాఁ
గని సదాళి గుణమ్ముగా గ్రహించి
మధురధర్మముఁ బూని మాధవు లోఁగొని
యలఘుద్విజావళి నాదరించి
దాక్షిణ్యశాలి నొద్దనె నిల్పికొని కళా
నిధిపర్వమున రుచుల్ నింపఁజేసి
శోభితం బగుమహాసుకృతిభావముఁ గాంచి
వరసత్యరతి మనోహరత మించి
తే. కలనభయదోగ్రమూర్తిసంకల్ప మడఁచి
ఘనసుదృక్పాళికామానకర్త యగుచు
నతనువిఖ్యాతిచే మదనాభిరాముఁ
డలరు నిజనామగరిమ యథార్థముగను. 44

సీ. విసములోపలఁ జిక్కి వెళ్లరానిస్వయంభు
లాలితవాణీవిలాసుఁ జేసె
నొంటికాఁడై దాన మొసఁగుని వేఁడినచిరం
తనమౌని మేటిభూధవునిఁ జేసె
నచలాధివాసుని నాదిభిక్షుని సర్వ
మంగళానుభవసంప్రాప్తుఁ జేసె
బహుళార్తిభేదవిభ్రాంతిఁ గుందుకళంకిఁ
దనతోడఁగూడ సత్పాత్రుఁ జేసె

తే. సెన్న నీగుణ మీాధర్త్రి మెందుఁ గలదె
తగ నయుక్తుల సంయుక్తులఁగ నొనర్చు
నితని మదనాభిరామాఖ్య మిడినవలువ
కౌశలంబు గణింప శక్యంబె చూడ.

తే. రమ్యగుణశాలి యాభూపురందరుండు
దారగాఁ గొని లీల మందారమాల
ననుదినముఁ గూడి క్రీడల నతిశయిల్లు
చవనిఁ బాలించె బుధనికాయంబు వొగడ.

క. ఆయనఘున కుదయించె మ
హాయతగుణజాల బాల యంచితలీలం
దోయజసాయకునాజ్ఞవ
సాయక మని భూజనాళి సన్నుతిసేయన్.

సీ. సకలంకసంగవాంఛాసక్తి దగ దంచుఁ
గమలారిఁ ధొరఁగినకళ యనంగ
మే నెఱుంగనివానిమిత్రత్వ మస దని
మకరాంకు వీడ్కొన్నమాయ యనఁగ
నిరవలంబావాసనిరతి కాని దటంచు
సురపథం బెడలినచుక్క యనఁగ
మలినాంతరంగసంబంధ మాఱడి యంచు
మేఘంబు వీడినమెఱుఁ గనంగఁ

తే. జాయలను జెల్వమైనలేఁబ్రాయమునను
జనుల కల్లారుముద్దుగా ననువుపడుచు
నాటపాటలు సలుపుచు నవని బాల
యామినీపూర్ణతిలకాసమాఖ్య నలరు.

వ. ఆకుమారీరత్నంబు దినదినప్రవర్ధమాన యై యున్నెడ. 49

క. [1]మృగమదమున రుచిపుట్టిన
పగిదిని జెలుకునను బండు పండినరీతిం
దగసురభి పసిఁడినొదవిన
పగటున యౌవనము దనరె బాలామణికిన్. 50

సీ. మహితయౌవనరూప మధుమధురాలాప
బింబోష్ఠి శ్రీవర్ణబింబకర్ణ
కంజాతదళనేత్ర కాంచననిభగాత్ర
చతురచంపకనాస చారుహాస
పటుసైకతశ్రోణి పల్లవాంచితపాణి
ప్రౌఢసౌభాగ్య సంపన్నయోగ్య
కరికుంభకుచపాళి ఘననీలరోమాళి
కుముదాప్తవదన సత్కుందరదన
తే. యలరుమరువంపుమొలక కాముజునిచిలుక
కలితకర్పూరతిలక సుగంధఫలక
యామినీపూర్ణతిలక నీలాచదలక
రాజసముగుల్కు శృంగారరసముఁ జిల్కు. 51

సీ. నలినాక్షికొప్పు కృష్ణత్వంబుఁ బ్రాపించు
నెమ్మోము విధురీతి నివ్వటిల్లు

---

1 క. కుందనములందుఁ బరిమళ
మందినక్రియ మృగమదంబు నం దమర రుచుల్
వొందినగతిఁ గుసుమంబున
నందపుఁదావివలెఁ దరుణియౌవన మలరెన్.

నబ్జాస్యకన్ను లబ్జాలోకత వహించు
నధరంబు మాధవఖ్యాతి నమరు
నలివేణిచనుదోయి యచ్యుతత్వముఁ గాంచుఁ
జేయి పద్మాహితస్థితి భజించు
నగకుచనూఁగా రనంతభూతిఁ జెలంగు
లేఁగౌను శ్రీహరి లీలఁ దాల్చు

తే. నాభికమలాకరత్వం బనంగ నెసఁగుఁ
దనువు హేమాంశుకస్ఫూర్తిఁ దనరు నిట్లు
విష్ణుభావంబు చెలియందు వెలయు చుండ
క్షితిజనంబులు మెచ్చి సంస్తుతులు సేయు.

సీ. ఎంతటివానినే నీనాతినదనాబ్జ
మమరఁగా లోఁగొనునద్ద మేమొ?
యేధీరు నెదనైన నీలేమచూపులు
నాటుమనోజబాణంబు లేమొ?
యెవ్వానిహృదయాళి కీతన్విచన్నులు
నరి నిగ్గుకుసుమగుచ్ఛంబు లేమొ?
యేమహాత్ముని నైన నీతలోదరినూట
యనువంద నిలువురాజాజ్ఞ యేమొ?

తే. ఏఘనునినైన వేఁడించునీశుభాంగి
తనువు బంగారమేమొ? యేధన్యునైన
ఘరులఁ జెందించు నిది మరుమాయ యేమొ?
యనుచుఁ జూచినజనములు వినుతిసేయు.

వ. ఇట్లు తల్లిదండ్రుల కల్లారుముద్దుగా ముద్దియ యేప్రొద్దుఁ
బ్రొద్దులుపుచ్చునవసరంబున. 54

విద్యాభ్యాసము.

తే. అక్షరాభ్యాస మొనరింప ననువుపడుచు
స్వరయుతంబుగ వీణాదివాదనములఁ
జెలఁగుగీతప్రబంధవిశేషకలన
గాననైపుణి నేర్చె సంస్కారయుక్తి. 55

సీ. రమణీయతర మైనరాయంచ మృదుచర
ణాబ్జసంగతిని నాట్యములు సలుపఁ
జెలువమై ముద్దులు గులుకుపల్కులతోడఁ
బెంపుడురాచిల్క పేరు కొనఁగ
రామాయణాదిసద్గ్రంథముల్ వెలయఁగాఁ
బజ్జఁ బుస్తకరాజి పరిఢవిల్లఁ
దాళకాలక్రియోద్గారితంత్రీస్వర
భేదంబులను బాణి వీణ మెఱయఁ

తే. జెలఁగు చిఱునవ్వు వెన్నెలల్ చిలుకుచుండఁ
గలికి తెలిడాలుచూపులుఁ గలయఁ బర్వఁ
బాండిమము దోఁచి భారతిభాతి నాతి
పసిఁడిగద్దియపైఁ బాట పాడుచుండె. 56

క. ఆపాట నవసుధాలహ
రీ పటలమనోజ్ఞమాధురీలలితం బై
కో పై వీనులకా పై
యాపైకరవంబుమాడ్కి నాపైఁ దోఁచెన్. 57

వ. అట్టిసమయంబున. 58

క. మదనాభిరామభూపతి
యొదవినసంతోషమున మహోల్లాసముతోఁ
బాదలుచు గానము సేయఁగ
మదవతి నిజపుత్త్రిఁ జూచి మదిఁ జింతించెన్.

తే. ఈకులపవిత్ర సురుచిరహేమగాత్ర
చంద్రకళ గద సంగీతజలధి కిపుడు
దీనికిని సర్వవిద్యలుఁ దేటపడఁగఁ
బేర్చి సాహిత్య మొదవఁ జెప్పింతు ననుచు.

వ. నిశ్చయించి.

తే. కొలువుఁగూటంబునకు వచ్చి కువలయేశుఁ
డమరసింహాసనాసీనుఁడై ప్రధానుఁ
డగువసంతాఖ్యు రావించి యధికసంభ్ర
మమున మన్నించి పలికె సమ్మతి దలిర్ప.

క. ఓమంత్రిశిఖామణి యిదె
నాముద్దులకూర్మితనయ నయ మరలంగాఁ
గోమలగతి లయపద్ధతు
లేమాఱక సరసగాన మింపుగ నేర్చెన్.

తే. గానవిద్యకుఁ దగినట్లు కన్య కిపుడు
కావ్యనాటకలసదలంకారభావ
సరససాహిత్య మేర్పడుసరణిఁ గఱపి
ప్రౌఢిఁ గావింప వలయు నిరూఢమతిని.

వ. అను చున్నసమయంబున సభాసదులు తమలో నిట్లనిరి.

తే. కలికిపాలిండ్లు మేలిబంగారుగిండ్లు
చానవాల్చూపు లాసుమచాపుతూపు

లబలవదనంబు సదనంబు నబ్జరమకు
కాంతముంగురు లమ్మధుకరులసరులు. [యోర్చు

ఉ. మో మఖిలంబుఁ గన్నుఁగవ ముచ్చటమీఱఁగ వక్షమంత
గామిడిచన్నుదోయి కనఁగౌను సమస్తమునిన్ను చూడఁగా
హేమము త త్తనూవిభవ మీరుచిరాంగికి విద్యచెప్పఁగా
నీమహి నెవ్వఁడోవు స్మరియించినమాత్రనెభ్రాంతి పుట్టఁగన్.

వ. అనిన విని వసంతుండు భూకాంతున కిట్లనియె. 68

క. ఓరాజ సకలశాస్త్రవి
శారదు లీపురమునందుఁ జాలం గల ర
వ్వారి నిటకు రావించి వి
చారింపఁగ వలయు విద్యఁ జదివింపంగన్. 69

చ. అన విని సర్వశాస్త్రములయందు ప్రశస్తకులై నయార్యులఁ
ఘనమతిఁ బిల్వఁ బంచి నయగౌరవముల్ పచరించి వారల
న్గనుఁగొని పల్కె భూవిభుఁ డనంతగుణోన్నతులార మీర లుం
డిన ఫలమేమి యొక్కటిఘటింపుఁడు మాకన వారలత్తఱిన్.

సీ. తర్కశాస్త్రములందుఁ దర్కకల్పనలయందు
భాషింపఁగను మహాభాష్యమందు
శబ్దశాస్త్రములందు సకలతత్త్వములందు
శ్రుత్యంతములయందు శ్రుతులయందుఁ
దత్పదక్రమజటాంతముల నారోహావ
రోహములఁ బురాణసూక్తియందు
స్మృతివిషయమ్ములఁ జెలఁగుమంత్రగ్రంథ
ములయం దితరశాస్త్రములను మఱియు

తే. ఘనులమై వాదములఁ బ్రసంగములు చేసి
గెలిచి యున్నట్టిమనముఁ బ్రసంగించి యెవఁడు
గెలుచు మావంటివార లేకలనఁ గలరు
రాజ్యరఘుపతి మదనాభిరామనృపతి.

చ. అన విని వారి కిట్లనియె నాత్మముదంబున భూమిపాలుఁ
ఘనమతులార మీర లిటఁ గౌశల మేర్పడఁ గావ్యనాటకా
భినయకవిత్వచాతురిమ పెంపఖిలంబుఁ గనంగఁ జేయుఁ
మనసిజరాజపుత్రికిని మద్వరపుత్రికి మంజుగాత్రికిన్.

వ. అనిన విని యార్యవర్యు లాభూవరున కిట్లనిరి.

క. మేము రసజ్ఞుల మధిపా
కా మయ్యు రసజ్ఞు లనఁగఁ గవివరు లే కా
దా మాకుఁ గవిత్వము లే
దీమహి ఛాందసులఁ బొందునే యది తలఁపన్.

వ. అది యెట్లం టేని.

సీ. శబ్దాపశబ్దవిచారి యైనట్టివ్యా
కరణజ్ఞు జనకునిఁ గాఁ దలంచు
యుక్తివాదములచే నొప్పారుతార్కికు
భార్తెఁగా బుద్ధి నేర్పడఁ దలంచు
నెఱినిరాదరవృత్తి నెఱపుమీమాంసకుఁ
గదియంగ షండుని గాఁ దలంచు
నొదిఁగి వైదికనిష్ఠ నుండునధ్యాపకుఁ
గనలి దూరస్థునిఁ గాఁ దలంచు

తే. వివిధముగ నిట్టు లధిప కవిత్వకన్య
కావ్యనాటకలసదలంకారభావ

నవరసాభిజ్ఞు మది నిజనాయకునిఁ గఁ
దలఁచి వరియించుఁ దనుఁ దానె వలపు మించి. 76

వ. అని పలికినవిబుధేంద్రులకు రాజమహేంద్రుం డిట్లనియె. 77

క. వరనాటకకావ్యజ్ఞుఁడు
సరసుఁ డలంకారవేది ఛందోనిపుణుం
డురుసాహిత్యకళానిధి
యరయఁగ నెవ్వఁడు వచింపుఁ డతనిం దెలియన్. 78

తే. అనిన మల్హణబిల్హణు లనఁగఁ గవులు
సరసు లిరువు రలంకారసహితు లందు
బిల్హణుం డనువాఁడు గంభీరుఁ డధిక
తముఁడు కవిరాజనంగ స్తోత్రములు వడసె. 79

—— పండితులు బిల్హణకవిని వర్ణించుట. ——

శా. ఆవాచాలత యాకవిత్వసరసం బాప్రౌఢి యారూఢి యా
భావం బాపదశబ్దగౌరవము నాపాండిత్య మాశాస్త్రబో
ధావిర్భావక మాసుధారసవచోవ్యాపార మాప్రజ్ఞ యిం
దేవిద్వద్బలభేదికైనఁ గలదే యెంతేనిఁ జింతించినన్. 80

సీ. ధరణి వస్త్రములలో ధవళాంబరము మేలు
ఋతువులలో సుమాన్వితము మేలు
సుమములలో శరచ్ఛోభిమల్లిక మేలు
విలుకాండ్రలో రతివిభుఁడు మేలు
ఘనసౌరభములలోఁ గస్తూరియును మేలు
కలయస్త్రములఁ గార్ముకంబు మేలు
తనరువాక్కులలోనఁ దర్కవాక్యము మేలు
సారసముఖులలో [illegible] మేలు

తే. ప్రాయములలోన మహిత[illegible]నము మేలు
పరఁగుపదవులలో విష్ణుపదవి మేలు
మహితగీతులలోఁ బంచమలయ మేలు
కవులలో నెల్ల బిల్హణకవియు మేలు.

చ. మృగములలోనసింహ మనగీంద్రులలోరఘురామమూ
ర్నగములలోన శేషుఁడు వనమ్ములలోపల నందనమ్ము
వగణములోన శంకరుఁడు వార్ధులలోనఁ బయోబ్ధి యెట్టు
మిగులఁగవీంద్రసంతతిని మేటియబిల్హణుఁ డట్లుచూడఁగన్

వ. అనినవిని వారల బహూకరించి యథాస్థానంబుల కనిచిమం
వరునితో నిట్లనియె.

రాజు బిల్హణకవినిఁ బిలిపించుట.

ఉ. ఆకవిరాజరాజమణి నాదర మొప్పఁగఁ బిల్వఁ బంపుమా
యాకవితాచమత్కృతివిహారముఁ జూతము మత్కుమారి
స్తోకముగాఁ గవిత్వవిధిఁజొప్పడ జేయుఁదమంచుఁబల్కఁగా
నాకడ మంత్రిసజ్జనుల నంచిన వారును బోయి యప్పుడున్.

సీ. ఒకచెంత వేదాంత మూహించి ప్రకటించు
నొకయోర మణిసార మొగి వచించు
నొకచోట వరనాటకకలాపము రచించు
నొకచక్కి ఘనపక్కియో క్తిఁ దెలుపు
నొకయోర శృంగారయుతకావ్యములఁ జూపు
నొకసీమ నురుసామ మూని పలుకు
నొకదండ స్వరమండలకలగానముఁ బేర్చు
నొక[illegible] [illegible]యుక్తి నెఱపు

తే. నొక్కతలమున మీమాంస మొక్కదారి
వ్యాకరణపాఠ మొకదెస నలఘులకు
ణాద్యలంకారములఁ గోర్కు లమర నొసఁగు
నట్టిబిల్హణుఁ గాంచిరి హర్ష మొదవ. 85

వ. కాంచి దండప్రణామంబు లాచరించి దీవనలు గైకొని సము
చితాసనంబులం గూర్చుండి కవిశేఖరు నుద్దేశించి. 86

శా. దేవా బిల్హణపండితేంద్ర విను మర్థివ్రాతకల్పద్రుమో
ద్భావుం డామదనాభిరామనృపుఁ డత్యంతానుర క్తిం బ్రతీ
తో వాంఛా మిముఁ దోడితెమ్మనుచు నాజ్ఞాపించె విచ్చేయుఁడీ
యీవేళంబనియంచుఁ బల్కఁ బలికె న్హైమాలాగర్వి వారితోన్.

ఉ. ఏమిప్రయోజనంబు మము నేమిటికిం బిలువంగఁ బంచె నా
భూమివిభుం డుదా త్తమతి భూరిగుణోన్నతులార తెల్పుఁడీ
మే మట కేఁగుదెంచెదము మీ రన నేమిప్రయోజనంబొ
మా, కేమియెఱుంగవచ్చు మహనీయులు పూజ్యులు గారె
[పండితుల్.

బిల్హణుండు రాజసభకు వెడలి వచ్చుట.

వ. అని పల్కినఁ బ్రమోదాయమానాంతరంగుం డై కవిపుంగ
వుం డమితశిష్యసంఘంబు గొలువ రాజమార్గంబున వచ్చు
నెడ. 89

ఉ. ఆముఖసత్కళావిభవ మాకనుబొమ్మలయంద మావయో
ధామవిలాస మానయనతామరసాతివిశాలపత్రరే
ఖామహితశ్రుతిద్వయవికస్వరకుండలదీ ప్తగండపా
లీమధురస్మిత ప్రభలు లేములు మాచి కుదంచిలోన్నతిన్. 90

తే. చూచి తలయూఁచి తత్తనూశోచికాచి
తీమహిమ కాత్మ మెచ్చి మెంతే ప్రసూన
బాణబాణవిభిన్నసంభ్రాంతచిత్త
లగుచు నేకాంతములఁ గాంత లతిశయమున.

ఉ. ఎవ్వఁడు వీఁడు చక్కఁదనమేమన నెన్నఁడుఁజూడ మెవ్వఁ
పువ్విలుకాఁడొ యాధనదుపుత్త్రుఁడొ చంద్రుఁడొ య
యంతుఁడో, యివ్వనితాశిరోమణులహృద్వనముల్ చి
పఁ జేయఁగా, జవ్వని యేఁగుదెంచినవసంతుఁడొ చూడ
నాకు నావుడున్.

మ. అతివా పువ్విలుకాఁడటం చనియెదీ వబ్జాశుగం బెద్దియం
చితమా నిక్కుశరాస మెద్ది మతియుం జింతించు నవ్వారిల
క్షితతత్తచ్ఛుభలాంఛనంబు లుపలక్షీభూతముల్ గావె స
మతినూహింపఁగవచ్చెనోహరితగ న్మానుష్యరూపంబున్.

సీ. రాకాకళాశోభిరాజబింబ మటంచు
వినుతిసేయఁగఁ బోలు వీని మోము
ప్రత్యూషవికసితాబ్జాతపత్త్రము లంచు
వీక్షింపఁ దగు వీనివీక్షణములు
శ్రీకుమారునిహేమసింహాసనం బంచు
వెస నెన్నఁగా నగు వీనియురము
ప్రోన్నమితస్ఫుటోద్యుక్తాహిపతి యంచుఁ
బలుకవచ్చును వీనిబాహుయుగము
తే. తుంటవిల్కాఁడు ముక్కంటికంటిమంట
నంటునను మున్ను ...

మగఁడై బుడమికి దిగెనో? తగ నతండు
సకియ గాకున్నఁ గలదె యీచక్కఁదనము? 94

సీ. ఈపురుషోత్తమునెద వసించినపద్మ
కరభాగ్య మే మందుఁ గమలనయన?
యీచతురాస్యోక్తి నెలమిఁ గాంచినశుభ
వాణిప్రౌఢిమఁ జెప్ప వశమె తరుణి?
యీమేటిసర్వజ్ఞు నెనసి యుండినసతి
భూతి యిం తిం తనఁ బొసఁగ దబల?
యీధామనిధిఁ గూడి యిం పొందుసుచ్ఛాయ
పదవి యెంతని చూతుఁ బద్మగంధి?

తే. వినవె యీవనితానవమనసిజాతుఁ
గూడి క్రీడించుతరుణులకోర్కె లెల్ల
సఫల మగు వీనిసంగతి సలుపనట్టి
వెలఁదిజన్మంబు ధారుణి వృథయ కాదె. 95

వ. అని యిట్లు వర్ణింపుచుండ బిల్హణుండు నిజాననసుధాకరప్ర
భాజాలమ్ములఁ దత్రత్యజనవిలోకనసందోహమ్ములు చకోరికా
బృందమ్ములు గాఁగ మత్తేభంబుచాడ్పున మందగమనంబున
వచ్చి విద్వజ్జనమంత్రిపురోహితామాత్యభృత్యవర్గంబులతోఁ
దగురాజేంద్రునివలనఁ బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గైకొని
సముచితాసనంబున నధివసించి యాశీర్వాదపూర్వకంబుగా
వేదవేదాంతాదిశాస్త్రంబు లుపన్యసించి ఫలసహితంబుగా
మంత్రాక్షత లొసంగి మఱియును. 96

క. కవితాప్రసంగ మెంతయు
నవిరళగతిఁ గొంత నేసి యచ్చటివిద్వ

త్కవివరులచేత మెచ్చులు
నవనీపతి హర్ష మొంద నందేవేడ్కన్.

క. గురుకవిభాషితయుత మై
సురరాజసభాస్థలంబుచూడ్కిని దద్భూ
వరునిసభాస్థలి విబుధా
కర మై పర మై ప్రమోదకర మై దనరె.

వ. అప్పుడు.

తే. రాజరాజైనమదనాభిరాముఁ డలరి
తనదుకంఠస్థహారాళిఁ దగ నొసంగి
మఱియు మణిరుచిరాంబరమహితభూష
ణావళు లొసంగి విడిదికి ననిపెఁ గవిని.

వ. అపుడు మిత్రజనపరివృతుం డై భూవరుండు మంత్రివరుతో
ట్లనియె.

చ. మరుఁడు తనూవిలాసమున మంజులవాక్యవిశేషయుక్తి
తురిమగురుండు సత్కళలఁ దోయజవైరి తలంప వీనిఁ ద
మరసదశేక్షణల్ గనిన మారశరాహతిఁ గ్రాగుచుందు
వరకవియొద్ద మత్సుతకు వాంఛితవిద్య లభించు టెట్లొకో!

తే. వినుము జగతికి వరకల్పవృక్ష మితఁడు
వీనిలావణ్య మనియెడువిరులగుత్తి
దనరుతారుణ్యవతులచిత్తంబు లనెడు
మధుపముల రేఁచి తిగుచు సమ్మతి దలిర్ప.

సీ. వీనిమనోహరానూనభావముఁ గాంచి
మే నెఱుంగకపోవు సూనశరుఁడు

వీనిభాసురకళావిర్భూతిఁ గనుఁగొని
మి న్నందు నెపుడు తమీవిభుండు
వీనిసౌందర్యాతివిభవంబుఁ బరికించి
ఱెప్ప వేయక చూచు వృషునిసుతుఁడు
వీనిసౌభాగ్యశోభితవృత్తిఁ గని యుత్త
రాశఁ జెలంగు వి త్తేశసూనుఁ

తే. డపుర వీనికి దీఁ టైనయతఁడు గలఁడె
వసుధఁ బరికింప సౌపర్వవనిత లై నఁ
దొడరి మూర్ఛానుగతిఁ జెందుదురు మనుష్య
కాంత లన నెంత యీతనిఁ గాంచినంత. 104

వ. అని. 105

క. ఈవిధమునఁ బల్కి నపతి
కావిబుధేంద్రుఁడు సుమంత్రి యనియెఁ నృపవ
ర్యా విద్యాభ్యాసము చెలి
కేవిధమునఁ బట్టువడుఁ గవీంద్రుఁడు లేమిన్. 106

క. ఇతఁడు వినాగా నెవఁ డీ
క్షితితలమునఁ గవివరుండు నెపుమా యనినఁ
మతిమంతుఁడ వీవిధమున
కతి చతురోపాయ మొకటి యాత్మఁ దలఁపుమా. 107

వ. అని నృపాలుండు వల్కిన మంత్రి యి ట్లనియె. 108

క. దేవరవారికిఁ దెలియని
దీవిశ్వమునందు గలదె యిప్పుడు నై నఁ
నే వచియించెద వినుమీ
దేవ భవత్కరుణ నాకుఁ దెలిసినయంతన్. 109

మ. ఒకచిత్రవ్రతయుక్తి వీరలకుఁ గల్గోరాజచూడామణీ
నకలంకాత్మభవత్కుమారియును జాత్యంధుఁ విలోకింప
నుకవీంద్రుండునుగుష్ఠగాత్రి నెపుడుం జూడఁ మదింగోరఁ
దుకు నేమోవచియించు టే మెఱఁగియుందుఁ మున్ను దర

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. [ర్యము

మ. కవిరాజాగ్రణి పుట్టుగుడ్డియని యాకంజాక్షికిం జెప్పి యా
కవికిఁ మీసుత కుష్ఠగాత్రియనివేడ్కం దెల్పియు వ్వారికిఁ
భువి నన్యోన్యవిలోకనక్రియలు నేర్పుల్ మీఱఁ గాకుండు
ట్లు విచారించెద నొక్కయుక్తి వినుఁడిట్లుఁ రాజదేవర్షభ

క. ఇరువురనడుమను నొకతెరఁ
దిరముగఁ గట్టించి చదువు దృఢతరమతిఁ జూ
ప్పరయఁగ మనకన్యక నే
మఱకయఁ జదివింత మయ్య మనుజాధీశా. 1

వ. అనిన విని సంతోషితస్వాంతుం డై భూకాంతుండు. 1

క. ఓమంత్రి యెంతవాఁడవు!
నీమహిమ నుతింపఁ దరమె!నిర్మలగుణ నీ
వే మంటి వేమి చెప్పితి
వామాటలయట్ల చేత యది మేలు గదా. 1

వ. అని యంతగపురంబుఁ బ్రవేశించి. 1

చ. జలరుహపాణి వారిధరచారుమనోహరవేణిఁ గాంచనో
జ్జ్వలరుచిగాత్రి నీలజలజాతదళాయతనేత్రి నంతిక
స్థలముననున్న దాని నుమనోహర ... నాత్మజ
నెలకొనికాంచిముద్దుఁగొనినెమ్మిదలిర్పఁగఁదండ్రియిట్లనున్.

—— రాజు తనకొమార్తతో బిల్హణుం డంధుం డని చెప్పుట. ——

క. నాగర్భజలధిరత్నమ
సీగో మీాఙ్షించువాఁడ నీ కెప్పుడు నే
రాగంబున సాహిత్యము
బాగుగఁ జెప్పింతు ననుచుఁ బలికితి ననుమీా. 118

క. సంగీతవారిధికి సా
రంగధ్వజరేఖ వగుచు రాజకకవితా
సంగతి లేక చెలంగుట
భంగంబుగదా తలంప భావములోనన్. 119

క. సంగీతవిద్య కెలమిఁ
సంగడి సాహిత్యవిద్య సరిగా రెండుఁ
మంగళవతి కలిగిన యా
రంగు వచింపంగఁ దరమె లావణ్యనిధీ. 120

క. మనపట్టణమున విద్యా
భినయజ్ఞుఁడు గలఁ డొకండు బిల్హణసంజ్ఞుం
డనుకవి జాత్యంధుం డా
తనిచెంగటఁ జదువవలయుఁ దత్పరమతి వై. 121

వ. అనిన విని. 122

ఆ. అయ్య నేను జూడ నాకవియొద్దను
జదువు లెల్ల నెటులు చదువుకొందు
నంధకాననంబు నాలోకనము సేయ
నని వ్రతంబు నాకు జనక గలదు. 123

క. అంధకునిఁ బాండురోగిని
బాంధవదూషకుని షండుఁ బాపాత్ముని దు

ర్గంధయుతుఁ గుష్ఠువాని వ
సుంధర దర్శింపరాదు శుభగుణచరితా. 1

వ. అనినం గుమారికారత్నంబునకు జనకుం డి ట్లనియె. 1

క. పట్టీ యీలా గందురె?
యెట్టైనను విద్య నేర్పు టెంతో బాగా,
గట్టిగ మీయిరువురకును
గట్టించెదఁ గాండపటముఁ గనరాకుండన్. 1

వ. అని యొడంబఱిచి మఱునాఁడు సమయోచిత కృత్యంబు
దీర్చి సకలమణిభూషణాంబరభూషితుం డై కక్ష్యాంతరంబు
గడచి యెడనెడఁ బుడమిజేజేలదీవనలుఁ గై కొనుచు బహు
ననివసిత దేశాధీశులమనవులు సముచితజనులవలన విను
గొందఱుసుందరులు ముందర బారులై కై వారంబులు నేయ
గొందఱు కంజాతపాణులు మంజులగతి వింజామరలు వీ
గొందఱుకీరవాణులుచేరి పరాకులు గావింప నొక్కకర్పూ
గంధి కపురంపుబాగా లొప్పు మిగుల నందియ్య నందియ
మ్రోయ నొక్కమందయాన యందంబుగా చందనాదు
సంగ సంగతి నూడిగంపుఁ జెలు లిట్లు సముచిత ప్రకారంబు
గొలిచి రా మందగమనంబున వచ్చి వచ్చి రాజిత కమ
కరంబుచందంబున నందం బగుచు రాజ్యలక్ష్మీలక్షితం బై
యాస్థానమంటపంబుఁ జొచ్చి సముచితకాంచనాంబుజమధ్య
బున నధివసించు రాజహంసంబు సొంపునఁ గాంచనసింహా
సనంబున రాజహంసుండు విబుధగణపరివృతుండై మహేంద్రు

డగుచు సదానవనక్షత్రసమన్వితుం డై కువలయాధీశుం డగు
చు మహాభోగిపరివేష్టితుం డై భూభృద్వతంసుం డగుచు రా
జరాజకుమారసేవితుం డై రాజశేఖరుం డగుచు సముచిత భా
షాసమన్వితుం డై చతురాననుం డగుచు సుమనఃప్రసన్నుం
డై పురుషోత్తముం డగుచు నభంగు లైనవాహినీశులును
నపుణ్యజనబాధకు లైనసుమనోవల్లభులును నప్రమత్తులైన
శ్రీకరులును నచంచలు లైనమహాబలులును నవనశాలు
లైన ప్రచేతసులును ననంతకు లైనసమవర్తులును ననుగ్రహ
సహితులైన ధనాధిపతులును గొలువఁ గొలువుండి మంత్రి
వరునితో ని ట్లనియె. 127

తే. ఓవసంతకరూప మహావసంతుఁ
డగుకళానిధిఁ బిలిపింపు మాకళాధి
వాసిముఖ కొప్పఁ బలికితి వాసి మీఱ
ననఁగఁ బిలిపించె గవివరు నాతఁ డపుడు. 128

క. వచ్చినకవివరుఁ గనుఁగొని
విచ్చేయు మటంచు నుచితవిధుల నరేంద్రుం
డచ్చుపడఁ జలిపి కొన్నియు
ముచ్చటలుం గడపి కుతుకమున ని ట్లనియెన్. 129

ఉ. ఓకవిరాజచంద్ర విను మొక్కటిసెప్పెద మత్కుమారి క,స్తో
కకళావిశేషములు చొప్పడఁ జెప్పుచు లక్ష్యలక్షణ, శ్లోకకవి
త్వరూఢి కవిలోకము సన్నుతిసేయఁ దెల్పుమా, మాకు గు
రూత్తరుండ వయి మత్కృతసత్కృతిఁ గాంచి వేడుకన్.

రాజు బిల్హణునితోఁ దనకొమార్తె కుష్ఠరోగియని చెప్పుట.

తే. అయిన నొక్కటి గలదు మదాత్మజాత
కుష్ఠరోగంబునను గొంత కొదవ యయ్యె
వినయమందు మనీషావివేకమందు
గానమందుఁ బ్రవీణ విజ్ఞానహృదయ.

వ. అనినఁ గవిశేఖరుం డిట్లనియె.

క. ఓహో బాగాయెఁగదా
యూహింపఁగ నెట్లు సెప్ప నోపుదు విద్యా
వ్యూహంబు కుష్ఠగాత్రిని
నాహా వీక్షింప రాదు హరివంశమణీ.

వ. అది యెట్లంటేని.

క. వ్రత మొకటి గలదు మా కిల
శ్రుతిహీనునిఁ గుష్ఠరోగిఁ జూడ నటంచున్
మతి సంశయింప నేటికి
ద్రుతముగ మముఁ బంపు మయ్య రూఢవిచారా.

వ. అనిన విని రాజేంద్రుం డిట్లనియె.

క. దానికి నొక్కటి చెప్పెదఁ
గానిమొదల్ నడుమఁ బటముఁ గట్టించెద స
న్మానముఁ గైకొని విద్యా
దానము సేయంగవలయు దాక్షిణ్యనిధీ.

ఉ. అందుకు బిల్హణుండు వినయంబు నయంబు మనంబునొంద రా
జేంద్రునిఁ జూచి పల్కె వసుధేశ్వర మీమన సట్లయుండఁగా
నిందుల కేమియందు భవదీయమనోగతి [illegible] రాదు పే
ర్మిం దగఁ దోఁచినట్ల సతి కొప్పుగఁ జెప్పెద విద్య నేర్పునన్.

వ. అనినవిని స్రగ్గంధకుసుమతాంబూలాదిప్రదానంబులసంతుష్టుఁ
గావించి పుచ్చి దరహసితవదనుఁ డై యిష్టసఖునితో. 139

తే. నీయుపాయము బాగావె నీతివేది
వనుచు భూషించి తత్క్షణంబున నిమి త్త
కోవిదులఁ బిల్వఁ బంచి యక్కువలయేశుఁ
డనియె శుభలగ్న మీక్షింపుఁ డనుచుఁ బ్రీతి. 140

వ. ఇట్లు ముహూర్తనిర్ణయంబు సేయించి గృహకారుల రావించి
వివిధవిచిత్రంబుగా విద్యాశాలిక రచియింపం జేసి. 141

విద్యారంభము.

తే. అపుడు మదనాభిరామనృపాగ్రగణ్యుఁ
డతుల మైనట్టిశుభదినమందు హితుల
బాంధవుల మంత్రిహితులనుఁ బండితులను
గవుల రావించి బిల్హణకవినిఁ బిలిచి. 142

క. తనకూర్మితనయ నధిపతి
తనరఁగ రావింప వెంటఁ దవిలి సదాళుల్
గని యామోదమునను రా
సనయుంబున వచ్చి పటముచాటున నిలిచెన్. 143

వ. అప్పుడు పురోహితులు పుణ్యాహవాచనంబు లాచరించిన దద
నంతరంబ. 144

తే. మొదలవిఘ్నేశ్వరుని వాణిఁ బూజచేసి
బాలరామాయణమునను బద్య మొకటి
నర్థయుక్తత నారంభమర్థిఁ గఱపి
ప్రేమఁ జెప్పంగఁ దొడఁగె నాబిల్హణుండు. 145

వ. అప్పు డప్పుడమితేఁడు సమస్తవిద్వజ్జనభూసురాదిబాంధవ
భోజనంబులు గావించి మణిమయ భూషణవస్త్ర మాల్యా
లేపనతాంబూలాదికృత్యంబులం బరితృప్తులం జేసి మఱియు

మ. జననాథాగ్రణిపుత్త్రికిం గవికి నిష్టం బొప్పఁగా నిత్యభో
జనతాంబూలము లంచితాంబరములుఙ్ శయ్యాసనస్రక్సు
పనముల్ తక్కువగాకయుండనమరింపఙ్ బిల్హణాఖ్యుండు
వ్వనికిం గావ్యము లాదిసేసి కఱపింపఙ్ సాఁగె నానాఁటికిన్

క. సరసాలంకారమనో
హరకావ్యము లర్థయుక్తిసొంపెలు వొప్పం
బరఁగ నుశబ్దవిచారము
వరసాహిత్యంబుఁ దేటపడఁగాఁ దెల్పెన్. 1

తే. జగతిజనములు మెచ్చి యాశ్చర్య మొంద
లలితముగ బిల్హణాఖ్యునివలన సకల
విద్యలు గ్రహించి జలధరవేణి యొప్పె
నంబు మ్రింగినతప్తలోహంబుకరణి. 1

సీ. వివిధభావవిశేషనవరసంబులయందుఁ
బ్రీతి నలంకారభేదములను
ఛందోవిభేదలక్షణముల నరనాట
కప్రక్రియల మహాకావ్యములను
కామప్రదము లగుకామశాస్త్రములందు
జ్యోతిషశాస్త్ర సంగీతశాస్త్ర
ముల నభినయకళాకలితమార్గములందు
[illegible]త్త్వమరకాండములను

తే. ప్రౌఢ వై మించి శ్లోకార్థభావ మెఱిఁగి
సంస్కృతాఖ్యైకభాషాదిచతుర యగుచు
హితము మీఱఁ గవిత్వ మూహింపఁ దొడఁగె
యామినీపూర్ణతిలక వాగతిశయమున. 150

చక్రబంధము.

శా. ధన్యాసింహభచంద్రకీర్తివరవిద్యాపణ్డితార్యక్రమా
గణ్యాగర్వధనంజయాశివదముక్తాకృత్స్నిగంకప్రభా
జన్యారాజితభూరిశాత్రవకుభృజ్జాతిప్రభావిక్రమా
మాన్యారాధనత్యాగభోగజయధామా నవ్యభాగోత్తమా.

మాలిని. కాండ భూభవాసితాంశుకాండ భూభవాదిరా
ట్కాండ భూభవాబ్జసుప్రకాండ కాండ భూసురు
త్కాండ భూభవాపగోర్మికాంట తుండిరాట్సుధా
కాండ పాండుభావిభాస్యఖండకీర్తిచుంటలా. 152

గద్యము. ఇది సీతారామచరణసేవాప్రభావసంపాదితకవితావిచి
త్ర కాశ్యపసగోత్ర పవిత్ర శ్రీమ త్పుండిపెద్ది కృష్ణస్వామి
ప్రణీతం బయినబిల్హణోపాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

బిల్హణీయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.



మానిత వరరఘుకుల
సోమా సోమాంతరంగ సురుచిరభవనో
ద్దామ విలాసయశోవర
సీమా మహనీయనామ! సీతారామా.

వ. అవధరింపుము తదనంతరంబ.

వసంతకాలవర్ణనము.

చ. అలరె వసంతకాలము పురాంతికసీమ వనాంతపుష్పస
మ్మిళితమరందపానభరమేదురమత్తమధువ్రతాంగనా
కలమృదుగానలోల మతికాంతరసాలవిశాలపల్లవో
జ్జ్వలపికనాదసంచలితచారువియుక్తజనానుఖేలమై.

చ. అల మధుమాసవేళ జలజాయతనేత్రలు క్రీడ సల్పుచోఁ
గొలఁకులపజ్జఁ జేరి నవకోమలకాంచనపుష్పజాలముల్
హాలహాలికఁ గ్రహింపఁగ సదాళులుసీమనినోర్చి మేఁ గభీ
తిలమునఁ గాంచనాపహృతిఁ దల్పరుగా సుమనగపత్రివర్తనుల్.

చ. చెలఁగు వసంతభూరమణశేఖరుఁ డోలి మహావనీస్థలిం
గలయఁగ నేలి పైకమెసగందగఁ గైకొని ముద్రఁ బెట్టఁ జో
వలనుగ హేమరాశి మధుపాయికిఁ జూపక వైరిజోతులఁ
మలయహరించుమిత్రువసుమంతునిఁగానొనరించెనాథ్యుఁ డై.

మ. కమలామోదముసంఘటించిశుకవాక్యంబర్థినాలించి యా
సుమనగకాండము లెల్లబోధముఁ గనఁ శోభిల్లఁగాఁ జేసి ని
త్యమహాభూతిఁ బలాశభేదనకళావ్యాపారి యై మాధవుం
డుమహింగౌరవజాతినేపడఁచియుండఁ సద్ద్విజుల్మెచ్చఁగన్. 6

చ. మనసిజచోరకుండు తఱిమాటున మ్రాఁజిగురాకుబాకు చే
కొనిమొయిడాఁచివేగఁ దమిగొల్పి శశింబయిఁ గాపువెట్టి తా
నెనయఁగ ధైర్యభిత్తిఁ బెకలిం చెలగాడ్పనుమచ్చుఁజల్లి చ
య్యన హరియించి మించెఁ బ్రమదాంచిత మానధనంబులెంత
[యున్. 7

చ. మరుఁ డనుసోమయాజి వనమధ్యమునందు ద్విజాళిమంత్ర
ముల్, కరముఁ బఠింపఁగా శిఖి ప్రకాశిలఁగాంచి మరుద్గణం
బు ల, న్వరుస భజించి రాజునకవార్యశుభోన్నతిఁ జెందఁ జే
సె నా, పరమమతిఁ వియుక్తపశుబంధము మాధవుఁ బ్రీతి
[నేయుచున్. 8

సీ. మాకందములనీడ మాకందములు చూడఁ
జేకొమ్మ యోకొమ్మ చిగురుఁగొమ్మ
గోరంట డాయవే గోరంట రాయవే
యీచాయ నేచాయ నింపుఁ జేయఁ
దిలకంబు మానినీతిలకంబ పూని నీ

చేయాన నీయాన చెలఁగుఁ గాన

పున్నాగముల క్రిందఁ బున్నాగములఁ జెంద
నాసొంపు రతిపెంపు నందగింపు
తే. నిట్లు ప్రమదలు సఖులతో నెనసి మనసి
జాతదీపితహృదయ లై సంతసమున
నరసవన కేళికామహోత్సవము లలర
వెలయుచుందురు మధుమాసవేళలందు.

సీ. ఘనరసాలంబుఁ గై కొనియెఁ గోకిలవాణి
పదరి పోఁ బోకువే పల్లవోష్ఠి
యనుపమసరసిఁ దా నాఁగెఁ జక్రస్తని
మే లని కదియకే మీననేత్రి
చిగురించుబలుకొమ్మఁ జెందెఁ గుంజరయాన
చేరఁ జూడకు వె రంభోరుయుగళి
కదళికాతరు వందెఁ గర్పూరవరగంధి
కూడకే లికుచవక్షోజకుంభ
తే. యనుచు నొకబోటి యదలింప నతివ గొనద
రామలార చంద్రాస్యలార హరిమధ్య
లార సురభిళనిశ్వాసలార పలుకు
మానుఁ దపియించు దిగులొందు మాయుననియు.

సీ. బింబోష్ఠి చిలుకలఁ బిలిచి ముద్దాడంగ
సాంకవగంధి మెచ్చుకయుఁ గసరె
జలరుహచరణ హంసల గారవింపంగ
ఘనవేణి రొప్పుచుఁ గడకు నొత్తెఁ
గుసుమాంగి యళులఁ జేకొన్ని త్రేనె లిడుచుండఁ
గొంచననాస తప్పించి తఱిమెఁ

గిసలయపాణి కోకిలఘంలఁ బలికింప
రామాభిరామ యూరకయ యనిపెఁ

తే. బలుకులను యానముల ముంగురులను గీత
ములను లేఁదోఁట నరయుచు వెలఁదు లిట్లు
మరునిబలములఁ గొందఱు మరులు గొలుపఁ
గొంద ఱవి చూచి నిరసింతు రంద మలర. 11

వ. మఱియును. 12

సీ. కలికి చిల్కలకొల్కి ఫలములఁ గోయవే
కోకిలవాణి చిగుళ్లు దేవె
దీటుగా నలివేణి తేనియల్ గూర్పవే
పావనచరిత పుష్పములు దేవె
కలహంసగమన మేల్ జలము లానించవే
చంద్రానన సుధారసంబుఁ దేవె
పాటలాధర వేగ వీటి ఘటింపవే
భర్మోపమాంగి దీపంబు దేవె

తే. యనుచుఁ దమలోనఁ జెలులు సయ్యాటములను
సరసవనకేళికామహోత్సవము మెఱసి
యసమశరదేవుఁ బూజింతు రంద మలర
సారమధువేళఁ గాసారతీరములను. 13

తే. ప్రకటితాగమవాసనాప్రథితము లయి
విమలకాసారగౌరవవిభవ మంది
లలిత మైనవసంతకాలమునఁ గాన
నములు చెలువొందు నాకాననములకరణి. 14

మ. సకియాకొమ్మలు పల్లవావళులతో సయ్యాటముల్ సల్పఁ బ
లికుచంబుల్ ఫలసంగతిన్ వెలయునాలీలాగతుల్ గంటి వే
సకియా కొమ్మలు పల్లవావళులతో సయ్యాటముల్ సల్పఁ బ
లికుచంబుల్ఫలసంగతిన్వెలయుట ల్చిత్రంబెయూహింపఁగన్.

ఉ. రాగముతో సదాళి తనరం బొదిసేయఁగ నీలతాంగి పు
న్నాగముఁగౌఁగిలించినుమనస్థితినున్నదిచూడుమన్నహా
రాగముతో సదాళి తనరం బొదిసేయఁగ నీలతాంగి పు
న్నాగముఁ గౌఁగిలించి సుమనస్థితి నుండుట చిత్రమేకదా

సీ. చిగురాకు లవి యేల చీల్చెదరే వన
ప్రియచయాశాప్తి హరింప రాదు
బిసకాండముల నేల విఱిచెదరే హంస
జీవనచ్ఛేదంబుఁ జేయ రాదు
మకరందముల నేల మాపెదరే సదా
ళినిరాకరణవృత్తిఁ బెనుప రాదు
కువలయంబుల నేలఁ గూల్చెదరే ద్విజ
రాజసంప్రీతి నార్పంగ రాదు

తే. అనుచుఁ గొందఱు సుందరు లంద మలర
వనుల సరసులఁ గ్రీడించు చనుదినంబు
సరసవాక్ప్రౌఢిఁ జూపుచుఁ జతుర లగుచు
వెలయు చుందురు మధుమాసవేళలందు.

వ. మఱియు నవ్వసంతసమయంబునం గాంత లింతింతనరా
సంతసంబుల సంతతతంతన్యమానతరుసంతానవితాంతక
తంబు లగులతాంతంబుల నిరంతరపరిమళవంతంబు లగు
బంతులు ... లంతులకు నలంతఁ గొనుచిం

నత్యంత సుమరసదంతురాంతరంబు లగుకనకవనాంతరంబుల కరిగి తదంతరంబుల వంతులు మీఱి సేవంతులు గోయుచుఁ బూబంతులు గట్టుచు నెంతయు వింత లగు కంతునిచికిలికుంతంబు లన నంతు కెక్కు శశికాంతరుచుల వింతఁగొనిదొంతర లగుకలికాసంతతుల కాంతిమంతంబులై ప్రాంతంబుల నలరువాసంతికాదంతనిశాంతంబుల మంతనంబులు మెఱయ రతికాంతవిజయోదంతంబు లగుపంతంబు లాడుచుఁ గొంతదడవు తోడియింతులఁ గికురింపుచు, నిగనిగనిపగడములవగఁ దెగడునొగరుతొగరు పొగరుచిగురులఁ గొరక నధరముల కెగిరి పగ గొను మగకోయిలల తెగతెగలు నెగు లెగయ నగపడక బుగులు బుగులుకొని మొగముల సొగసుఁజిఱునగవులఁ దగ వగునే యనుచుఁ దగుల మిగుల నొగిలి సగ మగుచుఁ బులుఁగులకు సరిఁగనుపడ మగిడి సరిగపనిజలుఁగుసగరపుఱయికలు బిగివగుల నిగిడి పొంకంబు లగుబింకపుఁజన్నుల నెలవంకల నింకక వెడలియకలంకలోహితాంకురంబు లగు సంకుచిత సంకుమదకుంకుమపంకంబులు జాఱఁ బంకజరసంబులు దొలంకుకొలంకులఁ దేనియవంకల నిరువంకల నలంకరించులంక లగుకంకేళివనాంగణవిటంకంబుల మీనాంకధనుష్టంకారశంకాకరంబులై నుంకెడలినగోరువంక పల్కులకుఁ గొంకుచు జంకెనచూపు లకలంకరత్నాంకితతాటంకరుచులతో లంకెలు గొనఁ గింకరీజనసంఘాతంబులవంకలఁ దలంక నిలుపుచు, నందంద యరవింద గంధ తుందిల మందానిలసందోహంబులఁ గందళితకుందచందనమందారబృందావృతంబులై [illegible]ంబు

లగు కెందలిరుచెందురకావిచందువల నొంది మకరందబిందు బృందంబులపొందునఁ జెందునందంపుగురివెందపందిరులయందు నానందంపుఁజిందులుగొనునిందిందిరసందోహంబులసందడు లేచి క్రందుకొన డెందంబులు కొందలపడ నిందిరకు మందిరంబు లగుకెందమ్ములకందువలకుఁ బందెమ్ములు సలుపుచు నందఱు బిఱుఁదుల డిందఁ గొందఱు ముందఱ నరిగి యిందిందిరముఖరితాళిందమ్ములగుకందర్పవిజయమాకందమ్ముల క్రిందఁ బిఱుందులు చలింప నందియలు మొరయఁ కుందనంపుసందిబొందియలు చందోయి నొరయఁ జిందులుద్రొక్కుచుఁ గందుకకేళిం దేలుచు నిట్లు విహరింపు చుండ ఫలపరిపాకసౌభాగ్యసంపన్న శుకసంభాషణంబై భాగవతంబుకరణి, వసుమతీజాతాభిరామంబై రామాయణంబుపగిది, నాయూథవారికుమారబాణాసనంబై భారతంబువైఖరి, నామోదితసుమనోవిసరంబై యింద్రనగరంబుబాగున, స్నేహీభూతగంధవాహంబై ధనంజయ నివాసంబుపోలికఁ, జక్రాంగపాళికాసరస్ఫురితంబై దండధరునిలయంబుభాతి, భాసితపలాశంబై నైరృతినిశాంతంబుచందంబున, ననుగతరసవిలసితంబై వరుణమందిరంబురీతి, సముదితగంధబంధురంబై పవనునిభవనంబుకైవడి, విలసితకుందంబై రాజరాజనికేతనంబుచాడ్పునఁ, గందళితమహాపర్ణాభిశోభితంబై కైలాసంబుతీరున, జాతిరహితంబై యభేదబ్రహ్మంబుచెలువున, నఖిలద్విజనూక్తిగ్రాహ్యంబై మాధవుని

యందంబున, శుకముఖవనప్రియచయంబులకు నిష్టఫలంబు

లాసంగుచు సకలవిధకుసుమాకరంబై, కుసుమాకరం బొప్పు
చున్న సమయంబున. 18

→ సూర్యాస్తమయవర్ణనము. ←

సీ. కరినాథుఁ బట్టున క్రంబుపై విడిచిన
సరసిజాక్షునిచేతిచక్ర మనఁగ
వరుణదిక్సుదతికి వాసవుఁ డనురక్తిఁ
బంపిన కెంబువ్వుబంతి యనఁగ
నపరశైలాంతహర్మ్యాగ్రజాలాంతరా
ర్పితమహాదర్పణబింబ మనఁగ
భువనాధిపతినిజపురమందు బిరుదుగా
వల నొప్ప నెత్తినధ్వజ మనంగ
నభశ్రీసుందరి సుగుణరత్నాకరునకు
మేలు గలుగంగ బలురతనాలు గూర్చి
పట్టె త్రిప్పెడియారతిపళ్లె మనఁగఁ
గమలమిత్రుఁడు చరమభాగమున నొప్పె. 19

మ. ఎనయన్ సత్పతియంతరీపమునసుం డేతెంచి యే మెంచునో
యనుశంకం గడుభీతిచే ఖరకరుం డబ్ధిం బ్రవేశించెనో
యన నస్తాలయవాటికిం జనియె నుష్ణాంశుండు తప్పేడ యొ
య్యనఁ దప్పెం గద యంచు నక్కువలయం బానందముం
[జెందఁగన్.

ఉ. వారణదిగ్వధూటి నిజవాటికిఁ బ్రేమనిమంత్ర దా

భూరిముదంబునం బొదలి భూరిమణీగణభూషణాలికెం

పాఱెడుపట్టుచీర మెయి నంట ఘటించి కుచద్వయంబునన్
గూరిమికుంకుమంబలఁదెనోయనఁ సాంధ్యముదోఁచె నయ్యో

క. ఇనుఁ డరిగె ననుచు సమయాం [డన్.
గన నీలపటంబుఁ దాల్చి గలయాశల మే
కొనిమెడు జారిణికై వడి
ననఁ జీఁకటి పుడమిఁ జెలగె నతిబహుళంబై. 22

చ. అపరవధూటికామణికి నై యతిమోహముఁజెంది రాజు చొ
క్కపుసిరి గల్గుమంత్రఘుటికాతతి విచ్చినపూలుఁ గొన్ని
యం, దపుఁగపురంపుఁబూసలు ముదంబున వశ్యతఁ గూర్పఁ
బంచెనా, నపుడు సరోజజాండమున నంతటఁ బారులు దీరెఁ
[దారకల్.

చ. మఱుఁ డనుభూమిపాలునకు మాపటివేళల దిక్పురంధ్రులున్
విరులును లాజలుం గలిపి వేడుక నేసలు సల్లిరో యనన్
సరవినభగ్రప్రదేశ మనుసౌధమునం బొనరించుదివ్యసుం
దరతరవజ్రపాళిక లనం దగెఁ జుక్కలు బిక్కటిల్లఁగన్. 24

చంద్రోదయవర్ణనము.

మ. కుముదంబుల్ వికసింపఁ గోకములు సంకోచింపఁ గామిప్రజా
లిమనంబుల్ దిలకింప నర్దెసలుఁ దెల్వొంజెంది రాణింప న
శ్కమలంబుల్ ముకుళింప వెన్నెలలు వేడ్కన్మింటసూచింపసం
తమసంబున్నశియింపఁజిత్తినులచిత్తంబుల్ విజృంభింపఁగన్.

చ. తొలిదెస కెంపునొంద నయుతుల్భయమందఁ బయోధిపొంగఁ
ద, మ్ములు మొగుడంగఁ గల్వలు ప్రమోదమునింప నరు
ల్చలింప మ్మ, న్వాలయఁ దమిస్రముం బోలియ వెన్నెలవుల్గ

లుఁ జేర మూరుఁ డ, గ్గలమయి మీఁజఁ జందురుఁడు గాం
తుల జల్లుచుఁ దోఁచె నెంతయున్. 26

తే. మదనుఁ డిగురాకుతూపులు పదనువెట్టు
కళలు దేఱెడుశాణచక్రం బనంగఁ
దామసీసతికర్ణావతంస మనఁగ
నుదయగిరిఁ జంద్రమండలం బుదిత మయ్యె. 27

— యామినీపూర్ణతిలక యుద్యానంబున విహరించుట. —

వ. ఆసమయంబున యామినీపూర్ణతిలక యనుగతసదాళీతిలకయై ప్రొద్దు వోక నిదుర రాక లేచి కేల్ సాచి నల్దెసలం జూచి దండ నుండునొక్క వేదండయానపైఁ గైదండ యిడి మందగమనంబున బృందారకసుందరీసందోహమునడుమఁ గడు నెడవై నందనవనంబునకుం దరలుపుఱందరాఁవిందవదనచందంబున నందంబై యుద్యానవనసమీక్షణోద్యోగయై చని చని యచ్చట నచ్చపుఁబచ్చరాలనెచ్చుగుతిన్నెల వెన్నలపొడలు గడలుకొనఁ జివురుజొంపంబులసొంపొందినమాకందంబులచెంతఁ గొంతసేపు విశ్రమించి తదాశ్రితవనితాజనతాకల్పిత ఫలకుసుమాద్యుపధానంబుల హర్షంబు నొంది యవ్వలఁ జని జవ్వనులం బిలుచుచు నవ్వనిఁ గలయం దిరుగుచు మంజుతరకుంజంబు లరయుచు నంబుయంత్రంబులఁ జూచుచు పాదులు గట్టి బాదులు చేసిన మల్లికావల్లికాదుల నవలోకింపుచు నింపులు మెఱయ సంపెఁగలు గోయుచు సాంపుసాధింప సాలంబుల లోలంబు లగుశిఫాజాలంబుల నవ్యాటంబులనొయ్యనొయ్యన

నుయ్యాల లూగుచు, బాగుమీఱిననికటతటినీతటనివసిత
సికతాతలంబులఁ గప్పురగంధులతోడ నొప్పుగఁ గప్పురంపుఁ
దిప్పలమొగమ్ములు గప్పి వెన్నెలకుప్ప లాడుచు దప్పినఁ జప్ప
టు లప్పళింపుచు నొకరొకరిం గికురింపుచు నాటలఁ బాటలఁ
బూఁదోటల నిట్లు విహరింపుచు. 28

రగడ. అలివేణిరో మన కామోదంబులు
గలయగఁ జేయుచుఁ గలనాదంబులు
పెంపు దలిర్పఁగఁ బికవారంబులు
గుంపులుగొని పల్కుచుఁ గీరంబులు
జాలగు తేఁటులఝుంకారంబులు
నోలిగ శారీహుంకారంబులు
పరగఁగ నొప్పెడుపాటీరంబులు
మెఱయుచు నుండెడు మేటీరంబులు
నడరు నెపుడుఁ గుసుమాసారంబులు
గడువడిఁ బోకు రె కాసారంబులు
గలిగినచోటికిఁ గదలుఁడితావులు
గలిగినఁ జాలును గపురపుదీవులు
చూడరె యెంతోసొం పై యున్నది
పోడిమిఁ జెప్పకు మునుపే కన్నది
కంటే తక్కువ గాదా వాటికి
నంటివె పోదము యావనవాటికి
పద వే పోదము పదుగుర మిప్పుడు

పదరక పోవలె బలుకాల్ చప్పుడు

వినిన బెగడి పోవే రాయంచలు
పనివడి నే ర్పేర్పడగాఁ జంచులు
చాటుఁ జేసికొని చనరే యింతులు
మాటలాడకురె మఱి మీరంతులు
ఎక్కడ వచ్చిన నేమన మీరలు
అక్కరొా వింటివె యది మీవారలు
నేయఁగ నన్ననఁ జెలువే నీకును
బోఱొద నుండవె పొలఁతిరొా నాకును
బని యే మున్నది పలుకే మంచిది
మనలేచా నీమాటలసం చిది
తేటగ మన మీ తేనియవంకలు
దాఁటఁగఁ దరమే తలఁపున శంకలు
మానరె చూచిన మంచిది వెన్నెల
కానికాని మఱి కపురపుఁదిన్నెలఁ
దరువులనీడల దాఁగిలిమూఁతలు
పరఁగ నాడుదము పదుగురునాతులు
రాకే నే సీరమణిని ముట్టితిఁ
గోరికి మీఱఁగఁ గొమ్మనుఁ బట్టితి
బంతు లాడుదము వంతులు గట్టుక
చెంతకు రమ్మా చెలిఁ జేపట్టుక
పువ్వులుఁ గోయుద మివ్వనితావుల
దవ్వు [illegible] తావుల

కిమ్మై యున్నవి యివిగో పువ్వులు

నీమహిఁ రాలిన వేఱరె పువ్వులు
గాడిగ వెన్నెల గాయఁగఁ దరువుల
నీడలఁ బొడవెన్నెల లీయిరువుల
కేతెంతము మఱి యిందఱు వేడుక
నాతత కేళుల నందఱుఁ గూడుక
నాడుచుఁ బాడుచు నతివలు ఘనముగ
వేడుక చేసిరి వెలఁదిని ధనముగ. 29

క. అం దలసి సొలసి రాజపు
రందరకన్యాలలామ రమణులు వేడ్కం
జెంది యుపచారములు సే
యం దగ శయనించె సుమకృతాంచితశయ్యన్. 30

తే. అట్లు శయనించి కూరుకు నంది యంద
నంతలో లేచి వివశాత్మ యై కలంగి
తెలిసి కనుమూసి క్రమ్మరఁ దెలివిఁ గాంచి
కాంచి దిక్కులఁ జెలులను గాంచి కాంచి. 31

తే. మగిడి శయనించి మఱి లేచి మై విదిర్చి
మదినిఁ దలపోసి తలపోసి మరునిగాసి
కిని భరింపఁగ లేక మూర్ఛనయఁ జిక్కి
పల్క నేరక యున్న నప్పడఁతు లెల్ల. 32

క. ఇది యేమివింత యిచ్చట
నిదురించెను లేచి లేచి నెఱి మనములఁ జూ
డదు మాటలాడ దెంతయు
నిది యేమో తెలియనేర మే మంద మహో. 33

వ. అని యిట్లు తమలోఁ దాము వితర్కించి చుట్టుముట్టి రాపట్టి నిట్టట్టుఁ బట్టి యట్టె దాని మొగంబుఁ గనుఁగొని యొక్కసఖి యి ట్లనియె. 34

క. ఓయమ్మ యేమి యిది నీ
కీయెడ మముఁ జూచి పల్కవేమీ యిపుడుర్
డాయవు కారణ మేమీ
పాయనిదయతోడఁ జూచి పల్కుము తన్వీ. 35

చ. అన విని చాలఁ దెప్పిరిలి యాసఖిఁ గన్గొని పల్కెనో సఖి
విను మొకవింత యేమనిభువిర్ వచియించెద నైనఁ జెప్పెదర్
వనిఁ జరియించి యిచ్చటికి వచ్చి ముదంబునఁ బువ్వుసెజ్జ నిం
పునఁ శయనించియుండుతఱిఁ బొందుగఁగూర్కిడినంతలోపలన్.

చ. ఒకకలఁ గంటిఁ గంటి ఘనునొక్కని చక్కరవింటివానిపో
లికిఁ దనరారువాని నమలీమసకాంతుల నొప్పువాని సం
వికసితసారసాక్షు మఱి విన్నది గన్నది గాన మెవ్వఁడో
సకి యిట వచ్చి నాసరస జాణతనమ్మున నుండె నుండినన్. 37

ఉ. నేనును వానిపై రడుఁగ నేరక మారకఠోరకార్ముక
జ్యానినదంబు సోఁకి తమినంది చెవుడ్పడి చూచుచుండ వాఁ
డూనినప్రేమదివ్యఫలమొక్కటియిచ్చి యదృశ్యుఁడయ్యెఁ జం
ద్రాననచంద్రుఁ డజ్జలధరాంతర మొందినరీతి నంతటన్. 38

ఉ. తత్తరపాటుఁ జెంది మది తల్లడిలంగను మేలుకొంటి నా
చిత్తజసన్నిభాంగుఁ డెటఁ జెందెనొ నన్నిటఁ గ్రూరుఁడైన యా
చిత్తజుబారినిం బడఁగఁ జేసె నిఁకం దమిఁ దాళఁ జాల నే
ని త్తఱిఁ బల్కవమ్మ దయ నిందుల కేమియొనర్తు భామినీ. 39

వ. అనిన శుకవాణి యి ట్లనియె. 40

ఉ. ఈకల మంచిదమ్మ మది నిందుకు సంశయ మొందకమ్మ యా
శ్రీకరగాత్రు దర్శనము చేకురునమ్మ శుభావహంబు సు
శ్రీకర మైనపండు సుతసిద్ధియు నొఁ గదవమ్మ మేలు మే
లీకల మాకు సమ్మదము హెచ్చెఁ గదమ్మ సుధాకరాననా. 41

వ. అని యిట్లు పలుకు చున్న సమయంబున. 42

సీ. మలయాగముల జాఱి వలయాగములఁ దూఱి
కలయాపగలఁ జేరి పొలుపు మీఱి
ఘనసారసము లొంది ఘనసారములఁ జెంది
మనసారఁ జెలువంది తనువుఁ బొంది
మల్లికానవహేమవల్లికాసుమనోమ
తల్లికాయుతసీమ నల్లికఁ గని
కేళికారతిలోలబాలికానుకపోల
పాలికానవలీల మేలుఁ గాంచి

తే. శారికాకీరపరభృతచంచరీక
కలితకలకలనినదసంకలితచలిత
విరహిజనమానసాంభోజవీథి యగుచుఁ
గలయ నేతెంచె శీతలగంధవహుఁడు. 43

వ. అట్టిసమయంబున. 44

శా. రాకాశీతమయూఖజాలములు మేరల్ మీఱి మై నిండ న
ద్రేకాంభోజశరాశుగావళులు లోఁ ద్రిప్పారఁ బాటీరశై
లైకాంచత్పవనంబుపై పయిఁగదుఁ హెచ్చై విజృంభింపము
కాఁకంజెంది సహింపఁజాలక తమింగాసిల్లి మూర్ఛిల్లినన్. 45

వ. అచ్చటనున్న నయ్యాళీసందోహంబు హాహాకారంబులొంది. 46

ఉ. ఇవ్వని కేలవచ్చితిమి యిందఱమున్ గుమిగూడి వచ్చి యీ

పువ్వులతోఁట నేలసారఁబూనితి మిప్పుడు పూని యిచ్చటం

గ్రొవ్వున నేల నిల్చితిమి గొబ్బునఁ బోక యటంచు మిం
చుబోం, డ్లవ్వనజాక్షిఁ జూచుచును హా యనుచుం మది
[సంభ్రమించుచున్. 47

చ. కలగనువారలుం గలరు కల్గిన నీకలవంటి దెక్కడం
గలుగును గల్గె నివ్విధము గాసిలుచుండెడికాంత లెక్కడం
గలరు వధూటులారయిఁకఁగార్యమువిూఁదవచింపరమ్మయీ
చెలి నిట నుంచఁగాఁ దగదు చేరుద మింటికి వేగ బాగుగన్.

వ. అని యిట్లుచితంబుగా శైత్యోపచారంబులు సలిపి సేదదేర్చి
యారాజపుత్రినిం దోడ్కొని పోయినయాలోన. 49

బిల్హణుఁడు చంద్రుని వర్ణించుట.

సీ. సాంధ్యకృత్యములెల్లఁ జలిపి యిష్టం బైన
యీశ్వరునకు నమస్కృతు లొనర్చి
భుజియించి తావులఁ బొలు పైనచందన
మలఁది పువ్వులు దాల్చి హారరాజి
భరియించి వలువలు ధరియించి తాంబూల
మును జేయుచును వచ్చి మోహ మంది
శయ్యాతలంబున శయనించి చంద్రునిఁ
బరికించి వీక్షించి భావ మలర
తే. నింపుమెయి బిల్హణుండు వర్ణింపఁ దొడఁగె
నిదియు విరహిణులకుఁ జూడ మదనతాప
మెదఁ బొడమఁ జేయువి త్తనం బెన్న మఱియు
మరునకు బలంబు వరచంద్రమండలంబు. 50

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 51

చ. కలువల నిద్ర లేపి రతికాంతునిమాంద్యము వాపి పుష్కర
స్థలిఁ దిమిరంబుఁ జోపి రతిఁ జాలనిబాలల నూపి దేవతా
వలి కమృతంబుఁ జేపి యలవాసవదిక్సతికుండలంబు నై
కలువలతేనిమండలము కాంతిలుచున్న దితూర్పుకొండపై. 52

చ. ఇది గగనంబుగాదు నుతియింప సుధావనరాశిగాని మేల్
వదలనితారకానిచయపంక్తులుగా వివి ఫేనఖండముల్
గుదురుగఁ జుట్టుకొన్నవరకుండలి గా కిది చంద్రబింబమా
యిదియునుజిహ్నగాదు పవళించినవిష్ణుఁడుగానిచూడఁగన్. 53

చ. అరయ నభస్తలం బనెడియందపుగందపుసానపై రుచిం
బరఁగినచంద్రబింబ మను బాగగుచందనరాశి పై పయిఁ
నెఱయఁగ వాసనార్థముయి నించినకస్తురిఁ బోలి యొప్పెశ్రీ
కరముగ నీకళంక మనఁగా నను వై విలసిల్లు నెంతయున్. 54

చ. అరయఁగ జంద్ర నీయుదరమందలినల్పు వటంబటంచుఁ జా
మరమృగమంచుఁబల్కుదురుమానుగఁ గొన్దఱునేవచించెదం
గరిగమనాధరస్థలులఁ గమ్మఁదనంబు ఘటింప ధాత సి, న్నొ
రసి సుధారసంబుఁ గొనెనోయదిజాలమునాఁటనుండియున్. 55

చ. జలనిధిపంకమంచు మహిచాయయుఁ జిహ్నము లేడిపిల్లకం
దళితసురేంద్రనీలమణిధామ మటంచు వచింతు రంద శ్రీ
కలువలతేనియందుఁ గలకందును నే ననుకొందు రాత్రియం
దలవడ మ్రింగినట్టితమ మంతరసంస్థ మటంచు నెంతయున్.56

ఉ. చందురుఁ డన్మృగాధిపతి శౌర్యవిజృంభణవృత్తిఁబూని పౌ
రందరదిగ్ధరేంద్ర కుహరంబుననుండి రుచుల్ సెలంగఁగా
మందల కేఁగుదెంచుచుఁ దమదకరికుంభము [illegible] శిఖకా
బృందనఖంబులం జిదుమువీడినముత్యము లయ్యెఁ దారకల్.57

సీ. ఈకళానిధివల్లనే కదా దిక్కుది
క్కులవారలెల్లనుఁ దెలివిఁ గనుట
యీనసుఖనివల్లనే కదా విబుధులు
కోరికల్ దీఱంగఁ గుడుపుఁ గనుట
యీమహావిభువల్లనే కదా సభ్యులె
న్నఁగ నిశాచరులెల్లఁ దిగులు గనుట
యీసత్ప్రభునివల్లనే కదా మోదించి
కువలయం బెచ్చుగాఁ గూర్మి గనుట
తే. యవుర! యీరాజుమహిమ యేమనఁగ వచ్చుఁ
దమము వారించి యరులసంతతి నడంచి
యన్యరతి డించి హరిపద మాశ్రయించి
యుదయగిరిదుర్గమునను౦డి యొప్పుచుండె. 58

ఉ. ఈయుదయాద్రి రాజతగిరీశ్వర మీసితభానుఁ డెన్న దా
క్షాయణి నేలుశంకరుఁడు కప్పుగళచ్ఛవి దాపుచుక్కవై
నాయకమూర్తియా ప్రమథనాథులుదక్కినచుక్కలుఙ మహా
శ్రేయమొసంగు స్వప్రరుచిఁ జెందిభజించువియోగిపాళికిన్.

సీ. ద్విజరా జటంచు భావించుటయేకాని
రూఢిగా దోషాకరుండు వీఁడు
సన్మార్గగతుఁ డంచు జనులు పల్కుటెకాని
దండి మీఱిననిశాటుండు వీఁడు
నమృతకరుం డంచు నాఖ్యమాత్రమెకాని
చర్చింపఁగా విషజనుఁడు వీఁడు
కువలయ ప్రియుఁ డంచుఁ గోరి సెప్పుటెకాని
పాడి దప్పినచక్రవైరి వీఁడు

తే. తమము వారించురా జనుక్రమమె కాని
యేపు మీఱంగ నారుల నేఁచు వీఁడు
ననుచుఁ గులటలు దూషింతు రనుచు జనుల
త్రోవ రా వెఱచితొ నీవు తోయజారి. 60

క. సురల తెరవు వో సాగితి
వరయఁగ సత్పతివ దే నిశాటుఁడవా నీ
కిర వొందఁగ విధునామము
హరి హరి తలపంగఁ జెల్లునా కమలారీ. 61

క. కమలంబున జననం బయి
కమలాసనుఁ డనఁగఁ బరఁగి ఖరకరమతిచే
దమియింతు రే వియోగుల
క్రమమున నావిడిచి మలినగర్భుం డందున్. 62

చ. హరి కబళించుటల్ హరునకంబకమౌటఁదమిస్రయందుఁ దే
జరిలుట నీటఁబుట్టుటను ఛాయలుగాంచుటమేనుబెంచుటల్
ధరణిధరంబు లెక్కుటను దగ్గుట మిన్నులుముట్టి వచ్చుటల్
గరకరిఁ బాంథకోటులను గాల్చుట నగ్నివి సిద్ధమే శశీ. 63

సీ. ఓరి మాయను రేలపోసికొనెదవురా
తోరంపునీమేను దొంగిపోను
జెలఁగి రావేల చేసెదవురా ఖేచర
పాళి నీకండలు పంచుక తిన
నీలీల మము గాసి యేల పెట్టెదవురా
పర్వంబులను నిన్నుఁ బాము గఱవఁ
గ్రోధించి మ మ్మింత వేధింప నేలరా
కాలారి విసరి ని న్నేలఁ గొట్ట

తే. ననుచుఁ బాంథులు నిందింతు రందువలన
లలిఁ బ్రవేశించెనో యీకళంక మొకటి
గాకయుండిన శుచిమూర్తిఁ గాంచు నీకు
మలినతావృత్తి గలుగునే జలజవైరి. 64

సీ. పొంచి యెంతయుఁ దోడఁబుట్టినదానిల్లు
కంపవెట్టిన మహాఖలుఁడు వీఁడు
చలపట్టి వెస నిశాచరవృత్తిని సదాళి
తేజంబు లడఁచు నిందితుఁడు వీఁడు
కలఁగి ఘోషింపఁగాఁ గన్నతండ్రినిఁ బట్టి
భంగపెట్టిన ఘోరపాపి వీఁడు
మెఱసి యాపయి నున్నమిత్రునివిభవంబుఁ
జూడఁ జాలని నికృష్టుండు వీఁడ
తే. టంచు భువిలోన విరహిణు లాడుకొనఁగ
సిగ్గు దోఁపక మిన్నంది చెలువుమీఱఁ
దిరుగుచున్నావు మీఁ దింత తెలియలేక
తాళు వెన్నెలచీఁకట్లు ధవళకిరణ. 65

సీ. మేర దప్పనివాఁడు మేదిని నీతండ్రి
నిత్యజీవనవృత్తి నీదుతల్లి
యిష్టసంపదలెల్ల నిచ్చు నీతోఁ బుట్టు
నెమ్మి శ్రీగలవాఁడు నీదుబావ
వరసుమనోధర్మపరుఁడు నీయల్లుండు
నిర్మలచిత్త నీధర్మపత్ని
చక్రపాలనకళాశాలి నీమిత్త్రుండు
విబుధులపాలు నీవితరణంబు

తే. తనుమువారించు నీదుసందర్శనంబు
నిఖిలజనులకు మోదంబు నీదుమూర్తి
యిట్టిసంపద గలుగు నీయట్టిరాజు
గోరి చూచినఁ గలఁడె మోకువలయేశ. 66

వ. అని యిట్లు బిల్హణుండు జంద్రునిం బేర్కొని బహుప్రకా
రంబుల వర్ణించుచున్నయెడ. 67

తే. భోజనము సేసి కొప్పునఁ బూలు దుఱిమి
చందన మలంది తాంబూల మంది వేడ్కఁ
బొలుపుగా వచ్చి యామినీపూర్ణతిలక
యవనికాభ్యంతరమున శయ్యను వసించి. 68

ఉ. అక్కడ నాకవిక్షితివరాధిపుఁ డిందునిఁ గూర్చి నేర్పునఁ
వాకొని తద్విశేషములు వర్ణన సేయఁగ నాలకించుచోఁ
దేఁకువ విస్మయాంబునిధిఁ దేలి మనం బలరంగ శంకచేఁ
గోకిలవాణి యిట్లనియెఁ గూరిమితోఁ దనలోన నేపునన్. 69

—— రాజసుత బిల్హణునిచంద్రవర్ణనము విని వితర్కించుట. ——

క. తమజనకుం డీసత్కవి
నమరఁగ జాత్యంధుఁ డనుచు నాడి వచించెం
గ్రమ మొప్పఁ జంద్రవర్ణన
సుమహితముగఁ జేయఁదొడఁగెఁ జూచినకరణిన్. 70

శా. అంధుం డెక్కడ! చంద్రుఁ డెక్కడ! తదీయంబైనయవ్వర్ణనా
బంధం బెక్కడ! నిట్టివింత గలదే! భావింప నెచ్చోటనై
నంధాత్రీంద్రుఁడు మాకునిర్వురకు నందం బొప్పనన్యోన్యహా
త్సంధానం బగునంచుఁ జేసె నిటులం జర్చింప వేఱున్నదే? 71

వ. అని మఱియును. 72

క. వ్రతభంగ మయినఁ గానీ
మతిమంతు నుదాత్తవేషు మానితవిద్యా
న్వితుసిం గాంచెదఁ గన్నుల
కతుల మహోత్సవముగాఁగ యని చెలి ప్రీతిన్. 73

యామినీపూర్ణతిలక కవినిఁ జూచి మూర్ఛిల్లుట.

సీ. వినుతవిద్యాజితద్విజరాజు ద్విజరాజు
రుచిరాజి నగుమోమురుచులవాని
రమణీయవాణి భారతికాంతు రతికాంతు
నతికాంతిఁ దెగడుసోయగమువాని
నతులితశుచివిభాహరిమిత్త్రు హరిమిత్త్రు
నరమైత్త్రి గల్గువైభవమువానిఁ
గలితతేజోల్లసత్కమలాప్తుఁ గమలాప్తు
గమలాప్తి మెఱయుచందములవాని
తే. సకియ మది నెంచి తమి మించి సంభ్రమించి
కరము లలరించి తెఱ వంచి కందళించి
పొంచి తిలకించి పులకించి పొలుపుఁ గాంచి
కాంచె రోహిణిఁ జంద్రునిఁ గాంచినట్లు. 74

క. కాంచినయంతనె సతి పుల
కాంచిత దంతురిత దేహ యై నిశితోద్య
త్పంచశరశరవిపాటన
సంచలితస్వాంత యై వెసఁ ధృతి దూలన్. 75

తే. పరవశత నొంది మూర్ఛానుభావ యగుచుఁ
బవనచాలననిపతితవల్లిమాడ్కి

పంకజాయతలోచనం బడిరె మఱియుం
బట్టు దప్పినకనకపుం బ్రతిమం బోలి. 76

ఉ. ఆకడ బిల్హణాఖ్యకవి యత్తఱిం దామరసారిం గూర్చి యెం
తో కరముప్పతిల్ల వినుతుల్ పచరింపుచునుండి యంతలోం
బ్రాకటబద్ధకాండపటిపై రమణీమణిమోముం జూచి య
స్తోకమహోదయాద్రిపయిం దోంచినచంద్రునిం బోల్చి యి
[ట్లనున్.

—— బిల్హణుండు రాజకుమారిని జూచి వర్ణించుట. ——

సీ. రాకేందుబింబమో రాజీవమో మించు
టద్దమో లేక నెమ్ముద్దుమొగము?
చెలువొందుకల్వలో చేపలో మరునినా
రాచంబులో లేక లోచనములో?
కోకంబులో విరిగుత్తులో బంగారు
కుండలో లేకవక్షోజయుగమొ?
క్రొక్కారుమెఱుంగో మేల్చుక్కయో నునుంబైండి
తీంగయో వే ఱొక్క తెఱవయొక్కొ?
తే. యపుర! యీకళ యీతావి యీరమణత
యీవిధంబులు నీబెళ్కు లీకుశలత
యీసువృత్తత యీసొంపు నీమెఱుంగు
నీతళుకునిగ్గు లీచాయ లెందుం గలవు. 78

సీ. హరిణవిముక్త శీతాంశుబింబము గాని
పురుడింపగా నిది ముఖము గాదు
ఘనసుధాపూర్ణ కాంచనకుంభములు గాని
చర్చింప నివి యురోజములు గావు

పంచశిలీముఖబాణపంక్తులు గాని
        గుఱిమీఱు నివియు ముంగురులు గావు
నిరుపమయువజననిగళంబు లగుఁ గాని
        యమరంగ నివి వీక్షణములు గావు
తే. డాలు మించినమించుటద్దాలు గాని
గణుతిఁగొన నివి గండభాగములు గావు
సోయగంబయినబంధూకసుమము గాని
భావమున నెన్నఁగా నిది మోవి గాదు. 79

మ. క్షితి నిర్లూన శశిరేఖ విల్లుఁ గలువ ల్చెందమ్మిరే కబ్జము
న్లతికల్ గుంభములాకసం బిసుకదిన్నల్ రంభలుంగాహళుల్
శతపత్రంబులు భావలీలఁ గొని యీచంద్రాస్య ఫాలాక్షుని
ర్జిత దేహార్థ శుకరాజవాహ మొలపించెన్మేనఁ జిత్రంబుగన్. 80

మ. ఉరువక్షోజయుగాంతరస్థ మయి నాయుల్లంబు రాదేమి త
ద్భరసంఘృష్టి నశించెనో విరహసంతాపాగ్నిచేఁ గ్రాఁగెనో
స్థిరలావణ్యసుధాంబుజాకరవరాప్తిం మున్గెనో కామత
స్కరవీరుండు హరించెనో నవవయఃకాంతారసంచారుఁడై. 81

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 82

సీ. ఈభామతనుకాంతి నేపారఁ జూచిన
        హేమాభిధానంబు నెంచ నేల
నీచానయూరుప్రభాచాకచక్యంబు
        రంభాభిరూప్యంబు రహి నడంచు
నీరామనవ్యనాసారమ్యలీల తి
        లోత్తమాఖ్యను దల నెత్త నీయ
దీకొమ్మ కన్నుల సిరి [illegible]
        హరిణీవిలాసంబు నపహసించు

తే. నిటుల గాత్రైక దేశము లటముటించు
సౌరవారవధూటికాసామ్యకలన
మనుజలోకంబునం దుండు మానవతు ల
నంగ నెంత రౌరా దీని నూనంగ నళమె. 83

సీ. చెలియపెన్నెరిగుంపుఁ జేపట్టఁ గలిగెనా
ఘనసంపదలు వేడ్కఁ గాంచినట్లు
కాంత మోమున మోముఁ గదియింపఁ గలిగెనా
యతులితరాజత్వ మందినట్లు
ముద్దియకన్దోయి ముద్దాడఁ గల్గెనా
యింపునైఁగువలయం బేలినట్లు
వనితకంఠాశ్లేష మొనరింపఁ గల్గెనా
యరుదారఁ బెన్నిధి యబ్బినట్లు
తే. కలికికెమ్మోవిచవిఁ జూడఁ గలిగెనేని
యురుసుధాహారవైభవం బొందినటుల
నెలఁతతోఁ గూడి క్రీడింపఁ గలిగెనేని
యతనుసామ్రాజ్యమంతయు నమరినట్లు. 84

ఉ. అందపుఁగాను శ్రీహరి నహర్నిశముం భజియించి తత్పదం
బందెనటంచుఁ జన్గవ తదాకృతిఁ గాంచె గిరీశుఁ గోరి యా
రుందగఁజూచి వెంటఁబడి రూఢికినెక్కుట యెట్లటంచుఁదాఁ
జెందె నహీనవృత్తిసువిశేషత నిర్భరకుం బ్రియంబుగన్. 85

చ. వనజమహావిభూతి హరివైఖరిఁ గాంచుఁ బద స్తనోక్తులున్
వనజమహావిభూతి హరివైఖరి మించుఁ గళోరువేణికల్
వనజమహావిభూతి హరివైఖరి సంచుఁ గరాక్షిమధ్యముల్
వనజమహావిభూతి హరివైఖరినొంచు దృగాస్యయానముల్. 86

సీ. ఈభామవదనాబ్జ మెలమిఁ గాంచినయంత
విధుని సంభావించి వెలసినట్టు
లీచాననెరికురు లెనసి పట్టినయంత
నీలకంధరసేవ నెగడినట్టు
లీయంబుజాక్షికన్దోయి ముద్దిడునంతఁ
గమలజసద్భూతి గలిగినట్టు
లీరామ కెమ్మోవి యింపార నంటిన
నరుణబింబాలోక మమరినట్టు
తే. లవుర తన కింతకంటె భాగ్యంబుగలదె
యతనుమంత్రాధిదేవత యనఁగ వచ్చు
నీచెలినిఁ బొందఁ గోర్కు లీడేరుఁ గాక
వేఱ మదిఁ బూని తపముఁ గావింపనేల. 87

సీ. సారంగముల మీఱు సారంగములఁ గేరుఁ
దొయ్యలికొప్పు కన్దోయిమొప్పుఁ
బున్నాగముల నెంచుఁ బున్నాగముల నొంచు
నలినాస్యగతిసొంపు నాభిపెంపుఁ
జంద్రఖండము నేలుఁ జంద్రఖండముఁ బోలు
సుదతిచెక్కులలాగు నుదుటిబాగుఁ
గాంచనంబు హరించుఁ గాంచనంబు హసించుఁ
దరళలోచననాస తనువిలాస
తే. మవుర యీముద్దుచెలిఁ బొందినట్టివాని
భాగ్య మెన్నంగ వశమె యాపద్మభవుఁడు
దీని సృజియించువేళ వాగ్దేవి నెదుట
నుంచుకొని చేసెఁ గాఁబోలు నొండు గలదె. 88

ఉ. దీనిముఖాంబుజంబు గణుతింపఁ గళానిధియొక్కకోణమం
దూని వసించుఁగాక నయనోద్గతి వాకొనఁ గల్వఁబొక్కచో
మానుగనిల్చుఁగాక మృదుమంజులవాగ్గతిఁ జెప్ప వల్లకీ, స్వా
నమటుండుఁగాక మినుఛాయకుఁ బ్రొక్కెదమధ్య మెన్నఁగన్.

సీ. ఊహించి పున్నమ యొక్కప్రొద్దుండునో
ముద్దియనెమ్మోము ముద్దులాడఁ
దనగార సత్ఫలదానముల్ సేతునో
నెలఁత కెమ్మోవి తేనియలు గ్రోల
బంగరుకలశముల్ పరఁగఁ బూజింతునో
పడఁతిచన్గుబ్బలు వట్టి చూడఁ
జెలువొంద భూప్రదక్షిణము గావింతునో
యతివకటిస్థలి నధివసింప

తే. నిటులు గాకున్నఁ గల్గునే యింతితోడి
సంగతు లటంచుఁ దమిమీఱ నంగజాత
జాతతాపాతిశయమున సతిని నుతిని
మమతఁ బెనఁగొని వర్ణించు మఱియు మఱియు. 90

సీ. పొలఁతిపాదములతోఁ బొందు సేయఁ దలంచి
తామరల్ పరికించి తమ్ము లయ్యెఁ
గలికిపాలిండ్లతోఁ జెలిమి సల్పఁగఁ గోరి
భావించి చక్రముల్ పక్షు లయ్యె
సుదతికెమ్మోవితో జోడు గూడఁగఁ బూని
చెలఁగి మంకెన బంధుజీవ మయ్యె
హరిణాక్షి నెమ్మోము నాశ్రయింపఁగఁ జూచి
మిహిరాంశుఁ డెలమి సన్మిత్రుఁ డయ్యెఁ

తే. జంద్రముఖియంగములు పంకజాతము లని
యరులని విహీనగుణి యని భరితదోషు
డని కదియ దూరముగఁ జేసె నాత్మనిత్య
మృదులసుస్నిగ్ధతాగంధ విదితకళల. 91

ఉ. పట్టుగ నీవధూటికచపాళిభజింపఁగ నీలమేఘు మే
గుట్టులఁ జెందునో ముఖముఁగోరి నుతింపఁగఁబూర్ణచంద్రుఁడే
తట్టునఁ జేరునో మఱియుఁదార్కొనియారుదలంపఁ బాములే
పుట్టలఁ దూఱునో సమతఁ బూనఁగలేక విచిత్రవైఖరిన్. 92

మ. సతివృత్తుప్పక్కరసీమఁ జన్గవ గిరీశప్రార్థనల్ నేసి త
ద్గతిఁ బ్రాపించినదో యూర్వళీవిషధరాకారంబుఁ దాఁబూనెనా
రతిపంచాననలీలఁ దాల్చె నడు మాహా యంచు ధమ్మిల్ల మా
శితికంఠత్వమునొందనెమ్మొగముగాంచెనోసోమభావంబొగిన్. 93

సీ. కాఁబోలు నిదియుఁ జొక్కపుసుధాకరరేఖ
కాదుపో నిష్కళంకతఁ జెలంగెఁ
గాఁబోలు నిది యశోకపుఁదూపుదోరమాయ
కాదుపో సశరీరగరిమ దనరెఁ
గాఁబోలు నిదియుఁ జక్కనివేల్పుపూఁబోఁడి
కాదుపో విభ్రమేక్షణము లొదవెఁ
గాఁబోలు నిదియుఁ దొల్కరితీవియ మెఱుంగు
గాదుపో నిశ్చలగతిఁ దనర్చె

తే. ననుచు రతిపతి మోహామృతాంబురాశి
మగ్నుఁడై విస్మయాక్రాంతమానసాబ్జుఁ
డై సరోజేక్షణారూప మరసి యరసి
నేర్పు మీఱంగ మఱియు వర్ణింపఁ దొడఁగె. 94

చ. కడువడి రాహువేర్పి నవకంజవిలోచనయాస్యచంద్రు నే
ర్పడర హరింపఁగాఁ దొడరి యస్మదరాతికరాతియంచు నే
ర్పడ మదిలోఁదలంచి మఱిగ్రమ్మఱి వెన్నున నిల్చెనోయనఁ
జడ యలరుఁ ఫణాగ్రరుచిచాఙ్పున రేగడిబిల్లపైఁ దగన్. 95

చ. కళలకు ధామమై జలజగర్వ మడంచి సుధాప్తిఁ దారకా
కలనఁ జెలంగి తెల్విఁ గని కాముకపాళికి గుండెగాల మై
యలరెడుభామినీవదన మైందవబింబ మనంగఁ జెల్లదే
కలయఁగఁ గానిచో నచటఁ గల్వలపేరిటికన్ను లొప్పునే.96

చ. కలువలుమీలుఁదుమ్మెదలుగాంతగనుంగవకోడి యందుఁగా
వలసినకోర్కి దీనిగెలువం దగువీరుఁడు మారుఁడంచుఁ దూ
పులుగ ధ్వజంబుగా గుణముపొందికగా నయి వచ్చి దానిభ్రూ
చలనముతోన తద్ధనువుసంగతిఁ దప్పినఁ బోమె నన్నియున్.97

క. వనితముఖాంబురుహస్థితిఁ
బనిగొని కాముకుల గెలువ భావజుఁ డెలమిం
దనయుభయపార్శ్వముల నుం
చినచక్రములో యనంగఁ జెవు లలరారున్. 98

శా. భ్రూకోదండముఁ బూని దృష్టివిశిఖంబుల్ తోనె సంధించి బ
ల్రాకాచంద్రునిఁ బట్టి రెండుతునియ ల్గావించి తత్సారముం
బోకుండ న్నవరించి పార్శ్వములనింపుల్ నింపఁగానుంచె నా
నాకం జేతుఁణచెక్కుటద్దములు చెన్నారుం దళుక్కొంచొగిన్.

చ. వరసుమనోవిలాసములవైఖరి మాని తిలోత్తమాఖ్య యీ
ధర సుమనోవిలాసములఁదద్దయుఁ గాంచెదనంచు వచ్చి యు
ధురగతినువ్వమాఁకుల నధోముఖమై తదాచరించియీ

కరివరయాననాస యయి గాంచె సమస్తవిశేషవాసనల్. 100

సీ. క్షణవిలాసమె కాని సరి రానె చిగురాకు
సుమనోనురాగవిస్ఫూర్తి గనినఁ
బయిచాయయే కాని పగడంబుసాటియే
యమృతాకరద్వీపమందు మసినఁ
దీర్పువన్నెలకాక దీ ఛానె బలుకెంపు
వరసువర్ణావాప్తి వఱల కున్న
నెఱుపుమాత్రమె కాని యీడె బంధూకంబు
కమ్మతేనియతోడఁ గలసికొనిన
తే. సతతశోభాన్వితంబైన సార మగుచు
సరసమై రుచి గన్పడి చక్క నగుచుఁ
జక్కెరల మించి ద్రాక్షసం దుక్కడంచి
యమరు నీవనితామణియధరమునకు. 101

క. కుందంబుల నవమౌక్తిక
బృందంబుల దాడిమైకబీజంబులయా
నందంబుల జిగికెంపుల
చందంబుల నపహసించు సతిదంతంబుల్. 102

చ. అతులిత మైనశంఖము సమంచితగానము నేర్పు మంచు నీ
యతివగళంబుఁ జెంది తనయందలి వైభవమెల్ల నిచ్చి త
ద్గతిని భజించి యంతబలుకర్ణరహిఁ బొల్పడదయ్యెఁగా జడ
స్థితులకు నబ్బునే స్థలవిశేషములం దప మెంత సేసినన్. 103

తే. మున్ను దము నేఁచుపగఁ బూని మోమురాపుఁ
జెందునిందునిఁ గరము లర్కశ్లిష్టకుసుమ
బిసలతలఁ గట్టి యొగిరి తన్నుసము మీఱు
జక్కవ లనంగఁ జెలిబిగిచన్ను లమరు. 104

తే. వనితగంభీరసరసలావణ్యవార్ధి
యురుసుధాపూర్ణకుచకుంభయుగముఁ గాంచి
సకలలోకుల మిగుల నిర్జరులఁ జేయు
నేకకలశంబు గాంచుకంధీశుఁ దెగడి. 105

మ. స్మరుఁడన్వీప్రుఁడుయౌవనంబనుతనూజాతోద్గతిఁ బాల్యమ
న్పురుడుందీర్పశుభావహోద్యరసమన్పుణ్యాహముం జేయుచో
వరుస న్నిల్పినపూర్ణ హేమకలశ ద్వంద్వంబు నాఁ బొల్చునీ
సరసీజాస్యపయోధరద్వయము భాస్వత్పత్ర రేఖాంక మై. 106

తే. ముగుద బాల్యపయోనిధి మునిఁగి డాఁగి
యౌవనం బనుహరిహయునలరుకృపను
జెలఁగి వెలువడి వచ్చినశిఖరు లనఁగఁ
గాంతయురమునఁ గుచములుఁ గానఁబడియె. 107

తే. పడఁతిజఘనంపుపెద్దడాబాలు వూని
కాయజుఁడు పొక్కి లనుసురంగమునఁ దూఱి
తెగువఁ గుచదుర్గయుగము సాధించుకొఱకుఁ
దార్చునిశ్రేణి యన వళిత్రయము సెలఁగు. 108

చ. చెలిబలితంపుగబ్బివలిసిబ్బెపునిబ్బరపుబ్బు గుబ్బచ
న్నులనెఱిగొప్పభారమున నున్ననితెన్నెల మించుబ ల్పిఱుం
దుల నసియాడుకౌను పడునో యనుశంక సరోజసంభవుం
డెలమి రచించి గీల్కొలుపునిన్పసలా కన నారు తీ రగున్. 109

చ. అరయఁగ నాభిపుష్కరమునందు విహారముఁగొంతసల్పి సుం
దరతరయౌవనం బనువనంబున బాహులతల్ చలింపఁగా
సరసపయోధర స్తబకసంగతిఁ గమ్మనితావి క్రెక్కి వ్రి
స్తరగతి నేఁగుతుమ్మెదలచా లన నారు చెలంగు బోటికిన్. 110

చ. జడ యనుతోఁక వెన్కడరసారపుఁగుంకుముచాఁతిరేఖయే
ర్పడఁగమిటారిగుబ్బలనుభారపుఁగుంభములంద మొప్పఁగాఁ
దొడరెడునారుసా రనెడుతుండము సాఁచి మనోజదంతిరా
జుడుఁగకనీరు ద్రావుకొలనో యన నాభి చెలంగు నింతికిన్. 111

మ. చెలిసింగారపుఁబువ్వుదోఁటరసముల్ సెల్వొప్పఁగానింపఁబూ
విలుకాఁడన్బలుకాఁపుగుబ్బ లనుమేల్బీరంబుపెద్దుల్ ఘటిం
చిలలర్ణి నీలపుటారుమో కెలమి పుష్టిన్బట్టి మోపెత్తుమె
చ్చులచెంగల్వపుబావియో యనఁగ మించు న్నాభిగంభీరతన్.

క. చనుఁగవ బరువో లేకం
బెనఁకువ గలశోభనాంగిపిఱుఁదులు బరువో
యని గన విధి పిడికిటఁ బ
ట్టినపట్టో యనఁగఁ గౌను తీఱ వెలయున్. 113

మ. జననాథాత్మజకాంచనోరుయుగళీస్తంభాగ్రభాగంబుపైఁ
బెనుపై ముత్తెఱు లంతరాళులుగ నాభీద్వారమం దొప్పఁగా
స్తనజాంబూనదకుంభగుంభితతనూసౌధాంతరస్థాయి మా
రునిసింహాసనమో యనంగఁ జెలువారుంగాంచి దేశంబొగిన్.

తే. మగఁడు శృంగారవీథు లేర్పఱచి తనదు
పేర నొకపేటఁ గట్టి సంప్రీతిఁ దోర
ణాల నుంచినకాలుకంబా లనంగఁ
గలికియూరులు చెలఁగుఁ బైఁ గాంచి మెఱయ. 115

క. మకరములను లోఁబెట్టుక
రకముగ వరశాలులను ధరం బడవై చేఁ
సకిజంఘిక లని మెంతయుఁ
బ్రకటించెం గాహళులు రవంబుల [illegible]లన్. 116

తే. నెఱియ సారసములు దమ్ము నేలఁ బెట్టి
కాల రాచుచు నున్నాఁడు కలువలచెలి
వెతలఁ బడఁ జాల మిది రాహువేణి యనుచు
నతివపదములఁ బడె నన నఖగు లమరు. 117

తే. నిరవలంబంబు తమయుండునిలయ మెల్ల
నందు నిలు వాదరిక లే దటంచు వగచి
వచ్చి తారక లాకకొన్ని వనితపదముఁ
లందెనో యనవేళ్ల నఖాళి యమరు. 118

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 119

సీ. చెలియపెన్నెఱిగుంపు చీఁకటితెలఁ దన్నె
వదనము కళఁ బట్టి చదిపె విధునిఁ
జెలువకన్నుల లేళ్ల చెవి నట్టియాడించెఁ
గరమొప్పఁ గళము శంఖంబు నూఁదెఁ
బాలఁతిచన్నులు చక్రములరొమ్ము వెసఁ ద్రొక్కె
నారు సర్పముఁ గడు నంటి పొడిచెఁ
జెలికటి సైకతముల వెన్కఁ బడ నొత్తె
నెత్తమ్మి నడుగులు నేలఁ బెట్టె

తే. మిసిమిబంగారుపై నెక్కె మేనిచాయ
యేమనఁగ వచ్చు నిక్కాంతయింపుసొంపు
మించునవయవసౌష్ఠవం బెంచి చూడ
వశమె వేనోళ్లు గలఫణివరున కైన. 120

తే. కురులు కుటిలత గావించెఁ గుచములందుఁ
గఠినత విధించె సారసగర్భుఁ డెలమిఁ
జెలఁగి యీకాంతమన సట్లు చేయఁడేని
యతనిఁ బుడమినిఁ జతురాస్యుఁ డనఁగ వచ్చు. 121

కామిని మూర్ఛదేఱి కవిం గవయఁ గోరుట.

వ. అని. 122

క. ఈరీతి బిల్హణుండు మ
హారూఢి నిజానుభావ మభినుతి సేయం
గా రామ తద్వచోమృత
సారంబున మూర్ఛఁ దేఱి సంస్మృతి గలదై. 123

తే. యామినీపూర్ణతిలక యత్యంతపులక
దేహ యై లేచి మదిని సందేహ మెడలి
యబ్జుని హసించుకవివదనాబ్జ మమరఁ
గాంచి యూహించె నిజవిలోకాంచితముగ. 124

సీ. ఈకమలేక్షణునెద వసించినఁ గాని
యలనిశాచరుగర్వ మడఁపఁ జాల
నీసర్వమంగళాహితుఁ గూడఁగాఁ గాని
యంగజాతవికార మార్పఁ జాల
నీవిబుధేంద్రుని హితము సేసినఁ గాని
యెసఁగి మరుత్తతి నేలఁ జాల
నీబ్రహ్మతేజుని నెనసి పల్కినఁ గాని
యిల ఖగాళి నధఃకరింపఁ జాల

తే. నితనిభాస్వత్కరాబ్జసంగతుల మెలఁగి
యేర్పడక గాని మదితమిఁ దీర్పఁ జాల
నితనియధరామృతంబు నాయిచ్చ దీరఁ
గ్రోలఁగాఁ గాని తాపంబుఁ గూల్పఁ జాల. 125

వ. అని మఱియుఁ దనలో నిట్లనియె. 126

తే. చదువుఁ జెప్పంగ గురుఁ డయ్యె సాహసమునఁ
జూడఁ జూడంగ మరుఁ డయ్యె సోయగమునఁ
దలఁపఁ దలఁపంగ రా జయ్యెఁ గలితకళల
నిందు కేమి వచింతునే యిందువదన. 127

ఉ. ఏ లఘుచిత్తనై కదిసి యీనవమోహనరూపుసన్నిధిఁ
బాళిని జేరితే నితనిభావ మదెట్టిదొ కాన రాదుగా
లీలఁ బరిగ్రహించునొకొ లేక గ్రహింపక పోవునొక్కొ నేఁ
దాళఁగఁజాల నింతి తనుఁదానతొడంగినఁ జుల్కనౌఁ గదా.

వ. అని మఱియును. 129

ఉ. ఏగతిఁ బోవుదాన మఱి యీతని నేగతిఁ బల్కుదాన నా
లాగు మదిం దలంపక కళానిధి కాదని పల్కునా పయిం
గాఁ గలకార్యమెట్టిదొకొ కానియెడం దనగౌరవాప్తిమెం
తాగడమౌనొయిందులకు నన్యవిచారము లేమిసేయుదున్. 130

వ. అని యివ్విధంబున వితర్కించి. 131

ఉ. రాజకుమారికామణి విరాళిని దాళఁగ లేక దూలి సం
రోజితకాండవస్త్రముపయోగ లేమికిమానియప్పుడుర్
రాజితశయ్యపైఁ బడి సరాగము గా విలపించె నాత్మభూ
రాజశరాళికిన్ నిలుపరానితమిన్ భరిమ ముప్పతిల్లఁగన్. 132

తే. హా కళాకాంత చతురాస్య హా కఠోర
మారనిశితశరాళి వేమారు నాటి
కలఁచె నెరతావ మొదవ నెగ్గరుణఁ జూచి
ప్రేమఁ గొనవయ్య బాధఁ దప్పింపుమయ్య. 133

ప. అని నర్మగర్భంబుగాఁ బలికిన నప్పలుకులు కఠోరమారవీరదోర టచ్చాపగుణటంకారనినదంబులుగా విని భావంబు గ్రహించి సంచలితహృదయుండయి కవిపుంగవుం డి ట్లనియె. 134

కామినీనర్మగర్భవాక్యములు విని కవి పలుకుట.

ఉ. తామరసాక్షి నీనిశితదారుణవీక్షణతీక్ష్ణబాణముల్
వేమఱు నాటి నాహృదయవీథి వ్రణం బొనరించెఁ జూడుమా
నీమెయినౌషధద్వితయమియ్యవెత్రావెదఁ బూఁతపూసెదన్
నీమధురాధరామృతము నీకుచకుంకుమపంక మేర్పడన్. 135

ప. అని మఱియు ని ట్లనియె. 136

సీ. కరుణతో ననుఁ జూచి కాయజుశరహతిఁ
దప్పించు మిప్పుడు తరళనయన
చిఱునవ్వు వెలయించి చెలు వయిన వెన్నెలల్
మాయింపు మిప్పుడు మచ్చకంటి
పలుకులు వగ గుల్కఁ బల్కి పైకధ్వనుల్
మాన్పవే యిప్పుడు మధురవాణి
మోవిపానక మిచ్చి మోహాదంభకతృష్ణఁ
దీర్పు మిప్పుడు మోవితీపులాఁడి
తే. కరము లలరించి బిగియారఁ గౌఁగిలించి
యొడలిచలిఁ బాపవే భాస్వదురసిజాత
యతనుసామ్రాజ్య మేలించి యాదరించి
వలపు లీడేర్పవే హేమలలితగాత్రి. 137

—— రాజకుమారి కవిశయ్యపైఁజేరి క్రీడించుట. ——

మ. అనినం దామరసాక్షి కాండపటమత్యంతంబుఁబోఁద్రోచి గ్ర
క్కునఁ దచ్ఛయ్యకుఁ జేరి ప్రౌఢగతిసంకోచింపఁగ లెమ్మహా
యనిచేఁ దమ్ములు చాఁపి చన్గవయెదర్గ హత్తించెగాఢంబుగా
ఘనమోహమ్మునఁ గౌఁగిలించెఁ గవియుం గౌతూహలం
[బొప్పఁగన్. 138

మ. కరముం జేర్పకమున్నె పోఁకముడివీఁకన్వీడెఁ జన్దోయిఁ జె
న్నారయం బట్టకమున్నె జిల్గుఱవి కెంతో వ్రీలి వేపట్టున
న్వీరిసె న్ముద్దుమొగంబుఁజూచుటకు మున్నే స్వేచ్ఛనాలోకనం
బరయన్విస్మృతమయ్యెనాసతికి వ్రీడావ్యాప్తిగోల్పోవఁగాన్.

చ. వలయవిశేషనాదముల వైభవసంగతభాస్వదంగకం
బులపులకాంకురప్రకరపూరములం బ్రవిబోధితాత్మభూ
సలలితతత్త్వమార్గముల జన్ను లురస్థలి మున్గునట్లుగాఁ
జెలువ సుఖింపఁ జేసెఁ గవిశేఖరుఁ బైకొని కౌఁగిలింపుచున్. 140

వ. ఆసమయంబున బిల్హణుం డిట్లనియె. 141

శా. భూరిగ్రాహగభీరభీషణమహాంభోరాసులఁ దాఁటి యా
స్కారంబింతయు లేనియాకసమునఁ సంచారముఁ జేయుచుం
గ్రూరోద్యన్మృగపర్వతాగ్రముల నారోహించుచున్నీయశం
బోరాజాత్మజ యొంటిమైభుజగలోకోద్వ్యాప్తిరాజిల్లునే. 142

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 143

తే. రమణి [illegible]

చేసినట్టివినోదంబు చిత్రమయ్యె

చిత్తమున వేఱు తలఁపక చెలఁగు మతుల
రతుల భయ మింత వల దిట రాజు వలన. 144

వ. అని నిజాంకంబునఁ బంకజగంధి నునిచికొని శంక లేక నిరంకు
శమీనాంకమత్తమాతంగంబు హృదయపంకజంబు భేదింపం
దదవ్వదనశశాంకమండలంబు నాలోకించి యిట్లనియె. 145

తే. నెమ్మితపము గావించితి నిన్నుఁ గూర్చి
జపము సల్పితి నీపేరు చాలఁ దలఁచి
ధ్యానమొనరించి నీరూప మాత్మ నునిచి
మంత్రదేవతగా నిన్ను మంజువాణి. 146

వ. అది యెట్లంటేని. 147

సీ. సరవి నెన్నఁడును భోజనము సేయఁగ లేదు
నీమీఁది ప్రీతిచే నీరజాక్షి
యెలమిగా నెన్నఁ డింతులను గూడఁగ లేదు
నీమీఁది ప్రీతిచే నీరజాక్షి
యరయ నెన్నఁడుఁ జందనాదిచర్చయు లేదు
నీమీఁది ప్రీతిచే నీరజాక్షి
చెలఁగి యెన్నఁడు మాల్యములు ధరింపఁగ లేదు
నీమీఁది ప్రీతిచే నీరజాక్షి

తే. గాన భవదీయవిరహయోగమున నాకుఁ
గలహరిత్తులు మసకట్లు గాదనర్చుఁ
గాంచి నమ్రుఁడనైన సత్కవిని నన్ను
రాగ మిట నూని ప్రోవవే రాజపుత్రి. 148

ఉ. ముందట నుని మదద్విపసమూహసమంచితకుంభకాంతరా

మందసరక్తమేదమున మత్తిలి [illegible]న్న స

స్పందనపల్లవోల్లసితసల్లకి మానునె సామజంబు నా
చంద మెఱింగి పొందు మిటజా గొనరించెద వేల బాలికా.

వ. అనిన దరహాసితవదన యయి కుందరదన యిట్లనియె. 150

క. కవిరాజశిరోభూషణ
దివిషద్రాజాస్యులై నదీప్యద్భవదీ
యవరాకృతిఁ గని యేఁకా
రి వలతు రే నన్నుఁగ నెంత శ్రీతనయనిభా. 151

సీ. శృంగారమూర్తివై చెలువొందునిను(జూడ
వలెఁ గాక కన్నులు గలఫలంబు
చక్కనైనట్టినీచెక్కులు ముద్దాడ
వలెఁ గాక కెమ్మోవి గలఫలంబు
మదికింపు సేయు నీయెద యొమ్ము వెసఁ గ్రుమ్మ
వలెఁ గాక చన్నులు గలఫలంబు
నేర్పు మీఱినయట్టినీతోడ మాటాడ
వలెఁ గాక నాలుక గలఫలంబు
తే. సేవ సేయంగ వలెఁ గాక చెలువరాయ
యలరులను గేరుచేదోయి గలఫలంబు
కలసి రతులను మెలఁగి పెన్గవలెఁ గాక
కవిశిఖామణి చెలి మేను గలఫలంబు. 152

శా. నీలావణ్యము నీకళాతిశయముల్ నీసౌకుమార్యాప్తియుల్
నీలాలిత్యము నీవిలాసగతులుల్ నీమంజువాగ్వైఖరుల్
నీలీలాతనుభాతి నీసరసముల్ నీయందముం జూడఁగా
నేలీలావతి యయినఁబొందఁగవిధాత్రీంద్రా యపేక్షింపదే.

వ. అని యిట్లు బలుకసంతోషితస్వాంతుం డై కవిభూకాంతుండు
గాంతాలలామకుచకాంతత్వం బపేక్షించి యిట్లనియె. 154

సీ. పరభూమిభృత్తులభరము ద్రుంచినవేల్పు
మాంద్యంబు లడఁగించునుహితకీర్తి
మైత్రిచే వెలసి ధర్మము గాంచుగుణశాలి
కర్బురచ్ఛాయలు గలుగుమేటి
ఘనపుష్పమాలిక లెనసిననెఱజాణ
వాసనల్ ప్రాపించుభవ్యరూపి
వరయుక్తి నఖిలవైభవము లందినరాజు
చంద్రరేఖల నేలుసరసమూర్తి
తే. యగుచు నఖిలదిశావళి నాక్రమించి
ప్రేమజనులను బాలించుపేరుఁ గాంచి
దొరలకు దొరై చెలంగును దోయజాక్షి
మెలఁత నీగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లజోడు. 155

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 156

సీ. మీనాకృతులఁ గాంచు మెఱయునీకన్నులు
గచ్ఛపరేఖ మీఁగాళ్లఁ జెలఁగు
భూధరభావంబుఁ బొందు నీజఘనంబు
హరిలీలఁ దాల్చు నూఁగారుతీరు
వామనాకృతిఁ బూను వల నొప్పు నీకౌను
భూమిభృద్వైరులై మొనయుఁ జన్ను
లమరు రామాభిఖ్య నైయె నీముఖాబ్జంబు
నీలాంశుకస్ఫూర్తి [illegible] గురులు

తే. రతులఁ దేలింపను ప్రబుద్ధురాల వవుదు
వరయఁ గలికివి యన్నిట నరసిచూడఁ
దనర నీయందున దశావతారమహిమ
రుచిరలావణ్యసీమ తారుణ్యధామ. 157

సీ. ఘనులఁ బోషించు నీకచపాళి రాజస
న్మానంబుఁ గాంచు నీనగు మొగంబు
కువలయం బలరించుఁ గూర్మి నీకనుదోయి
శ్రీలఁ బెం పొందు నీచెలఁగుశ్రుతులు
యిష్టఫలావాప్తి నెసఁగు నీకెమ్మోవి
కలల మెప్పించు నీకలికిచన్ను
లహితాప్తి నడఁచు నీయలరారునూఁగారు
సరసుల మెచ్చు నీసరసనాభి
తే. లసదనంతవిభూతి నీయసదుకౌను
చక్రములను భరించు నీజఘనసీమ
యతులభద్రకరములు నీయరిదితొడలు
పడఁతి పద్మంబు సేయు నీపదయుగంబు. 158

వ. అని వినుతింపుచున్న కవివరునిం గదిసి మాటిమాటికి సూటి గొన సాటివచ్చుజక్కవల నుక్కడంచి నిక్కి క్రిక్కిఱియు మిక్కుటంపుసొంపు గలసిబ్బెంపునిబ్బరపుగబ్బిచనుగుబ్బల నురంబుతిరంబుగానొత్తి తత్తరిలఁ గేలమ్ముల నిమ్ముగాఁ గ్రమ్ముకొన వెనుకకుఁ జనకమొనసి వనితామణి నెనసి మనసిజసంగరంబుతిరంబునకుఁ గరంబుదుఱంగలించి దొలఁగి మెలంగుచు నితరేతరసమాకర్షణంబులాచరించుచునన్యోన్యమధురాధర సుధా

ధారానుపానక్రియాంతరదశ నఖక్షతవిజృంభణంబుల సీత్కా రంబులు నెఱపుచుఁ బరస్పరవిశేషవిషమశరసమరసముత్సాహంబుల నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు, స్మరవిశిఖశిఖరసఖంబు లగునఖరముఖంబులనీటులు మెఱయఁ గాటులు పచరించుచు ముఖముఖావలోకననిరోధకచికురనికరంబులు కరంబులను గరంబుచిక్కఁదక్కఁ జిక్కసవరించుచు స్థలాస్థలవిశేషంబు లవలంబించి బింబిరిగొనక హీరంబు మెఱయఁ జుంబించుచు, ఘూత్కృత ఫూత్కృత భూత్కృత హుంకృత సీత్కృత గృహాణ గృహాణ మూంచ ముంచేత్యాది నినదంబుల కనుగుణంబు లగుకాంచీసమంచిత ఘంటికామంజుమంజీర వలయసలయ నినదంబులు వినుచు, నాగ సింహ కుక్కుట హంసాది బంధవిశేషంబులం బరిభ్రమించుచు నలయుచు, వలపులు వెలయఁ గలయుచు, నిలుకడల నిలుచుచుఁ, దొలంగినఁదొలంగక మలసి పైకొని చేకొలఁదులఁ బట్టుదప్పక నిట్టట్టు తెట్ట గిలక దిట్టలై గుట్టుమట్టులేక వీఁకఁదాఁకుచు నిట్టు షష్టిహాయనద్విరదంబుల విధంబున నందంబు గాఁ గందర్పునిదర్పం బడంచి మించి సౌఖ్యవారాశిఁ దేలు చున్నంత. 159

చ. పులకలజగ్గు నెమ్మినెఱపుఁ జిగినెమ్మొమునిగ్గుఁ జెయ్యులన్
వలగొనుసిగ్గు వింతయరవాలుపుఁజూపులకగ్గు నాదలన్
నెలకొనుతగ్గు మాఱుకువునేర్పులనెగ్గు ఘటిల్ల నొప్పున
చ్చెలి నలరించెఁ దా రతులఁ జెందుచు మాటికి మోహ
[మందుచున్. 160

సీ. అసకృదాలింగనాభ్యసనఖర్వితకుచం
బర్ధనిమీలనోద్యద్వియోగ
మాశానుకూలక్రియారోధిమందాక్షు
మావిశ్రమాంబుకణావృతాస్య
మతిగాఢపరిపీడితాధరాధరబింబ
మనుదితమణితక్రమానుకలన
మస్ఫుటీకృతతథేత్యాలాపకౌశలం
బతిసాంద్రజనితరోమాంచవార

తే. మక్రమారబ్ధముగ్ధచేష్టాభిరామ
మతిశయానందపరవశాంగాంగ మవిది
తాన్యచింతన మాచకోరాక్షి కపుడు
ప్రథమసురతంబు కవిలోకపతి యొనర్చె. 161

ఉ. వెచ్చనిపచ్చిగోరు లరవిప్పుకనుంగవతీరు లారజం
బెచ్చినతక్కులాత్మకపుడింపుఘటింపునుచుక్కలూర్పులన్
విచ్చినమోవికెంపు లెదనిండిన నెయ్యపుసొంపులుం దగన్
రచ్చకునెక్కె జోరహిత రాజముఖీసురతప్రసంగముల్. 162

తే. పరఁగ నీరీతి రతిమనోభవులపగిది
యామినీపూర్ణతిలక బిల్హణుఁడు నతుల
రతులఁ గ్రీడలు సలుపుచు రమణ మీఱ
ననుదినంబును నుండె నాఁ డంత వేడ్క. 163

క. తారాయనతటినీశర
తారాయన శిఖిశిఖాంక ధాతృజహారిరా
ట్తారాదలు[illegible]
స్తారాచల రాజరాజ సఖసత్కీర్తీ. 164

భుజంగప్రయాతము. కథావిప్రధానా ప్రకాశాభిధానా
బుధారాధితార్థా ప్రభూతాఖిలార్థా
విధుస్ఫారకీర్తీ సువిద్యానువర్తీ
సుధామాధురీవాగ్విశుద్ధానుభావా. 165

గద్యము. ఇది శ్రీసీతారామచరణసేవాప్రభావసంపాదితకవితా విచిత్ర కాశ్యపసగోత్ర పవిత్ర శ్రీమత్పండిపెద్దికృష్ణస్వామి ప్రణీతం బయినబిల్హణోపాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబు నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

బి ల్హ ణీ య ము.

తృతీయాశ్వాసము.



మహితరూపజితశత
కామా కామాంధకార గర్వోద్ధతను
త్రామారిమదనిషూదన
క్షేమాకరదివ్యనామ సీతారామా. 1

తే. అవధరింపుము తదనంతరావధాన
మహిమ బిల్హణకవితోడ మంజువాణి
యామినీపూర్ణతిలక విహారగరిమఁ
దనరు చున్నంతఁ జెలులు తత్కార్య మెఱిఁగి. 2

చెలులు కవిని రాజకుమారి కలయుటయెఱింగి రాజున కెఱిఁగించుట.

వ. ఇట్లు తమలోన. 3

క. ఓకమలనేత్రి వింటే
యీకవిసన్నిధిని సరసిజేక్షణ మెంతో
చేకొని విద్య గ్రహింపుచుఁ

గాక మఱియు నివుడు కానికార్య మొనర్చెన్. 4

తే. ఇందు కే మందు మమ్మ యోయిందువదన
విభున కెఱిఁగింపవలెఁ గవివిభునినడత
మనకు దాఁచంగ నేటి కేమనఁగ వలసి
మీఁద నెటుఁ బోయి యెటు వచ్చునో తలంప. 5

వ. అని తర్జనీకలితనాసాగ్రలై నుచుక్కు మనుచు రాజసాన్ని
ధ్యంబున కేతెంచి మ్రొక్కి యున్నంతఁ బ్రసన్నవదనుండయిన
యన్నరపాలుం గనుంగొని గద్గదకంఠ లై విన్నపం బాకర్ణిం 6
పుఁ డని వారిలో నొక్కబోటి యి ట్లనియె.

తే. రాజరాజేంద్ర మదనాభిరామనృపతి
దేవరకుమారి యాకవిధీరువలన
విద్య యభ్యాస మొనరించువేళ బద్ధ
కాండపట మంకుశము గాఁగఁ గపట మొదవె. 7

చ. ఎఱుఁగఁగరాదుదై వకృత మెట్టిదయో మనమంజువాణితా
గుఱిగొనియద్దరామరునిఁగూడినయట్టులుమాకుఁదోఁపఁగా
గుఱు తెఱిఁగీవిధంబు మది గోప్యముఁ జేసినహానివచ్చు నం
చతిమురిఁ జెప్పవచ్చితి జనాధిప యేమిఁకబుద్ధి మీఁదటన్. 8

వ. అనిన విని యత్యంతకంపితస్వాంతుం డై భూకాంతుండు 9
నిట్టూర్పు లెసంగఁ దనలో ని ట్లనియె.

క. ఏ నొనరించుట యెట్టిది
యైనవిధం బేమి యాఱ డాయెను భువిలోఁ
దా నొకటి తలఁప దైవము
మానుగఁ దలఁచు నొకటి యనుమాట నిజం బై. 10

వ. అని వితర్కించి వారలం బనిచి పుత్త్రికామణిసమీపంబునకు 11
వచ్చి నిలిచి యిట్లనియె.

రాజు తనకూఁతుసమీపంబునకు వచ్చి నీతులు పలుకుట.

శా. పట్టీ రాజకుమారశేఖరులఁ బిల్వం బంచి భూపాలకుల్
చుట్టా లందఱు మెచ్చఁగా నగరమున్ శోభిల్లఁగాఁ జేసి మే
ల్వట్టం దిట్టముగా స్వయంవరమునన్ భూషించి నిన్ బ్రేమనే
నెట్టో నేయఁ దలంచితిం బోదవఁగా నిచ్ఛానుకూలంబుగన్. 12

ఉ. కోరినరాకుమారకునకుం బ్రియ మందఁగ నిన్ను నిచ్చి యెం
తోరమి మీఱుసౌఖ్యమున నుండెద నంచుఁ దలంచియున్న నా
కోరిక లెల్లఁ బోఁదలఁచి కొంకుఁ గలంకములేనిమత్కులం
బారఁగ దుర్యశంబు మహి నందఁగఁ జేసితివమ్మ బాలికా. 13

వ. అని పలుకు చున్నజనకునిఁ జూచి పుత్త్రికామణి యి ట్లనియె.

రాజపుత్త్రి రాజుతోఁ దాను దోషరహితురా లని చెప్పుట.

శా. అయ్యా యెన్నఁడు లేనివార్తలివి యేమత్యంతముం బల్కెదీ
వయ్యా నీ వొనరించుకృత్రిమమె నీయాత్మ వ్యథం జేయునా
త్త్రీయాస్యాబ్జముఁ జూచితే మదికి సందేహంబుగాఁ దోఁచెనో
నీయాజ్ఞం దెఱ యంకుశంబుగదె నిర్ణిద్రానుకంపానిధీ. 15

క. ఏమయ్య యేమి వింటివి ?
యోమహిపా యెటులు దోఁచుచున్నది నీకుం
మామకచిత్తము దెలియదె
నామది సంశయము లేదు నవ్యవిచారా. 16

క. నీయాజ్ఞలేనికార్యము
మాయయ్యా నేఁ గు నోప మాయిరువురకున్
నీయెడ వ్యాత్[illegible]యోగం
చేయుక్తి ఘటించుఁ దెఱ హరింపఁ దరంబే. 17

క. అది గాక నాకు వ్రతము
న్నది యెఱుఁగవె యంధకుని మనంబున నైనం
బదపడి దర్శింపను నీ
మది నన్యవిచార మేల మానవపాలా. 18

వ. అనినఁ గరుణాయత్తచిత్తుండై రాజోత్తముం డిట్లనియె. 19

చ. తొడరఁగఁ బూర్వమేమయినదోయదిపోవఁగనిమ్ము పుత్త్రినీ
గడవఁగ లేను వంశము వికారము సేయక నింకనైన నీ
నడతలు మాని యుండు సుమనఃస్థితి సత్కులసూతికెంతయు
న్యెడనొకరాకుమారునకునిచ్చెదనిన్నుఁగృపామతిందగన్. 20

వ. అనిన విని మనంబొప్పక శంకారహితచిత్తయై మత్తగజయాన యిట్లనియె. అయ్యా, ఆకవికే నన్నిచ్చి యథావిధి వివాహంబు నెఱవేర్చి నీకృపం జూపుము. నే నాయగ్రకులునికి క్షత్త్రకన్యోచితవిధానంబున భార్య నైతి. 21

—— శాంత తనమనంబు కవియం దాసక్తమై యున్నదనుట. ——

మ. ధరణీపాలవచించెదర్ విను ముచిత్తంబత్తులుర్ ఘూర్ణిమర్
వరజిహ్వాశ్రుతు లంచితం బయినసంస్పర్శంబు నాధీరునం
దు రతిఁ నిల్చెను బుద్ధిపూర్వకముగాఁ దోడ్తోడ నిం కేరికిం
గరమైయిచ్చెదుచేతనారహితమీకాయంబునాయంబుగాన్.

వ. అనిన విని రోషారుణితాయతాక్షుం డై నరాధ్యక్షుండు శీఘ్రంబుగా సభాస్థలంబునకువచ్చి కుపితమానససింహాంబుకరణిసింహాసనాసీనుం డై సభాసదులం గలయం గనుంగొని యిట్లనియె.

—— రాజు కుపితుం డై సభాసదులతో నాలోచించుట. ——

తే. ఆమరి హరతరకు ద్రోహ మాచరించు
వాని నే శాస్తి సేయంగ వలయు మీరు

ధర్మపద్ధతిఁ బలుకుఁడు తగినశాస్త్రి
సేయుదము వాని సద్గుణశ్రేష్ఠులార. 24

వ. అనిన విని సభాసదులు గలంగి మనంబున ఘనంబుగాఁ దోఁచి
యాలోచించి యిట్లనిరి. 25

క. కార్యాకార్యము లెఱుఁగక
మర్యాదలు నడపువాని మహిపతి యెంతే
నార్యానుమతిని హిమవ
ద్ధైర్యా దండింపవలయు దండధరుండై. 26

వ. అందు నొకకొందఱిట్లనిరి. 27

క. ధరణీశ విచారించిన
ధరణీతలమందు నన్ని తప్పులె చూడం
గరుణించి కావవలయును
బరికింపఁగ నెట్టులైన భవ్యవిచారా. 28

వ. అనిన మఱికొందఱిట్లనిరి. 29

ఆ. లేఁత ముదు రెఱింగి నీతిఁ దండింపఁగా
వలయుఁ గొన్ని మాన వచ్చుఁ గొన్ని
మానఁ దగవుఁ గొన్ని మహిమీఁద ధరణీశ
యెంతకార్యమైన నిదియ హితము. 30

వ. అనినఁ గొందఱు రాజభావం బెఱింగి యిట్లనిరి. 31

క. ఏకార్యమైన మానవ
లోకోత్తర యమునిరీతి లోకంబున నా
లోకించి దుర్గనావళిఁ

గైకొని దండింప కున్నఁ గలుషము వచ్చున్. 32

వ. కావున శిక్షాకరణంబు కర్తవ్యం బనిన విని రాజు కోటపాల
కులం బిలిపించిన. 33

సీ. గండ్రగొడ్డండ్లు గొంగళ్లును జికిలిచ
ల్లాడముల్ నైలచల్లాడములును
గుఱుతుచుంగులతలగుడ్డలుఁ గావు బొ
ట్లినుపకడేలుఁ దాళ్లినుపదుడ్లు
నీలికాసెలు మెడనీలికుచ్చులత్రాళ్లు
బిరుదైనవడిసెలల్ బిల్లమెట్లు
కాఱుమేనులు బలుకోఁఅమీసములును
బిగివంపుచూపులు బెట్లుగ్రుడ్లు

తే. నొడలఁ గోరోచనపుఁబూఁతలుట్టిపడఁగ
వచ్చి తలవరు లెల్లను మెచ్చు దొరయ
నిలిచి చేతులు మొగిడించి నేర్పుతోడ
దండ మిడి తూరవై యున్న ధరణివిభుఁడు. 34

వ. అందు వీరసేనుం డనునొకతలారినిం జూచి యిట్లనియె. 35

→ రాజు బిల్హణునికి శిరచ్ఛేదం బాజ్ఞాపించుట. ←

శా. ఓరీ బిల్హణనామధేయకవి నుద్యోగించి రాఁ దీసి దు
ర్వారస్ఫూర్జితదీర్ఘపాశములచే బంధించి కొంపోయి బల్
దూరం బయినశ్మశానవాటిముఖ మాలోకింపకఁ నిర్దయా
ధారస్వాంతుఁడవై తదీయశిరముద్దామాప్తి ఖండింపుమా. 36

వ. అని ముష్టాఱుఁ బలికి ఫామ్ము ఫా మ్మని సెల [illegible]వాసంగిన
వీరసేనుం డి ట్లనియె. 37

క. కోపముచే శిక్షింపను
భూప యనుగ్రహముచేతఁ బ్రోవఁగ దక్షుం

డేపట్ల నృపతి వసుమతి
నీపద్ధతి నరసిచూడ నితరము గలదే. 38

క. దేవర యేమి వచించిన
నావిధమునఁ జేతు నేను నది యెట్టిదొ మీ
భావము యోగ్యా యోగ్యవి
భావముఁగా గానవలయుఁ బరహితబుద్ధిన్. 39

వ. అని పల్కిన భూపాలుండు కోపించి యావలిమొగం బయిన
వీరసేనుండు. 40

క. భూపాలుఁడు సెప్పిన వినఁ
డాపాపము పుణ్య మంత యవ్విభునిదె తా
రూపించినట్లు నేయుదు
నీపటున దైవయోగ మెట్లున్నదియో. 41

వ. అని తద్గృహంబుఁ జొచ్చి. 42

తే. పుస్తకము చేతఁ బూని తత్పూర్వకార్య
మెఱఁగి తనలోన సతి భజియించువాని
నొదిఁగి శయ్యాతలంబున నున్నవాని
బిల్హణునిఁ జేరి తలవరి బెగడ ననియె. 43

క. ఓకవిరాజశిఖామణి
నీకొక విన్నపము నేతు నృపవరుఁడు నినుం
జేకట్లు కట్టుకొని చని
యాకడ దండింపు మనుచు నాజ్ఞ నొసంగెన్. 44

తే. దేవ నీపట్ల యిది యేమొ తెలియరాదు
చెప్ప నెంతయు వినఁడాయె శీఘ్రగతిని
లె మ్మనుచు డాసి వ్వాడు చేదమ్మి పట్టి
తిగిచి యురుపాశములను బంధించె నంత. 45

తే. కవివరుఁడు లేచి దిక్కులు కలయఁ జూచి
మంత్ర దేవతఁగా నారమణి నిజాత్మ
నిలిపి తలవరివెంబడి నిశ్చలమతిఁ
జనియె నచ్చటిజనములు సందడింప. 46

వ. అప్పు డొక్కసఖి త్వరితగతింజని రాజపుత్త్రితో నిట్లనియె. 47

రాజపుత్త్రి కవియవస్థను సఖివలన నెఱింగి తండ్రిం జేరి యడిగికొనుట.

శా. అక్కా బిల్హణుఁ గోటపాలకులు ప్రాజ్యస్ఫూర్తిదుర్వారులై
చిక్కంబట్టినువాగ్రపాశముల నాక్షేపించుచుర్వీబాహువుల్
ప్రక్కల్ పెక్కలు మొక్కలంబుగ వెసన్ బంధించుకన్మిట్టియా
చక్కం బోవుచునున్నవారిదె సఖీ శక్యంబె వీక్షింపఁగన్. 48

వ. అనుపలుకులు చెవులకు ములుకులు సొనిపినట్టివి యైన హాహా
కారంబునొంది యిందుకు నెక్కార్యంబని విచారించిదిగ్గున లేచి.

చ. నడుమసియాడనెమ్మొగమునం జెమటల్ జనియింపఁ బాదము
ల్తడఁబడఁ బైఁట జాఱఁ గనుఁదమ్ముల నీరు దొలంక వేణియు
న్వడివడి దూలియాడ నవనిం బడి లేచుచు నెల్గుతోడ న
ప్పడఁతుక నేర వచ్చెను సభాస్థలి రాజసమీపభూమికిన్. 50

చ. కుటిలత రాహువేర్చి తనకోఱలఁ బాదుగనొక్క మిక్కిలిన్
బొటచొటగా సుధారసము జొబ్బిలు చున్న శశాంకురీతి న
చ్చటులవినీలకుంతలవిశాలవిలోచన పాలి నీర ము
త్కటముగ దూకఁగా వదనకంజము విన్నఁదనంబుదోఁపఁగన్.

క. నాతండ్రీ యీవిధమునఁ
జేతురె గతజలమునకును నేతు వదేలా
చేతమునఁ దలఁపుమా కవి
చేతోవిభుఁ డన్యు నొకనిఁ జేపట్టదనే. 52

క. అది గాక బ్రాహ్మణోత్తముఁ
డొదవును దోషంబు నీకు నుర్వీశుఁడ వే
మిది రాజధర్మ మగునే
పదపడి ప్రోచుటయు మేలు ప్రజలు నుతింపన్. 53

ఆ. భవ్యుఁ డతనివలనఁ బాప మింతయు లేదు
కామపీడితాత్మఁ గాన నేను
గదిసి దోష మతనిఁ గట్టికొంటిని నన్ను
నాజ్ఞ సేయ వలయు నతని వలదు. 54

క. ఈజగతిఁ గాంధర్వము
రాజకులజకుఁ వరము; ధరాసురబుధు నా
యోజఁ నేను వరించుట
రాజా నీకులము నుద్ధరణ సేఁత కదా. 55

క. అటు గాక పోయినప్పటి
కిట నుంపక మమ్ము నొక్కయెడ నుంపవె యు
త్కట దృష్టి మాని తండ్రీ
యిటువలెఁ జేయంగఁదగ దహీనవిచారా. 56

క. ఇదియును గూడకపోయిన
నొదవఁగ మఱి యొక్కమూర నుంపుము దగ మ
మ్మది గాదంటే మఱియొక
పదమున కీదేశ మెడలఁ బంపుము తండ్రీ. 57

తే. నిగ్రహానుగ్రహములకు నృపుఁడు దక్షుఁ
డరయ నిందు నకార్యకార్యములు లేవె
యెన్ని యుండిన బ్రాహ్మణు నేచరాదు
బ్రహ్మణాం భర యనియెడుపలుకు వినవె. 58

వ. అని దీనాలాపంబుల నబ్బాలామణి విలపించుచు మఱియు మఱియుఁ బలికిన వైశ్వానరునియందు ఘృతంబుఁ జిలికినచందంబున నుండిపడి ప్రత్యుత్తరం బియ్యక విముఖుం డయినఁ గంబుకంఠి రాజువలనఁ దిరస్కృతయై యాస్థానంబు వెడలి పోవుచు ని ట్లనియె. 59

సీ. తండ్రి నాపయి యింతదయ నింపఁ డాయెఁగా
డాయగాఁ బోయి నే దండ మిడినఁ
దల్లి యడ్డపడి తా దప్పింప దాయెఁగా
దాయఁగాఁ దలచెనో తనయ యనక
నాళీజనశ్రేణి కాత్మ నిం పాయెఁగా
పాయఁగా గానియీపాటు విన్నఁ
గలవారికెల్లఁ గన్నులు చల్ల నాయెఁగా
నాయగాధంపుఁజందంబుఁ గన్నఁ
తే. గటకటా యెవ్వరైన నాకష్ట ముడిపి
ప్రోవలే రైరి లే రైరి భూతదయులు
నేమి సేయుదు నే నుందు నెందుఁ జొత్తు?
ననుచు వగచుచుఁ గవిమార్గ మనుసరించి. 60

---> కాంతామణి కవినిఁగూర్చి విలపించుట. <---

ఉ. హా కవిరాజరాజమణి హా నవమోహన హా మనోహరా
హా కరుణాగుణాభ్యుదయ హా రమణీనవపంచసాయకా
హా కమనీయగాత్రయొకరైన నినుం గృపఁ బ్రోవరైరమో!
యీకడ్కనీవు దైవమున కేమివిరోధము సేసితో కదా. 61

సీ. వికటదుస్సహమహావిషము కంఠంబున

దాక్షాయణీశుండు దాల్ప లేదె!

సతతదుర్వారవిస్మృతశిఖాబడబాగ్ని
జలధియంతరమున నిలుపలేదె?
సకలచరాచరజంతుజాలము నెల్ల
నేర్పడఁ బుడమి వహింపలేదె ?
పృథివీతలం బెల్లఁ బృష్ఠభాగమునందు
మొగిఁ గూర్మనాథుండు మోవలేదె ?

తే. యంతకన్నను గవివరునందుఁ గలదె
దోషభర? మెవ్వరైనను దొడరి ప్రోవ
రయ్య భూపతి వినఁ జెప్పరయ్య కరుణ
నింపరయ్య నావెత నివారింపరయ్య. 62

సీ. మోహించి గౌతమమునిసతిఁ బొందిన
పురుహూతు నమరులు ప్రోవలేదె
గురువధూగమనంబుఁ గోరి చేసినచంద్రు
నీశుండు మౌళి వహింపలేదె
కడిమిమైఁ గూఁతును గనిపొందఁ గోరిన
పరమేష్ఠి శౌరి చేపట్టలేదె
స్మరవశుండై సీతచనుదోయి గీఱిన
కాకిని రఘుపతి గావలేదె

తే. యంతయును ద్రోహ మీతనియందుఁ గలదె
నేను గోరిన విప్రుండు గాని యితర
వంశజుఁడు గాఁడు ధర్మంబువరుసఁ జూడఁ
బుణ్యు లెవరైన నీకవిఁ బ్రోవరయ్య. 63

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 64

ఉ. ఆకవిరాజులోఁ బ్రవ తన కయ్యెడఁ గాక యటంచు నాసతీ
లోకశిరోవిభూషణము లోలత దిక్కులు చూచి తెంపుమై
రాకలుఁ బోకలుం గలుగు రాజులనార్యులఁ గాంచియెంతయుఁ
శోకముతో విలజ్జయయి సోలుచు వ్రాలుచుఁ బల్కె నిట్టులన్. 65

సీ. ఎక్కుడుగా మది నెంచి పండితహంస
నాదరింపరె చతురాస్యులార
కారుణ్యమున గతి గల్పించి ద్విజరాజు
భరియింపరే చక్రభరణులార
నిరుపమసత్కళానిధిని మన్నింపరే
తల యొడ్డి రాజవతంసులార
విదితనిరాధారు విబుధేంద్రు నిలుపరే
యిర వొంద భూరిధరేంద్రులార

తే. సుకవితాపంబు దీర్పరే శూరులార
బ్రహ్మకులజునిఁ దేరె గోపాలురార
ధర్మగతిఁ బూని రాజకందర్పులార
నామనోహరుఁ గూర్పరే న్యాయ మెఱిఁగి. 66

సీ. చాతకంబుల దయచాతఁ గంబు లొసంగి
ప్రోచునాఘనురీతిఁ బ్రోవరయ్య
కోరికల్ దీరఁ జకోరికల్ మీఱఁగాఁ
బ్రోచునాశశియట్ల ప్రోవరయ్య
రసజాతమెసఁగ సారసజాతములఁ దగఁ
బ్రోచునారవిభాతిఁ బ్రోవరయ్య
సుమనోవిభులనెల్ల సుమనోవిశాలుఁ డై
ప్రోచునాహరిమాడ్కిఁ బ్రోవరయ్య

తే. తల్లి ప్రజలను గలయంగఁ దల్లిప్రజలు
ప్రోచువిధమున మమ్మును బ్రోవరయ్య
పాపరహితాత్ములై వెతఁ బాపరయ్య
ధన్యులార కృపాళుమూర్ధన్యులార. 67

సీ. ఘనులార దురితలంఘనులార గావరే
యామహేశుని బోలునీమహేశుఁ
బతులార మతిబృహస్పతులార గావరే
యాబుధేంద్రుని బోలునీబుధేంద్రు
ధనులార సుగుణవర్ధనులార గావరే
యాకళాఢ్యుని బోలునీకళాఢ్యుఁ
గృతులార కలితోపకృతులార గావరే
యాద్విజాంకుని బోలునీద్విజాంకు

తే. జ్ఞానభోగదయాసారగరిమఁ గాంచఁ
గాంచి యీకవి మన్నించి కావరయ్య
పెంపు గనరయ్య నామొ రాలింపరయ్య
యెంచఁగదరయ్య ధర్మమార్జించరయ్య. 68

క. తమ్ములకుఁ గీడు సేయు న
ఘమ్ములు గలరాజు లెల్లఁ గాతురె పరులన్
నమ్మఁ దగరు దోషాకరు
లిమ్మహిఁ దలపోయ నింక నేమన నేర్తున్. 69

సీ. సుమనోవిభూతివిస్ఫూర్తి గన్వారికిఁ
జెలఁగి యీబుధుని రక్షించు టెంత
కృతధర్ములై సత్యగతిఁ గాంచువారికి
నీధర్మమతి భరియించు టెంత

భువనాధినాథులై పాలు పొందువారికి
నీద్విజాధీశు వహించు టెంత
యజ్ఞారిధరునిసఖ్యము సేయువారికి
నితనిఁ గృతార్థుఁగా నెన్ను టెంత

తే. కాన నీకవి శుద్ధాత్ములైనవారు
పుణ్యజనులైనవారును భూరిసత్త్వ
లైనవారును సర్వజ్ఞులైనవారుఁ
బాలుపడి ప్రోవఁ దగు లోకపాలురార. 70

సీ. మాకంద గానవే మాకందముగ రతి
చ్ఛాయ లిచ్చితివి సుచ్ఛాయ లొసఁగి
పురుష గానవె మహాపురుషసంగతియుఁ గా
వించితి వపుడు భావించి చూడఁ
బనస గానవె తల్లపనసరోజము చూడ
నొనరించితివి మాకు నొనరఁ జూపి
క్రముక కానవె శుభక్రముక రార్పితకుచ
పాళిఁ జేసితివి నీపాళి నన్ను

తే. నాఁటిప్రేమ మనంబున నాటి యంతఁ
జూపవలె నేఁడు నాకవి జూప ఆరయ
ఘనతరులు మీరు గాన నే ఘనత నేతు
ఘనతరుఁ డతండు మీకు లంఘనత దగునె. 71

సీ. మానసోల్లాసి మై మన్నించు నాకవి
హంస గానరె రాజహంసలార
సహకారశాలి మై సంగతుల్ గాంచుమ

త్ప్రియుని గానరె వనప్రియములార

యతులసదారసస్థితిఁ జెలంగెడుశుభ
వ్రతునిఁ గానరె మధువ్రతములార
యధికఫలోదయావాప్తి రాబుధతిల
కంబుఁ గానరె శ్రీశుకంబులార
తే. ద్విజవరుఁ డతండు నుత్తమద్విజులు మీరు
గాన మిమ్ముల నడిగెదఁ గాన నేను
బక్షపాతులు నుఱియు సత్పథవిహారు
లెచట నున్నాఁడొ నా కెఱింగింపవలయు. 72

వ. అని బిల్హణు నుద్దేశించి ముద్దియ యి ట్లనియె. 73

మ. అరవిందంబులరీతిఁ జెన్నలరునీహస్తంబు లెట్లోర్చె ము
ష్ఫరిగాఁ బెన్చినకాలపాశములకుర్ణ ముగ్ధాంగనాగానభ
వ్యరసోత్కర్షములయిననీశ్రుతియుగం బత్యుద్ధతోర్వీపకిం
కరవాదార్భటి కెట్లు దాళె మదనాకారా మనోనాయకా. 74

వ. అని యిట్లు పొగిలి పొగిలి. 75

తే. తరుణి నగరంబు గడచి పోఁ దలఁచి యున్న
నున్నతాకారు లచ్చట నున్నవారు
వారణము నేయ నంతఁ దద్ద్వారసీమ
సీమవా రెల్లఁ జూడ వీక్షింపు చుండె. 76

—: పౌరజనపరస్పరవాక్యములు. :—

వ. ఆసమయంబున నగరజనంబులు తమలోనఁ దా మి ట్లనిరి. 77

సీ. అవనీశ్వరుఁడు నమ్మి యంతఃపురంబులోఁ
జేర్చిన నెంతయుఁ జేసె నితఁడు!
కన్య నీవిధమునఁ గలుషాత్ముఁ డై కలిసె
గలనె దానికి నింక గతియు నేమొ?

యెంతపనికిఁ జొచ్చె నీభూసురాధముఁ
డేర్పడ నిది బైట నెట్లు పడియె
దాఁగునా యిట్టివి ధరణీశుఁ డెంతయు
జేసె నిర్వ్వరకు వీక్షింపకుండ

తే. విప్రుఁ డెక్కడ మేదినీవిభునిపుత్రి
గలయు టెక్కడ యిది చూడఁ గడిఁదివింత
చెలఁగి చేసినవారికిఁ జేసినంత
యనుభవింపక తీఱునా యవనిలోన. 78

క. ఏకాంతంబున నుండిన
లోకములోఁ దెలఁప నెట్టిలోకులనైనన్
డీకొలుపు బుద్ధి సతిపైఁ
బ్రాకటముగ వారి ననఁగఁ బనియేమి యిఁకన్. 79

ఉ. చక్కనివారిలో మిగులఁజక్కనివాఁడు కవీంద్రమౌళి యా
చక్కెరబొమ్మ యట్టిదె విచారము లేటికిఁ జూచునంతలోఁ
జక్కెరవింటిజోదు రభసమ్మునఁ దూపులు వింటఁగూర్చి బల్
చిక్కులఁబెట్టకుండునె వచింపఁగ నొంటిగ నుండువేళలన్. 80

చ. కటకట యెట్లు భూసురునిగాసిపొనర్పఁ డటంచుఁ బంచె న
క్కుటిలుఁడు భూమిపాలుఁ డిదికూడదు చెప్పఁగ నేరికైననిం
తటికిని దైవయోగము కదా తలపోయఁగ వానిభాగ్య మి
ప్పటి కిటు లుండె నిట్టిపని ప్రాజ్ఞుని కెచ్చటనైనఁ బాడియే. 81

చ. ఇల నిఁక వీనిఁ బట్టి వధియించిన నీసతి మేనఁ బ్రాణముల్
నిలుపదు దానికిఁ జనని నిల్వదు భూవరుఁ డంతట న్మదిం
దలఁపగనేమిగానోయట ధారుణియేవిధమౌనోయింతకుం
జలము తీ భూవిభుండు కవి సన్మతిఁ బ్రోచిన నన్నిచక్కనౌ. 82

వ. అని యిట్లు వేలువేలుగుంపులు గట్టి పలుకుచున్న నొకకొంద ఱిట్లనిరి. 83

క. చోరుఁ డనునామ మీకవి
కారయఁగను నేఁటికిని యథార్థం బయ్యెన్
జారుఁడు మఱి రెండుం దగె
శూరులు మెచ్చుదురె జారచోరత్వంబుల్. 84

వ. మఱికొంద ఱిట్లు పల్కిరి. 85

క. ఏమిదోసం గేక్షత్రియ
కామిని గాంధర్వమున మగనిఁ గైకొనిన్
ఈమహిరాజర్షి సుతల్
భూమిసురలఁ బెండ్లియాట పోణిమియకదా. 86

వ. అనుటయు నక్కాంతాలలామం బక్కవివరునిఁ జూచి యి ట్లనియె. 87

ఉ. హా కవిరాజచంద్ర మదసాంచితవిగ్రహ నన్ను నిప్పు డ
స్తోకవియోగవారినిధిఁ ద్రోచి చనం దగ వౌనె నీకు న
య్యో కరుణాంబురాశి వని యుల్లమునం దగనమ్మియుంటి నీ
వేకత మెట్టు లేఁగెదు రహిం గవ గూడిన మేలు నెల్ల దే. 88

వ. అని విలపించుచున్న మార్గంబునం బోవుచుండి విని బిల్హణుండు దోధూయమానమానసుండై తిరిగి చూచి యిట్లనియె. 89

—— బిల్హణుండు కామినింగూర్చి పలుకుట. ——

ఉ. హా కమలాయతాక్షి చెలి హా సరసీరుహకుట్మల స్తనీ
హా కమనీయగాత్రి సతి హా నవమోహిని హా వధూమణీ
హా కనకాంగి నేను విడనాడితి నంచుఁ దలంచె దీవు నీ
లోకమునందు జీవునకు లోలత గాక స్వతంత్రమున్న దే. 90

ఉ. ఓరమణీమణీ వికసితోత్పలపత్రవిశాలనేత్ర న
న్వారక యేల చూచెదవు ద్వారనివాసిని గోల దేవతా
వారవధూటికానయనవాగురికావలయంబునందు దు
ర్వారతఁ జిక్కి తామగిడివచ్చునె బిల్హణుఁ డెన్నిభంగులన్. 91

వ. అని పలుకుభూసురవరునిఁ దలవరు లురుగతిఁ బదమని శ్మశా
నవాటికిఁ దోడుకొని పోయి యొకవటవృక్షంబుక్రింద నిల్పిన
బిల్హణుఁడు నలుదెసలం జూచి తల్లడిల్లనియుల్లంబుతో మంద
స్మితవదనారవిందుం డై వీరసేనున కిట్లనియె. 92

క. ఓతలవరి తడ వేటికి
నాతతనిశితాసిఁ గొని ధరాధీశునియా
జ్ఞాతంతమునను బిల్హణు
వే తెగ వ్రేయుము శిరంబు విశ్వము మెచ్చన్. 93

వ. అనిన విని వీరసేనుం డిట్లనియె. 94

క. కవిరాజవర్య నీ విపు
డవిరళగతి నించుకైన నాత్మ భయంబుం
దవులక దరస్మితాస్యుఁడ
వవుటకుఁ గత మెద్ది సెప్పు మమలవిచారా. 95

వ. అనిన బిల్హణుం డిట్లనియె. 96

చ. హితమతిఁ జెప్పెద న్వినుమహీనగుణాకర వీరసేన యా
క్షితిరమణాత్మజాత సరసీరుహలోచన మంత్రదేవతా
కృతియయి వేడ్క నాహృదయగేహమునందువసించి జోడుగా
సతతముఁ బాయకున్నది విచారము లేటికి దైన్యమేటికిన్. 97

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 98

చ. కలికివధూమణిన్ స్మరవికస్వరచారురుచిన్ గుణాకరన్
జలరుహలోచనన్ జలదచంచలవేణి సుధాకరాననన్

సలలితతుంగపీనకఠిన స్తనమధ్యగహారభాసురం
డిలసుమనాసికన్ మదిని దేవతఁగాస్మరియింతునెంతయున్. 99

→ తలవరి కవిని ఖండింపక యుంచుట. ←

వ. అని తదేకాయత్తచిత్తుండై నకవివరునిం జూచి ఖండింపఁజేతు
లు రాక హృతబహుజనప్రాణం బగుకృపాణంబు నేలంబడ వై
చి వీరసేనుండు కృపాధీనుండై నిలువంబడి యున్నతదనంతరం
బ యవ్విప్రుండు రాజపుత్త్రిని హృదయంబున నుపలక్షించి
యి ట్లనియె. 100

→ కవి కామిని హృదయంబునఁ బలుదెఱంగుల స్మరించుట. ←

చ. పరమసువర్ణచంపకవిభాసురసారి సరోమరాజి ని
ద్దురఁగొని మేలుకొన్నసతిఁ దోయరుహాంబక విహ్వలాంగిఁదా
మరసదళాయతేక్షణఁ బ్రమాదవశంబునఁ బోవు విద్యవై
ఖరి మదిలోన నెప్పటికిఁ గాంక్ష దలిర్పఁగఁ జింతఁ జేసెదన్. 101

మ. విలసత్పంకజమధ్య గౌరరుచి యై పెంపొంది గోరోచనా
తిలకోదంచితపాటలద్యుతికనద్దివ్యల్లలాటంబు నై
లలినొక్కింతమదంబుచే నలసలీలాఘూర్ణ దృక్పాత నై
చెలువౌ నాసతిమోమునన్ నిలుచునాచిత్తంబుయుక్తంబుగాన్.

చ. శ్రమజలసాంద్రబిందుతతి సారపుమౌక్తికరాజివై ఖరిం
గొమరు నెలంగ హేమమణికుండలదీప్తుల గండభాగముల్
రమణ రహింపఁగా నుపరిరత్యనుభూతినియోగ మంది చె
ల్వమరుతదాస్య మిప్పటికి నాత్మ భజించెద నిశ్చలుండనై. 103

ఉ. పున్నమనాఁటిచందురునిఁ బోలుమొగంబును మొల్కచన్ను
లున్, సన్నపుటారులేవమిసు చాయలు దేఱినమేనుసొంపు నా
కన్నియరూపు నేమగుడఁ గాంచితినేని మనోజతాపమునా
గ్నిన్నెఱిఁ జాకదోకొనిన నెమ్మెయినెమ్మదిఁ జల్లఁజేయుదున్. 104

ఉ. ఏవిధిఁ గాంతు నారమణి నే నొకరాతిరి తుమ్మినన్ 'జిరం
జీవ' యటంచుఁ దచ్ఛుభవిశేషవచోవిభవంబు మాని రో
షావహచిత్తయై పలుక కందపుఁగమ్మ ఘటించెఁ గర్ణమం
దావిధినామదిన్మెదలి యాడుచునున్నదిగా ఘనంబుగాన్.105

ఉ. ఉన్నతచారుపీవరపయోధరభారముచేత ఖిన్నయై
చెన్నగునూత్నరోమావనముచేఁ దనరారుసుధాకరాననన్
గ్రన్ననఁ గౌఁగిలించి వదనంబుముదంబున ముద్దువెట్టుదున్
వన్నియమీఱ మత్తమధుపంబు సరోరుహమానుకైవడిన్.

ఉ. మానిని విస్ఫురత్కమలమంజులపత్త్రవిశాలలోచనం
బీనకఠోరతుంగకుచభృంగగరుద్రుచినీలవక్రస
న్నాసికకోమలాలకసమానవరాకృతిఁ గామదేవతన్
దాని గురూపదేశమువిధంబున ధ్యానము సేతు నాత్మలోన్.

మ. నెరివాల్ చూపులు మొల్లక్రొవ్విరులకాంతిం జెందుపల్లాసనుం
దరమై తేనెలు జిల్కుమోవి గలయాతన్వంగివక్త్రాబ్జ మీ
ధరణిన్ సాధుపరోపకారము మదిన్ దల్చుం గృతజ్ఞుంబలె
న్నరయ న్నామదిమన్ననిప్పటికి నత్యంతానుభావ్యుండనై.108

ఉ. దీటుసెలంగఁ బంచశరదివ్యధనుర్గతమత్తభృంగరా
ట్కోటిగరుత్ప్రభారుచిరకోమలకర్బురితాలకంబులన్
నీటగుదంతపత్త్రముల నీలసరోరుహభూషణంబులన్
లూటిగ దానిమోముమదిలోఁ దలపోయుదుమాటిమాటికిన్.

శా. తెల్లంబై చిఱునవ్వు వెన్నెలలచేఁ దెల్పొప్పులేఁ జెక్కులున్
మొల్లంబై తగుచంచరీకములగోముం జెందుకన్దమ్ములం
బ్రోల్లీలాంకశరత్సుధాంశురుచినొప్పున్ భామనెమ్మోమునా
యుల్లంబుం జివురింప నిప్పటికి నే నుప్పొంగి వీక్షించెదన్.110

చ. దరముహసించుకంధర ముదారత వంచికరాంబుజాతమున్
వరకటిసంఘటించి జడ వామభుజంబున గబ్బిగుబ్బచ
న్నొరయ వహించి నిల్వఁబడి యూరక నన్ను ననేకరీతులన్
వరమతిఁ జూచు నత్తరుణి వర్ణన సేసెద నే ముదంబునన్.111

ఉ. నే నపరాధినై యడరి నేర్పునఁ దత్పదపంకజంబులం
బూనికతోడుతం బడినఁ బోవఁగఁ ద్రోచి చరించుచున్న న
ద్దానిచెఱంగు వట్టిన నుదాత్తత నిగ్గక కోప మయ్యెడన్
మానక యున్నదాని వరమానిని నాత్మఁదలంతునెంతయున్.

చ. నరిగొని నేల నేలుసువిశాలనితంబము లొప్పుదాని మే
ల్సరసులలోఁతుఁగాంచి బలుసమ్మతముం గనునాభిదాని మ
న్థరగతి గల్గుదానిని మృణాళసమానవిలాసబాహువుల్
బరఁగినదాని నెన్నెదను భావమునం దనుమధ్య నెప్పుడున్.

ఉ. అప్రతిమానబోధసురతాంతమునందు నిమీలితాక్షియై
కప్పుఁదావి మాటికిని గ్రమ్మఁగ నూర్పులవేఁడి వాడి గం
డప్రరుచిన్ శ్రమాంబువులు దార్కొనిరాలఁగనొప్పుదాని నే
నా ప్రియురాలి మోము సుమనఃస్థితి నిప్పటికిం దలంచెదన్.114

ఉ. నాయెడనొక్కమాటయు మనంబున భావనచేసి మాటికిన్
డాయక నంతరంగమున దానరికట్టుకకోపభావయై [గాఁ
యాయతబాష్పకంఠయయియప్పటియూర్పుల మోవి గ్రాఁగఁ
జేయఁదొడంగెరోదనముచింతనసేయుదుదానినెంతయున్. 115

శా. ఏకాంతంబుననొక్కనాఁడు గృహమం దెవ్వారు లేకుండఁగా
నాకం జేకుఁ దర్పణంబుఁ గొని వీక్షాసక్తి నుండంగ నే
జోక న్వెన్క వసింప మత్ప్రతిమయుం జూపట్ట వే సిగ్గుతో
నాకంపించి భ్రమించి మించె మదనోద్యన్మానసాంభోజయై.

చ. మఱియు సుగంధయుక్తమయి మంజులమై తగుమోముఁ ద
మ్మిపైఁ, దిరిగెడుగంధలుబ్ధ మగు తేఁటిగమిం గనుదోయి
మాటికిం, దెఱచుచు మూయుచు న్మొగము ద్రిప్పుచుఁ గేలిన
రోరుహంబుచేఁ, దఱుముచు నొప్పునప్పొలఁతి ధ్యానము
సేసెదనిట్టివేళలన్. 117

మ. ఒకనాఁడొక్కెడ శ్రోణిపై వలువ జాఱుండంగ నే నంతలో
నకలంకస్థితిఁ బోవ సిగ్గుపడి యాహా యంచు దా విహ్వలాం
గకయై భీతిని నొక్కచేత మదనాగారంబు వే మూసి వే
ఱొకచేఁ బొక్కిలిగప్పు నప్పడఁతి నేనూహించిప్రార్థించెదన్. 118

చ. అటు నిటు ముందు వెన్క బహిరంతరసీమల నన్నిదిక్కులన్
స్ఫుటతరకాంచనాంబురుహశోభితమంజులసుందరాస్య యై
తటుకున వాలుఁజూపులను దా ననుఁజూచుచు సంచరించు న
చ్చటులవిలోచనన్మదిని సన్నుతి సేసెద నేఁ బ్రియంబునన్. 119

శా. ఆకర్ణాంతములై మదాలసములై యబ్జోపమానంబు లై
శ్రీకల్యాణము లై రమావరసుహృద్రేకంబు లై యైందవా
స్తోకాంశుప్రతు లై మధువ్రత విభాశోభాయమానంబులై
యాకంజాక్షి విలాసనేత్రములు నాస్వాంతంబునందొప్పెడున్.

చ. సమయము మెఱింగి నేఁ దలుపు చాటుననుండఁగఁ గేలుఁ దమ్మి
మో, హమున మొగంబునం దిడి మదాగమనంబుఁ దలంచి
చూచుచుం, గ్రమమున మత్కలాంకపదకాండములన్ మృ
దుగీతిఁ బాడుచున్, రమణి మనోవికాస యయి రాజిలు దాని
మదిన్ భజించెదన్. 121

చ. కలువలఁ గేరుకన్నులను గాటుకరేకలు దీర్చి చెక్కులం
దలరఁగ జందనంబలఁది యాపయిఁ గస్తురి [illegible]

తిలకము దిద్ది ముత్యములదీటగు పాపటబొట్టు మార్చి యు
న్నలికులవేణి ముద్దుమొగ మబ్బుసిగాఁ దలపోయు దెంతయున్.

మ. కొనగోళ్లన్ బిగిగుబ్బలొత్తి కురులుం గూడంగఁ జేపట్టి యుర్
మొనపంటం జిగురాకుమోవిఁగొన మోము న్నాటి రోమాంచమై
కనుఁదమ్ముల్ మొగిడించి యుస్సురని సీత్కారంబుఁ గావిం
చుచున్, ననుఁ గోపించు వధూటి మోము మది సన్మానంబు
గావించెదన్. 123

చ. స్మరజనకంబులై యమృతసారములై శ్రుతిరంజనంబులై
యరయ మృదూత్తరంబులయి యందములై మదికిం బ్రియం
బులై, కెరలుచు నోష్ఠపృష్ఠపరిగీర్ణశుచిస్మితసంయుతంబులై
పరఁగు నెలంత వాక్యములు పట్టుగ శోభిలు నామనంబునన్.

చ. తనరఁగ నామదిం జరళతారనిమీలితలోచనంబులై
యనుపమలిప్తచందనరసాహితపాండురగండభాగమై
ఘనమృగనాభికాకుటిలకల్పితపత్త్రలతాభిరామమై
యనువగుసుందరీమణిముఖాబ్జము నిల్పెద వేడ్క మీఱఁగన్.

చ. మఱియును గర్ణపాళిసు సముంచితకాంచనకుండలంబులున్
మెఱయఁగ గబ్బిగుబ్బ చనుమిట్టల ముత్యపుఁ బేర్లు రంజిలం
బిఱుఁదులఁగాంచి యొప్పమురిపెంబున నందెలు మ్రోయవ
చ్చునా, మెఱుఁగుమిటారి నెన్నదఁ జుమీ మది నిప్పటికిన్
హితంబుగాన్. 126

ఉ. సందిటిదోయి నామెడను జక్కఁగ నిల్పుచు నిక్కి మిన్నలై
యాదములై [illegible] గుబ్బలం

బొందుగ నాయురంబునను బూన్చి మొగంబున మోముఁ జే

ర్చి నన్నుం దగఁ జూచు నెచ్చెలి మనోహరమూర్తిఁ దలంచి చూచెదన్. 127

చ. కుచములు భుజాగ్రభాగమునఁ గూడి నటింప గళంబు లీలమై నొరగఁగఁ బెట్టి రెకబిగినొయ్యనఁ గాంతులు జీరువాఱఁగా మెఱుఁగుమిటారిగుబ్బ లెలమిం గనుపట్టఁగ నన్నుఁజూచున గ్గరితయ రాళదృష్టు లెదఁ గాంక్ష దలిర్పఁగఁ దేజరిల్లెడున్. 128

చ. అలరఁగఁ గోమలారుణకరాంగుళముల్ దలపై ఘటింపుచో వలయముగా భుజాలతలు వంచి దృఢాంగవివర్తనంబులన్ వెలయుచు నుండఁగా సపరివేషసుధాకరకాంతి నొప్పున ప్పొలఁతుక మోమునామదినిబూనిభజించెద వేడ్కమీఱఁగన్.

ఉ. తానొకనాఁటివేకువను దల్పమునన్ శయనించియుండఁగా నే నటలేచి లేవఁగను నిద్రతమిన్ వెస నాకులత్వముం బూనినరీతి నాదెసకుఁ బొల్చుగ మోమిడి కౌఁగిలించున మ్మానిని నాత్మనిప్పటికి మర్వక నే భజియింతు నెంతయున్.130

మ. చనుదోయిన్ మొగమందు లేఁజెమటలున్ జాఱం గురుల్చె క్కులం, దనరం దూలఁగ హారము ల్చెదరి యాడం బైరతు ల్సేయుచోఁ, జనువొప్ప న్ననుఁ గాంచి లేనగవుతో శ్వాసో క్తుల న్నాటికిన్, గొనబై పల్కువధూటి నామదినిఁ గోర్కు ల్మీఱ భావించెదన్. 131

మ. అలరుంబానుపు డాసివచ్చుటకు నేనాలస్యముం జేయఁగా వలపెచ్చం దలపోసి కామవికృతిన్ ద్వారంబున న్నిల్చి సం చలనం బందుచు నెచ్చెలిం గదిసి కాంక్ష ల్మీఱ నెగ్గెత్తి కో కిలవాగ్వైఖరి రోదనంబు గనునా కీసారెంగా నెదన్ 132

ఉ. ద్వారమున న్వసించి కడుదైన్యమున న్ననుఁజూచిచూచి త
ద్ద్వారతలంబునం బడి శుగాప్తిని డస్సియు నించుకంత ని
ద్రారతిఁ జెంది లేచి మది తల్లడిలంగ లసత్కపోల యై
యారయుచున్న నెచ్చెలిని నాత్మ భజించెద మాటిమాటికిన్. 133

మ. బలుయూర్పుల్ నిగుడంగ నేత్రయుగళి న్బాష్పాంబువుల్ రాలసం
చలతం జూచుచు నావిధం బడుగుచున్ స్వాంతంబు నానావిధం
బులఁ బోఁగామదసుండు పై కొనఁగ మోమున్ వాంచి చింతించున
బ్బలభిన్నీలశిలాకచన్ మదిని నేభావింతు నెల్లప్పుడున్. 134

ఉ. వేకువ నొక్కనాఁడు నిజవేశ్మమున న్నెఱిగొప్పు వీడఁగాఁ
గోకిలవాణి యున్మిషితఘూర్ణితదీర్ఘవిలోచనాబ్జ యై
తేఁకువ నిద్రలేచి రుచి దేఱఁగ నొక్కినమోవి కేలిచే
నాకరగప్పఁగా నది మదాత్మను నిప్పటికిం దలంచెదన్. 135

చ. మఱియొకనాఁటిప్రొద్దునను మానకఁ బంచ టసుంగుపై నిదా
నిరవుగ నెచ్చెలింగదిసి యెంత ప్రియోక్తులు వల్కుచుండ నేఁ
బరువునవచ్చి వెన్కనిలువం బడినంతనె చూచి సిగ్గుతోఁ
జిఱునగవొప్పఁబోవుచెలిఁ జిత్తమునం దలపోసిచూచెదన్. 136

మ. అపరాధం బొనరించితీ వనుచు న న్నత్యంతకోపంబుతో
నుపలాలింపక నెమ్మొగంబియక మోహాలోచాలుఁజాలం చుబో
నపుడున్నేను బ్రియోక్తి నామొగొన నత్యాసక్తి లేనట్టిమా
టపచారించిన నవ్వధూటిఁ గవుఁగింటం జేర్చిలాలించెదన్. 137

చ. పడుకొని యంతలోనఁ బరిభావితయై వడి లేచి నిద్రచేఁ
దోడిఁబడనావులించి కొమెయి దొట్రువిదిర్చివిజృంభణక్రియం

బొడమిన మోహమువాసనకుఁ బూని భ్రమించుచు నున్న తేం
ట్లసం, దడికిఁ జలించునట్టి కనుఁ దమ్ములుగల్గిన దానినెన్నెదన్.

చ. మనసిజపూజ సేయ నిజమానిను లందఱుఁ గూడి కేళికా
వనమున కేఁగుచోఁ దనమపార్శ్వమునన్ వసియించునన్నుఁజూ
చెనసినశంకతోడ జను లేమనుకొందురొ యంచు భీత యై
క్షణనుటులుండుమంచుఁ గనుసన్నలు సేయువధూటినెన్నెదన్.

చ. సరసిజనేత్ర దాఁ బ్రథమసంగమవేళను సిగ్గు దోఁప నే
నరయుచుధైర్యవృత్తిఁ గదియంగఁదలంచినఁజూచిపూత్కృతు
ల్నెఱపఁగ నందు దీపశిఖలీనతఁ గంపము నొందుకర్ణభా
సురకుముదంబుఁ గప్పుసతిఁ జూచెద నిప్పటికిన్ ముదంబునన్.

చ. చెలి తమితోడ నెచ్చెలులఁ సీ యని కోపము సేసి శీఘ్రితం
దలతల మంచుఁ బోఁగదిమి తత్సరతం బులకల్ జనింపఁగా
నలరుచు సంస్మితాస్యయయి యంతట నా దెసవచ్చి కూటమిం
గలసినభామినీమణిని గాంచెదఁ గన్నులకర్వుదీఱఁగన్. 141

మ. కలకంఠోపమకంఠి నాస్యజితరాకాచంద్రబింబ న్మయూ
రలసద్బర్హసమానవేణి సుగుణవ్రాతాత్మ నేత్రప్రభా
విలసన్మత్తచకోర యానవిజితశ్వేతచ్ఛదం గాంచనో
జ్జ్వలకుంభస్తనిఁ గామినీమణిని నే భావింతు నెల్లప్పుడున్.

మ. విరిశయ్యం బవళించి మన్మథమదావిర్భూతి కంగంబులన్
సరిఁగావించుచుఁగౌఁగిలించిముద మెచ్చన్నాదు కెమ్మోవిసుం
దరవక్త్రంబున నిల్పి పై సురతసంధానంబు గల్పించుశం
బరవిద్వేడ్ధ్వజవైజయంతి మదిసంభావించి ప్రార్థించెదన్. 143

ఉ. సిబ్బెపుగుబ్బచన్నుఁగవచెన్నుగ నిక్కఁగ నక్కళించి యం
దబ్బురపాటు గన్పడఁగ నంగవిభంగమిషంబునన్ రుచుల్
గుబ్బతిలంగ బాహులతలుం బయికెత్తి గభీరనాభి పె
ల్లుబ్బినవేడ్కఁ జూపుచెలి నుల్లమునం దలపోసి చూచెదన్.

చ. వరుస వివర్తితంబు లయి వ్రాలునపాంగవిలోకనంబులన్
మరుదశనోపమానమృదుమంథరమంజులభాషణంబులన్
దరమధురస్మితంబులను దాళిమియానములన్ విలాసతన్
సిరు లెసఁగంగ నొప్పుచెలిచేష్టలు నామది సంస్మరించెదన్.

చ. కనుఁగవ యించుకంత నెఱిగా నొనరించి సరత్నపాణికం
కణములఝుంకృతిధ్వనులగౌరవ మొప్పఁగఁ జన్నుదోయి ని
క్కనుగనుబొమ్మలెత్తినిజకైశ్యముచక్కఁగ మెచ్చొనర్పుమా
నినిఁ బలుమాఱునిప్పటికి నేమదిలో భజియింతు నెంతయున్.

చ. అరయ సహింపరానివిరహార్తిని జెందిన ధైర్యంబునన్
సురతవిశేషసంగతులఁ జొక్కపుతాండవసూత్రధారి నై
తరమిడి యంగమంగమును దాఁకఁగ గౌఁగిటఁబట్టికన్నుదో
యరయిడి చెక్కునొక్క సతినాత్మ భజించెదఁ గోర్కి మీఱఁగన్.

చ. విలసితమన్మథన్ విరహవిహ్వలలాసగా త్రిసుందరిన్
లలితకురంగనేత్ర సువిలాసరసాంచితచారుకాంచనో
జ్జ్వలమహనీయచేలయుతశ్యామ విరాజితహంసయాన నే
నలవడ సంస్మరించెద ననారతమున్ మదిలోన వేడుకన్.

చ. మలయగిరిప్రభూతపవమానములం గని తీవ లాడఁగా
నలలితరత్న వేదిపయిఁ జక్కఁగఁ దా వసియించి గీతముల్
దల్కొని వీణ సుస్వర[illegible]లికిన్
లలి శ్రవణోత్సవం బొసఁగులక్షణగాత్రిని నే భజించెదన్.

—— వీరసేనుండు కవిరచించుపద్యంబుల రాజునకుఁ బంపుట. ——

వ. అని యిట్లు కవివరుండు మదనోన్మాదంబున యామినీపూర్ణ తిలకాయత్తచిత్తుండై తద్వర్ణనాతివిశేషంబులుగా రచించిన పద్యంబులు లిఖింపంజేసిన వీరసేనునియనుమతంబునఁ దద్భృత్యులు భూపాలుని కప్పటప్పటి కర్పించినం జూచిచూచి యంతకంతకుఁ గోపాటోపంబునఁ గసరివేయుచున్న వారును విసికివిసికి మరలివచ్చి తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ గవివరుండు విన వీరసేనున కిట్లనిరి. 150

చ. హిమరుచి సత్కళావిభవుఁ డీకవిరాజు రచించు నట్టిప ద్యములు గ్రహించి భూవిభున కర్పణ నేసినఁ జూచి కోపభావమున దురుక్తులం బలికి వారక పొమ్మనుఁగాని మంచిమాటమరఁగ బల్కఁడాతఁడు తదాగ్రహవృత్తి వచింపశక్యమే.

చ. అనవుడు వీరసేనుఁడు దడాననముం గని యోకవీంద్ర యో యనఘుఁడ యిందిరావరసుతాభుఁడ వౌనిను సత్కృపామతిన్ మనమున హింస సేయ మది మానితిఁ బూనితి నేభరింపఁగాఁ బనివడి వ్రాయుపద్యములుపార్థివుఁడొప్పఁడిదేమి నేయుదున్.

చ. అనవుడుభూసురుండుహృదయాబ్జమునంగడునవ్వియోరిని న్ననయము మెచ్చితిన్ విను ధరాధిపుమానసముం గరంగునే, పనివడి యేల పంపితివి పాల్పడి నాకయి బ్రహ్మదేవుఁడి ట్లనులిఖయించియుండ వెతలంబడఁగారణమేమిచూడఁగన్.

ఉ. ఓరి తలారి వీరి మఱి యారక త్రిప్పకు మేమి త్రిప్పఁగా సారముఖడ్గముంగొని విచారము నేయక త్రుంపుమన్నఁద ద్ధీరత [illegible] మేయరయఁ జాల నెంతపనికైన భరింపుదు నిన్ను లెస్సఁగన్.

క. ఏమేమి వ్రాసితివో యా
భూమీపతిమానసంబు పొరలక పోమ్మే
సామీ యీమాటైనను
సామోదత మంచిపద్య మానతి యిమ్మా. 155

వ. అనిన విని సృష్టికర్తయైనస్రష్ట నుద్దేశించి. 156

సీ. తనపృథ్వి యాఘనాఘనవేణి చరియించు
క్షితిభాగమున నుండఁ జేయుమయ్య
తనరసం బాసుధాధర క్రీడ లాడెడు
శృంగారసరసిలోఁ జేర్పుమయ్య
తన తేజ మాతప్తకనకాంగి దర్శించు
దర్పణాంతరమునఁ దార్పుమయ్య
తనవాయు వాసుగంధశ్వాస విసరించు
కొనువ్యజనంబునఁ గూర్పుమయ్య

తే. తననభం బారమణియింట నునుపుమయ్య
యీశరీరంబు పంచత్వ మొనసినపుడు
స్వాంశములతోడ భూతంబులైదునైదు
గూర్పుమయ్య విధాత నాకోర్కి దీఱ. 157

వ. అని యిట్లు కమలభవుని వేఁడి త్రికరణపూర్వకంబుగ నమస్కరించి నిలువంబడియున్న వీరసేనుఁడు తత్పద్యంబు గ్రహించుకొని రాజసమీపంబునకు వచ్చి తత్పత్రిక సమర్పించిన.

క. ఇదియేమి మాటిమాటికి
హృదయంబున లేదె భీతి యొంతయు నన వాఁ
డదురక సామీ భూవర

యిది చూడుఁడు యొక్కవింత యేమో తలఁపన్. 159

వ. అనిన లిఖితంబు గైకొని పద్యంబుఁ జదువుకొని యయ్యర్థం బనేకార్థంబులుగాఁ దోఁచినఁ గొంతతడ వాలోచించి యి ట్లనియె. 160

క. ఓరి దురాత్మక విని పలు
మాఱిటు రానలదు హెచ్చి మఱి వచ్చితివా
నేరముగొందు గ్రహించుక
యూరక యూపని ఘటింపు మెప్పుడు మాకున్. 161

ఆ. అన నిరాశుఁ డగుచు నావీరసేనుండు
వచ్చి పలికె విప్రవరునితోడ
నేమి వ్రాసినావొ యెఱుఁగ నే నింతైన
మనసు గరఁగదయ్యె మనుజపతికి. 162

మ. అనిపల్కం దలయూఁచియూఁచి మది నాహా యంచు వేసాహ సం,బునఁజాతుర్యమెలర్పఁగాఁ దనగతిఁ భూమీశునుచ్ఛా)య ముం, గనిరెండొక్కటి యైన మంచిది యగుంగాకంచునిశ్శంకుఁ డై, చన నూహించె శరప్రయోగమయియేఁచంబద్యముద్య ద్గతిన్. 163

— కవిరాజు కోపశాంతికరం బైనయొకపద్యము వ్రాసిపంపుట. —

చ. రవిజుఁడు భా గుణింప విధురంబుగ భట్టి నశించె భారవి ప్రవరుఁడడంగె దీర్ఘమునఁ బ్రాణముఁబాసెగుడియ్యభిక్షుఁడీ యవనికిఁ దప్పె భీముఁడు దదంతగతి న్మతి కొమ్ము వెట్ట ని క్కువముగ నేభుకుండుఁడను గొమ్మునదీర్ఘము వెట్టకుండఁడీ భువి నత్తఁ డెన్న నిర్దయుఁడు భూపతి నీవుఁ దలంప భూవరా.

 165

వ. అని యీపద్యంబు లిఖియించి వీరసేనున కిట్లనియె.

క. ఓపుణ్యాత్మక వినుమా
యీపద్యముఁ జే గ్రహించి యెంతయుఁ జని నీ
వేపున నొసఁగిన వేయా
భూపతి ననుఁ బిల్వనంపుఁ బొమ్ము రయమునన్. 166

వ. అనిచెప్పిన నప్పద్యంబు గ్రహించుకొని పోయి రాజుముందఱం బెట్టిన నప్పత్త్రిక దండధరాసిపుత్త్రికవిధంబునమదికిం దోఁపం జూచి తదర్థంబు గ్రహించి మహీవల్లభుండు పవనోత్కంపితక దళికామహీరుహంబుచందంబునఁ గంపితసర్వావయవుం డై యెంతయుం బ్రొద్దు చింతించి తదుభయదృఢతర స్నేహసారం బులును దత్కవితామహత్వంబును విచారించి వానితో ని ట్లనియె. 167

—— రాజు కవిరాజుం బిలువఁబంపి పుత్త్రి నూఱడించుట. ——

క. ఓవీరసేన యిచటికి
వేవేగమదోడి తెమ్ము బిల్హణు ననిరా
భావము రంజిల వాఁడు ధ
రావిభునకు మ్రొక్కి వచ్చి రాసుత కనియెన్. 168

క. ఓతల్లి నీమనోహరు
నాతతసదయాంతరంగుఁ డై వసుధేశుం
డీతఱిఁ దోడుక రమ్మనె
నీతాపము మాను మింక నీరజనయనా. 169

వ. అనిన విని గ్రీష్మసమయోష్మదందహ్యమానమానస యైనమ యూరిక ఘనాఘన గర్జానినాదంబు వినినచందంబున సుందరీ మణి తద్వచనంబు విని కుతూహలాయత్తచిత్తయై కంఠ హారం బొసంగిన గ్రహించుకొని బిల్హణున కి ట్లనియె. 170

ఉ. ఓకవిరాజశేఖర మహోన్నతి నీవు రచించుపద్యముం
దేఁకువతోడ నానరపతిం గని యిచ్చినఁజూచి యెంతయుం
గైకొని దానియర్థమును గాంతుఁదలిర్ప గ్రహించి యప్పుడ
స్తోకజవంబుమీఱ నినుఁ దోడ్కొనిరమ్మనెనయ్యలియ్యెడన్.

వ. అని యత్యాదరంబున శుభలక్షణప్రశస్తం బగునతనిహస్తం
బుఁ బట్టుకొని వచ్చునెడ. 172

తే. రాజరాజగుమదనాభిరామనృపతి
తనకుమారిని దలఁచి యాస్థాన మెడలి
వచ్చి తద్ద్వారమందున్నవనజపత్ర
నేత్రదగ్గఱఁ జేరి కన్నీరు దుడిచి. 173

తే. శిరము మూర్కొని చికురముల్ సిక్కు వాపి
చక్కఁగా నిడి గద్గదస్వరముతోడ
ననియె దయ మీఱ భూపాలుఁ డాత్మజాత
కమ్మ సంతాపమును మాను మమ్మ యనుచు. 174

క. ఓకూర్మితనయ కవివరు
నీకోరిక మీఱఁ గూర్తు నిశ్చలమతివై
నాకడకును రావమ్మా
యీకడ నాచేయుపని గ్రహింపుము మదిలోన్. 175

—— రాజు కవివరు నెదురుగాఁ జని తోడ్కొనివచ్చుట. ——

వ. అని యుపలాలించి యతఁగపురంబున కనిచి బిల్హణునకు
నెదురుగాఁ జని నమస్కరణపూర్వకంబుగఁ గౌఁగిలించి చతు
రంతయానంబు నధివసింపంజేసి సభామంటపంబునకుం
దోడ్కొనివచ్చి యుచితాసనంబునం గూర్చుండ నియమించి
సభాసదులు విన నృపవరుం డతని కిట్లనియె. 176

ఉ. ఓచతురాననాన్వయసుమహోదధిపూర్ణశశాంక బిల్హణా
ఖ్యా చతురాస్య నీమహిమఁ గన్గొన నేరికి శక్యమా ధర
నీచతురోక్తివైఖరికి నీదృఢవృత్తికి నీకవిత్వధా
రాచలితైకనిష్ఠకు సహర్నిశమ్ము మది నేను మెచ్చితిన్.177

రాజు కవివరు నాఁబడించి తనకూఁతుఁ బెండ్లిగమ్మనుట.

చ. తడఁబడి యెవ్వఁడేనియుఁ గృతఘ్నునియందొనరించు మేలు
కై ,వడిని మదీయకృత్రిమము భవ్యగుణాకర నీమనంబునం
దడవక సుందరీమణివతంసము నాతనయన్ వరించి యే
ర్పడ నయమొప్పమత్పురికి భర్తవుగమ్మనిపల్కి వెండియున్.

క. రేపు సమస్తం బగుఁ గా
కీప్రార్థన్ బడలినావు హితమతితో నీ
వీపట్ల నేఁదఁ దేఱుము
భూపాలనుతైకచర్య భూసురవర్యా. 179

వ. అని యొడంబఱిచి కవివరుని యథాస్థానంబున కనిచి వసం
తాఖ్యున కిట్లనియె. 180

క. ఓమంత్రివర్య చూచితె
భూమీసురుచిత్తవృత్తిఁ బోలింపంగా
నేమందు నెంతదృఢ మా
భామామణిహృదయ మట్ల పరిశీలింపన్. 181

క. ఈవిధమున నిర్వేరకున్
దైవాజ్ఞన్ ఘటన మయ్యెఁ దప్పింపంగా
నావశమె యగుఁ జన్నుఁడు
భావింపఁగఁ గూఁతు నిత్తు భవ్యవిచారా. 182

వ. అనిన విని మంత్రివరుండును సభాసదులును నేతత్కార్యంబు విశేషకార్యంబనిన విని వారలం బనిచి యంతగపురంబుఁ బ్రవేశించి పరిచారికాజనంబులం బిలిపించి యిట్లనియె. 183

క. ఓకాంతలార మత్సుత
కాకవివర్యునకు భోజనాదులు పూర్వం
బేకాలఁది విచారించితి
రాకాలఁదిం జేయుఁ డనుచు ననిచి రయమునన్. 184

వ. తననారయగుమందారమాలిక కాచందం బంతయుం జెప్పి యాయమ కానందం బాపాదించి భోజనాదికృత్యంబులు దీర్చి సుఖం బుండు నంత. 185

ప్రాతఃకాలాభివర్ణనము.

చ. తెలతెలవాఱెఁ దూర్పు నలుదిక్కులవిచ్చెఁ దమంబు పక్షులుం
గలకలఁబల్కెఁ గోకములు గాంచె ముదంబు లుడువ్రజంబుఖ
స్థలమున నాడకాడకును జాఱెఁ జెలంగి పదాయుధంబు లు
ద్గళగతి మ్రోసె వీచె వలిగాడ్పులు భూజను లుల్లసిల్లఁగన్.

సీ. కోకాంగనాగణశోకమారుతమిత్త్రి
ఘనతరజ్వాలలఁ గందినాఁడొ?
విరహదుస్సహవధూవిపులనిశ్వాసనోష్ణ
గంధవాహములచేఁ గమలినాఁడొ?
బాధితపద్మినీపటలశుకస్సంప్రాప్త
ఘోరపాపంబునఁ గుందినాఁడొ?
జనదూరితా[illegible]ప్రజార[illegible]
శాపంబులను గొంత సమసినాఁడొ?

తే. యనఁగ దోషాకరుండు కళానుభూతి
దొరయ వెన్నెలపులుగులఁ దొడరి యితఁడు
రేపు నేవేళ కొదవునో మాప నేమి
యనుచు వడి సారమంత కొల్లాడ నరిగె. 187

ఉ. వెన్నెలతీవలం దడఁగి వెల్వడి విస్ఫురసారసావళిం, గ్రన్నన
సౌరభంబు గొని రాజిలుగంధసమీరణంబు ల, భ్యున్నత
సౌధరాజములఁ బుష్పశరాసనకేళిఁ దేలియుం, దున్న
వధూశ్రమాంబుతతులొప్పులుమీఱ హరించునెంతయున్.

మ. ముదమొప్పారఁగఁబద్మినీమణులుమోచుల్విప్పఁజక్రంబుల
భ్యుదయం బొంద సదాళులుర్వి సరసవిస్ఫూర్తింబ్రవర్తిల్లనా
స్పదమై భాసిలుపుష్పదంతగజరాజం బెక్కి యుద్యద్దివాజుల్
మదిరంజిల్లఁగసన్నుతింపఁ బొలసెఁ మందానిలుం డత్తఱిన్.

మ. మలయాహార్యతటంబు డిగ్గి విలసన్మల్లీమతల్లీలతా
వళులం జిక్కి ప్రయాసత న్వడలి దీవ్యచ్చారుకాసారని
ర్మలతోయంబుల నీఁది పంకరుహసౌరభ్యంబుఁ గొల్లాడి ప
క్షులనాదంబులతోఁ జరించు మరుదంకూరంబు లవ్వేళలన్.

క. తనతమ్ముల వైభవమును
గొనె నఁట యొకరాజు వానిఁ గొట్టెద ననుచుర్వి
ఘనకోపుఁ డయ్యె ననఁగా
నినుఁ డతితేజం బెసంగ నేతెంచె నొగిన్. 191

మ. హరిచక్రంబుభరించి యుద్భటనిశాటాటోపముల్ మాన్చియు
ద్ధురలీలాప్తి బుధాంకవర్తియయి యెంతోపూర్వదేశంబు భా
సురమై యొప్పఁగ నిందుసంపుల్ వెలి పెం పెత్తాప్ప ద్వేయుంచు శం
కరపద్మోద్భవులుర్వి భజింపఁ జెలఁగెం గల్యోదితా చారుఁడై.

ఉ. అంగుగఁ గాలమన్కరికి నావల నీవల వ్రేలుబంధురా
భంగురపాశము ల్వేలయు బంగరుపోఁతలఘంటలో యనఁ
సంగతి మీఱఁ బ్రాక్చరమశైలములం గనుపట్టి రర్కసా
రంగధరుల్ నిజోర్ధ్వరుచు లందము నొందఁగ నట్టివేసవన్.

క. హితవిబుధ స్తితి గోత్రా
హితకరుఁ డుదయించె గురుబుధేశహితుం డై
ధృతిఁ బూర్వదేశముం గొని
క్రతువులు గోతలమునందుఁ గడు నొప్పారన్. 194

సీ. అతులద్విజాలోకనావహుం డై త్రయీ
సుముఖుఁ డై నట్టి తేజోమయుండు
కమలామనోహరాకారుఁ డై శర్వరీ
చరుల నొంచినచక్రభరణశాలి
యఖిలలోకతమోపహరణనైపుణవృత్తి
రాజిల్లు నట్టిసర్వజ్ఞవిభుఁడు
మిత్రుఁ డై భువనపవిత్రకుం డై దగ
ధర వెలింగించుసన్మార్గవర్తి

తే. యాదిమూర్తి యనంగఁ బద్మాప్తుఁ డనఁగ
నార్జితార్యుఁ డనంగ దివ్యైకవాక్స్త
వముల ద్విజరాజసంగతి వసుమతీంద్ర
శేఖరారూఢతను రవి చెలఁగె నెదుట. 195

తే. అలరుతమ్ముల నొకటి గా నాత్మఁ దలఁచి
దిశలు చెలువొందఁ దమము భేదించి తనదు
లోకబాంధవవిఖ్యాతి లోకు లెన్నఁ
గరము వెలుఁగంగఁ బద్మినీకాంతుఁ డలరె. 196

క. ఉరుకువలయంబు బెగడఁగ
ఖరకరుఁడు జనించి రాఁగఁ గలుగుసదాళిన్
వరుసఁ గని రూపు మాపఁగ
నరిగెను ద్విజరాజు పశ్చిమాంబుధికడకున్. 197

చ. సమయకిరాటకుం డుదధిజాడల వచ్చుచుఁ జేరి పూర్వది
గ్రమణికి విక్రయిం చుదయరాగపువన్నెపటంబు విచ్చిచూ
పె మదికి వార్షమైన నది బేరములాడి సిబద్ధమైననని, వ్యాము
నొకటిచ్చెనొ యనఁగఁ జాయలుదోఁప నినుండుఁ జెల్వగున్.

తే. ఒక్కయినుఁ డంతకంతకు నుక్కు మిగుల
నొక్కరాజది సూడంగ నోర్వలేక
డింది వెల్వెల నై యొక్కదిక్కు సేరె
ననఁగ సూర్యుండు హెచ్చె హిమాంశుఁ డడఁగె. 199

చ. సమయవినోది మిన్ననెడి చక్కనిరంగమునందు సర్వది, గ్రమ
ణులుచూడ గారడమురక్తినిఁ జూప విధుం డనెండున,ద్దమునొ
కకర్ణమం దునిచి దాపలికర్ణమునందు హేమచక్రము వెడ
లంగఁ దీసె ననఁగా రవి దోఁచెఁ బ్రభాప్రభావుఁడై. 200

—— రాజు దనకూఁతును గవి కిచ్చి పెండ్లిసేయ సమకట్టుట. ——

వ. ఆసమయంబున నంతకుమున్న మంగళతూర్యనాదంబులు
వినుచు మేల్కని మదనాభిరామభూమీధవుండు స్నాన
సంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి సముచితాలంకారు
డై సభాస్థలంబునకు వచ్చి మంత్రిపురోహితామాత్యబంధు
విద్వజ్జనంబుల వారివారికి నుచితాసనంబుల గూర్చుండ
నియమించి సుప్రసన్నుండై యిట్లనియె. 201

క. ఘనులార బిల్వ శాఖ్యున
కెనయఁగ మామకకుమారి నిచ్చెద నని నే
మనమునఁ దలఁచితి నిప్పుడు
ననుకూలము బ్రహ్మ పూర్వమందె ఘటించెన్. 202

వ. అని యిట్లు పలికి వారలయనుమతంబున ముహూర్తనిర్ణయం
బు సేయం దలంచి జ్యోతిశ్శాస్త్రకోవిదులఁ బిలిపించి యడిగిన
వార లిట్లనిరి. 203

క. గురుకవియుక్తి నినుండుఁ
వరుస నమందాత్ముఁ డగుచు వసుధఁ బరఁగినం
బరికింపఁగ ద్విజరాజుకుఁ
జిరతరముగ మంగళాప్తి చెన్నగు వేడ్కన్. 204

తే. నీకుమారిక యాళి యయ్యె నాకవీంద్రుఁ
డలర ధను వయ్యె నిర్వైర కనుగుణంబు
గ్రహవిరోధంబు నెందులఁ గానఁబడదు
రాజబల మొప్పు నొప్పుఁ దారాబలంబు. 205

క. ఈకన్య కిపుడు ద్విజరా
జాకట నాఁటెంటఁ జెల్వ మలరినవాఁ డై
చేకొని పదిటను మిత్రేత
శ్రీకరముగ నొప్పు నతనుసిద్ధి నృపాలా. 206

వ. అని యిట్లు పలికిన సంతుష్టాంతరంగుండై నృపపుంగవుండు ని
జనగరం బలంకరింపం జేయుం డని పరిచారకులం బంచిన. 207

సీ. పచ్చలతోరణపంక్తులు ఘటియించి
కస్తూరిపూఁతలుగా నొనర్చి
మలయజపంకంబుఁ జిలికి జవ్వాది రే
కలు దీర్చి రత్నవేదులు నమర్చి
ముత్యాలనవరంగముల రంగు గావించి
నవవజ్రమయవితానములు నెఱపి
వాసితాగరుధూపవాసనల్ నిగిడించి
పగడాలమెఱయుచప్పరము లునిచి
తే. ప్రతిగృహంబుల భద్రకుంభములు నిలిపి
దర్పణంబుల ద్వారబంధములఁ గూర్చి
ధవళసౌధాళిఁ జిత్రకేతనము లెత్తి
పురము శోభిల్లఁ జేసి రబ్బురము గాఁగ. 208

సీ. ఏవీథిఁ జూచిన నింపుమై మంగళ
తూర్యనాదములు సంతోష మొసఁగ
నేచాయఁ గాంచిన హితముగాఁ జెవులకు
వీణారవంబులు వేడ్క సేయ
నేపట్టుఁ గనిన భేరీపటహాదికా
హాళమృదంగైకవాద్యములు వెలయ
నేచోటు వీక్షింప వాచాచమత్కృతిఁ
బాటలు మాటలుఁ బరిఢవిల్ల
తే. నొప్పెనక్షత్రవల్లభాభ్యుదయమున వడిఁ

జెలఁగి మిన్నంది యుబ్బినజలధికరణిఁ

దనరుఁ గవిరాజశుభమహోత్సవమునకును
నగరరాజంబు సంతతానంద మొందె. 209

క. అత్తటి నయిదువ లారతు
లెత్తుచు ధవళములు వాడ నింపు దలిర్పం
గ్రొత్త గనిపింపఁ బెండిలి
చిత్తరుచవిక కరుదెంచె క్షితిసురుఁ డెలమిన్. 210

సీ. ఈధామనిధికరం బెనయంగ నలుఁ గిడ
నేర్తువు పద్మిని నీవు రావె
యీకళానిధిఁ జేరి యెలమి సేవలు సేయ
నేర్తువు మృదుహస్త నీవు రావె
యీచతురాస్యతో నింపుమైఁ బలుకంగ
నేర్తువు శుభవాణి నీవు రావె
యీమహాసర్వజ్ఞుశిర మొంద శిరసంట
నేర్తువు శశిరేఖ నీవు రావె
తే. యనుచుఁ దమలోన భూమిపాలానుమతిని
సరససల్లాపవచనరచనలు దెలుపు
నంగనారత్నములు గొంద ఱాసువర్ణ
గాత్రుఁ గదియుచు మంగళారాత్రిక లిడి. 211

క. మంగళము రాజనుతునకు
మంగళ మంబుజముఖీరమాతనయునకున్
మంగళము శాస్త్రవేదికి
మంగళము కవీంద్రమౌళిమణికి సుగుణికిన్. 212

వ. అనుచు నారతిపాటలు పాడి శిరంబున నక్షత లునిచి. 213

చ. నడుమ [illegible] రత్నపీఠముల్
దడఁబడి డోలికాకలనఁ దార్కొన వేణి చలింప నెమ్మొగం

బాడలును జెక్కుటద్దములు నొయ్యఁ జెమర్పఁగఁగంకణంబు లే
ర్పడి రవ మువ్వతిల్ల నొకభామ తలంటెఁ గవీంద్రమౌళికిన్.

తే. గంధపటకలిఁ దలఁ బుల్మి మంద మైన
బంగరుకటాహములలోనఁ బొంగుజలముఁ
బాట్లు గావించి బిందియ ల్పట్టి యొక్క
యతివ సుకవికి మజ్జనం బార్చె నపుడు. 215

సీ. తడి యార్చి వలువ లేర్పడ నిచ్చె నొకలేమ
యుదుటుపావా లుంచె నొక్కభామ
పువ్వులు సిగఁ జుట్టెఁ బొలు పొంద నొకకొమ్మ
మురువులు నిడె నొక్కముద్దుగుమ్మ
కస్తూరితిలకంబు ఘటియించె నొకజాణ
యొడల గంధ మలందె నొక్కచాన
చొకట్లపోగులు సవరించె నొకబాల
యురుహారములఁ బూన్చె నొక్కగోల
తే. పడఁతి రత్నపుటుంగరాల్ దొడిగె నొకతె
వెలఁది కపురంపుసురఁటిచే విసరె నొకతె
నిలువుటద్దంబు ముందర నిలిపె నొక్క
మగువ బిల్హణకవిశిఖామణికి నపుడు. 216

క. ఈరీతిఁ గవిని చెలు లిం
పారఁగఁ గయిసేసి నృపవరాత్మజ కెంతో
నీరాట మొనర్చియు శృం
గారించిరి వేడ్కఁ బొడచు గ్రక్కున నంతన్. 217

క. సరిగంచుచీర కట్టెపై

నెఱియంగాఁ గట్టి రైక నీపై మెఱయఁ

సరిగుబ్బలు గుబ్బతిలం
గరముగ సవరించి పైఁట గావించి రాగిన్. 215

క. ఇఁకఁ జిక్కువాసెనే యని
చికురంబులు చిక్కుదీర్చి చెలువుగఁ గీల్గం
టొకయింతి వెట్టి నవ్వుచు
సకి ముడి బాగుపడె ననుచు సన్నుతి సేసెన్. 216

తే. సూర్యచంద్రులు మైత్రిచే సుదతివదన
వనజ మంతయు సంతతమై భవంబు
నందఁ జేయ వసించిరో యనఁగ నప్పుడు
సూర్యచంద్రుల నిడె నొక్కశోభనాంగి. 217

ఉ. కోరిక నాఁకలిం గొని చకోరికలుఱ్ జవ ముప్పతిల్లఁగా
సారసవైరియం దమృతసారము నూటుచుఁ దోనె తద్గతం
బై రహిఁ ఖించు నల్పుగొన నత్తఱిఁ జాఱె ననంగ నొక్కసిం
గారపుబొమ్మ వాలుఁదెలిగన్నులఁ గాటుక దీర్చె బోటికిన్.

తే. తారకావళి సేవ్య మై తనరునట్టి
చంద్రబింబంబుతోఁడుత సాటి సేయఁ
జెలువమోమునఁ గస్తూరితిలక మునిచి
ముత్తెములచేరు లమరించె ముదిత యొకతె. 219

క. అద్దములవంటిచెక్కుల
నిద్దపురుచు లుప్పతిల్ల నీటుగ శ్రుతులఱ్
ముద్దులగుమ్మకు నొక్కతె
ముద్దియ కుండలము లునిచె ముద్దులు గాఱన్. 220

క. సంగతిగ మోవిచవిఁ జూ
డం గవి

రం గలర నాణిముత్తెపు
ముంగఱఁ గీలించె నొకతె ముదితామణికిన్. 221

క. దరము వివరం బెఱిఁగియు
వరుసం దనజన్మసీమవారిని వేడ్కన్
భరియించె ననఁగ నొక్కతె
యురుకుచ మెడ ముత్తెసరుల నునిచెం బ్రేమన్. 222

క. స్ఫుటముగ నీయుత్సవమునఁ
గటకంబులు మ్రోసె ననుచు ఘనమణిభాస్వ
త్కటకమ్ము లునిచె నొక్కతె
కుటిలాలకకరిషములందుఁ గోమరు సెలంగన్. 223

క. పిఱుఁదులు ధరగొని దీవులు
నిర వొందఁగ నాక్రమించి యేర్పడె ననుచున్
బిరు దుంచినగతి నొక్కతె
యొరయఁగ రత్నములకాంచి నునిచెం జెలికిన్. 224

క. కరిగమననడలు మదనుని
కరిగతులన్ ధిక్కరింపఁ గల వని యందెల్
సరిమ్రోయఁగఁ జరణంబుల
నరు దారఁగ నిలిపె నొక్కయతివ ముదమునన్. 225

క. ఈవిధమున రమణీమణి
లావసుధావరునిపుత్త్రి కంచితలీలన్
వేవేగ నలంకారము
గావించి వివాహవేదికడ నిల్పుటయున్. 226

సీ. సణివీక్షణములు రసప్రవరకము లై

నెమ్మోముఁ దమ్మిపైఁ గ్రమ్మికొనఁగ

బిసరుహేక్షణదృక్ప్రసూనలు సుమనోహారములై
గళసుగంధవిశేషకలనఁ బొదలఁ
దరుణాంగిచూపు లత్తఱి శిలీముఖములై
హృదయపంకజ మావహించి నాట
భామినీలోచనప్రభలు వరాళులై
తనరారుపాదపక్ష్మముల వ్రాలఁ
తే. బరఁగి కవిరాజు పూర్వవైఖరి మోహ
కలితవిభ్రమనిస్త్రయాక్రాంతుఁ డగుచు
ననిశరాయత్తచిత్తుఁ డై యాత్మలోనఁ
జెలువభావంబు గాంచి వీక్షింపు చుండె. 227

సీ. ఈసర్వమంగళ యీక్షణకాంతులు
భరితసుధాకరప్రభలు గాఁగ
నీశ్యామకన్దోయి నింపారుదీప్తులు
వ్రాసినరతికాంతుభూతి గాఁగ
నీసతికన్నుల భాసిలుదీధితుల్
పోలు పొందఁ దమ్ములపూజ గాఁగ
నీయార్యలోచనచ్ఛాయలు మౌళిపైఁ
బ్రవహించుగంగాఝరంబుఁ గాఁగఁ
తే. బరఁగు కవిరాజమౌళి సర్వజ్ఞమూర్తి
విలసదసమాంబకస్ఫూర్తి విశదకీర్తి
యంచితాచలభోగభాగ్యైకవర్తి
యనుచు నచ్చటివిబుధాళి యభినుతింప. 228

సీ. భావిఫలోదయపాళిభాసురములై

పరఁగుమౌక్తికముల బాగు లనఁగ

రతిపంచశరులు సంతతకేళిఁ దేలుచుఁ
బనివడి యాడుపూబంతు లనఁగఁ
దియ్యవిల్తుఁడు రెండుతెఱఁగు లై యిరువుర
కడ లందివేయుమార్గణము లనఁగఁ
దనవలనను వీరు దనరారి రనుచుఁ జం
ద్రుఁడు సల్లు నమృతబిందువు లనంగ

తే. జెలఁగునయ్యామినీపూర్ణతిలక బిల్హ
ణాఖ్యకవివర్యచూపు లన్యోన్యమైత్రి
నొలయుచు గతాగతంబు లై కలయ నడరి
వెలయఁ జూచిన జనులకు వేడు కయ్యె. 229

తే. లలితముగ విప్రులు 'తదేవలగ్న' మనుచు
మంత్రములఁ వాడ శుభపీఠి మహితలీల
వరుస నుంచిరి యవ్వధూవరుల నృపతి
యనుమతంబున నైదువు లపుడు వేడ్క. 230

తే. పుడమివేల్పులు పుణ్యాహపూర్వకముగ
దేవతాహ్వాన మొనరించి తివిరి వారి
కరములను గంకణములు వేడ్కను ఘటించి
చదివి రెంతయు మంగళాష్టకము లపుడు. 231

మ. పొలుపొందన్ ద్విజరాజశేఖరునకున్ భూభృద్వతంసంబు ని
శ్చలభావోన్నతిఁ గన్యనిచ్చు పగిదిన్ క్ష్మానాథముఖ్యుంబుగాఁ
బొలుపొందన్ ద్విజరాజశేఖరునకున్ భూభృద్వతంసంబు ని
శ్చలభావోన్నతిఁ గన్యనిచ్చె సుమనస్సంతానముల్ మెచ్చఁ 232

క. దలఁబ్రాలపళ్లెరంబులు
వెలఁదులు పార్శ్వములఁ బూన విభునిశిరమునన్
జలజాక్షి ముంచి దోయిటఁ
దలఁబ్రాలను బోసె విభుఁడుఁ దనపై నుంచెన్. 233

వ. ఇట్లన్యోన్యాతిశయంబునఁ దదుత్సవంబు గావించి విధ్యుక్త ప్రకారంబుగఁ బ్రధానహోమంబు లాదిగాఁ గలవి యాచరించి బంధుసహితంబుగా భోజనాదికృత్యంబులు నెఱపి తదనంతరంబున శేషహోమాదికృత్యంబులను నిర్వర్తించి భూసురులకు మ్రొక్కి తదాశీర్వచనంబులు గైకొని బిల్హణుండును యామినీపూర్ణతిలకయును యథేష్టభోగంబు లనుభవించునెడ. 234

సీ. నీలమేఘంబులు శైలాగ్రముల వ్రాలెఁ
బరికింప వెల్వెలఁ బాఱె విధుఁడు
సన్నగించెను బికస్వరము లంతంతకుఁ
గలహంసగతుల సంగతులు దప్పె
గగనమార్గము సావకాశమై బలు పొందె
నహిరాజుహాఢి నందంద నిలిచెఁ
గేతకిదళములు గెలఁకుల భాసిల్లె
మెఱుపుఁదీఁగలు మింటఁ దఱచు మెఱసె
తే. నంద మొప్పఁగఁ గొలఁకుల నంబు వొడమె
నాడకాడకుఁ గోఠిక లతిశయిల్లె
ననుచు జను లెల్లఁ బొగడ ఘనాగమమున
గర్భ[illegible] వె నంత. 235

వ. ఇట్లు నవమాసంబులు నిండి దశమం బగు మాసంబునం దొ
క్క సుముహూర్తంబున. 236

మ. మరుదంకూరము సంచరింప గ్రహముల్ మార్తాండసంయు
క్తిచే, నెఱియఁగ దిక్కులు దెల్విఁజెంద గరిమ న్దివ్య న్మృదం
గాదివా, ద్యరవంబుల్ సెలఁగఁగ సురప్రతతి యుద్యత్పుష్పవ
ర్షంబు ల, త్తఱి వర్షింప నభూటి గాంచెను సుతుఁ ధైర్యైక
భాగ్యోన్నతున్. 237

క. ఘనతం బ్రభాకరోదయ
మున జనియించుటయు విప్రముఖ్యులు వేడ్కం
గని లగ్నగతిఁ బ్రభాకరుఁ
డను నామం బిడిరి బిల్హణాఖ్యుఁడు మెచ్చన్. 238

వ. అప్పుడు మదనాభిరామభూమీధవుఁడు విద్వజ్జన బంధు
మిత్ర పురోహితామాత్యసమక్షంబున నతనిం దనవంశకర్త
గాఁ బరిగ్రహించి జాతకర్మాదులు సలిపి గోభూతిలహిరణ్యా
దిషోడశదానంబులు సేసి భూసురాశీర్వచనంబులంది.

క. ఘనుఁడు ప్రభాకరుఁ డంతఁ
దినదినమును వృద్ధిఁ బొంది దీవ్యద్బలుఁ డై
కనుపట్టె వానిఁ బట్టము
చన వొప్పఁగ గట్టి సుఖము జయముం గాంచెన్. 240

మాలిని. ప్రథితగుణకలాపా భంజితేశానచాపా
ప్రథనవిజయఘోషా [illegible]

మథితదనుజదీపా మన్మథాచ్ఛస్వరూపా
మధురతరకలాపా మాన్యరామావనీపా. 241

గద్యము. ఇది శ్రీసీతారామచరణసేవాప్రభావసంపాదితకవితా విచిత్ర కాశ్యపసగోత్ర పవిత్ర శ్రీమత్పండి పెద్దికృష్ణస్వామి ప్రణీతం బయినబిల్హణోపాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబు నందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

బిల్హణీయము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి : వావిళ్ల ప్రెస్సున ముద్రితము.—1930.

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

ప్రతి 1-కి రూ. అ.

శ్రీమదాంధ్రభారతము-పద్యకావ్యము:—

అనేక వ్రాతప్రతుల సహాయమున చిరకాలమునుండి సంపూర్ణ పరిశ్రమముతో బరిష్కరింపఁబడినది మేలుకాగితములపై స్ఫుటముగ అచ్చొత్తించి నుంచికాలికో బైండు చేయఁబడి యున్నది.

7 సంపుటముల ప్రతి	...	14	0
8 సంపుటముల ప్రతి	...	12	8

ఆంధ్రభారతము, పద్యకావ్యములు.—

ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము		...	2	4
ఆరణ్యపర్వము	,,	...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	,,	...	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	,,	...	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	,,	...	2	0
శాంతిపర్వము	,,	...	2	0
అనుశాసనిక అశ్వమేధ ఆశ్రమవాస మౌసల మహా ప్రస్థానికస్వర్గారోహణపర్వములుగల సంపుటము		...	2	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము		...	5	8
యుద్ధపంచకము	,,	...	3	8
శాంతిసప్తకము	,,	...	3	8
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది			0	8
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము		...	0	12

		రూ.	అ.
		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
తెనుఁగుసమస్యలు, చక్కనికూర్పు	...	0	2
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	3	8
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటికృతము	...	0	8
లంకావిజయము (రావణదమ్మీయము), సటీక, పిండిప్రోలు. లక్ష్మణకవికృతము	...	1	4
నిర్వచనోత్తరరామాయణము, సాధారణప్రతి	...	0	12
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి. పాపరాజప్రణీతము	...	2	4
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, చక్కని క్రొత్తకూర్పు	...	4	0
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు. శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైనపద్యము, కవనమునిక్కలిసొంపు, పీఠిక అతివిపులము		5	8
మొల్లరామాయణము, చిన్నసైజున పెద్దక్షరములతో చక్కఁగ ముద్రితము	...	0	12
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము	...	1	12
అచ్చతెనుగురామాయణము, శుద్ధప్రతి	...	1	4
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధములబాగుగనున్నది (అచ్చగుచున్నది.)			
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ళ. రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాకితముల మీఁద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కఁగ ముద్రించియున్నాము	...	2	0
వసుచరిత్రవిమర్శనము, శ్రీ చినసీతారామస్వామిశాస్త్రికృతము. అత్యద్భుతములగు క్రొత్తవిషయము లనేకము లిందుగలవు		1	0
వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు	...	3	8
ఆముక్తమాల్యద, వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో మేలుకాకితములమీఁద చక్కఁగ మరల ముద్రించియున్నారము.		3	8
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, క్రొత్తకూర్పు	...	0	12
హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము, సటీక, పీఠిక విపులము	...	2	8

			ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
కళాపూర్ణోదయము, దళసరికాకితములు	...		2	4
రాఘవపాండవీయము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...		2	4
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవిది, క్రొత్తకూర్పు	...		0	14
హరవిలాసము	...		0	12
కాశీఖండము, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...		1	8
సారంగధరచరిత్రము, చేమకూర. వేంకటకవికృతము	...		0	12
కవికర్ణరసాయనము, మాంధాతచరిత్ర	...		1	8
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...		0	12
విజయవిలాసము, చేమకూర వేంకటకవిది	...		0	8
రంగారాయచరిత్ర, దిట్టకవి, నారాయణకవి ప్రణీతము	...		0	12
రామాభ్యుదయము, అయ్యలరాజు. రామభద్ర కవికృతము.			1	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము, రుద్రకవికృతము	...		0	6
నీలాసుందరీపరిణయము, కూచిమంచి. తిమ్మకవికృతము	...		0	4
శివలీలావిలాసము	,,		0	6
పారిజాతాపహరణము, చక్కనికూర్పు	...		0	8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవి ప్రణీతము	...		0	12
అనిరుద్ధచరిత్ర, కనుపర్తి. అబ్బయామాత్య ప్రణీతము	...		0	8
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవి ప్రణీతము	...		1	4
తారాశశాంకవిజయము, చక్కనికూర్పు	...		0	12
బసవపురాణము, పిడుపర్తి. సోమనాథ ప్రణీతము	...		2	4
హంసవింశతి, నారాయణామాత్య ప్రణీతము	...		0	14
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము, తరిగొండ వెంకమ్మది, చక్కనికూర్పు.			1	0
రాజయోగసారము, ద్విపద	...		0	4
చెన్నబసవపురాణము, పాపకవికృతము	...		1	2
పంచతంత్రము, నారాయణకవికృతము	...		0	12

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
జైమినిభారతము, అశ్వమేధపర్వము, చక్కనికూర్పు	...	1	0
ఉత్తరహరివంశము, నాచన సోమనాథకృతము	...	1	8
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక, అనేక నూతనాంశములు జేర్చి చిన్నసైజున ముద్రించినారము, టీక, వివరణము మిక్కిలి విపులము. ఈవఱకు ప్రకటితమైన ప్రతులకన్న బాగుగనున్నది.		3	12
నృసింహపురాణము, ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ, క్రొత్తకూర్పు	...	0	12
రుక్మాంగదచరిత్ర, ఏకాదశీమహాత్మ్యము	...	0	12
విష్ణుపురాణము, ప్రాచీనప్రతి	...	1	8
అనుశాసనికపర్వము, సటీక	...	5	0
బిల్హణీయము, చక్కనికూర్పు	...	0	10
వైజయంతీవిలాసము	...	0	8
రుక్మిణీపరిణయము, శుద్ధప్రతి	...	0	6
రసికజనమనోభిరామము	...	0	12
రాజశేఖరవిలాసము	...	0	8
సహస్రకంఠరామాయణము	...	0	14
శ్రీనాథునివీథినాటకము	...	0	2
సులక్షణసారము, సటీక	...	0	10
ఆంధ్రభాషాభూషణము	...	0	2
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	...	0	12
ఆంధ్రభాషార్ణవము	...	0	12
దసరాపద్యములు	...	0	2
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు, టీకానుక్రమణికాసహితము	...	0	12
వేమనపద్యములు, చక్కనికూర్పు	...	0	6
భాగవతసప్తమస్కంధము	...	0	4
సప్తమస్కంధము, సటీక, చిన్నసైజు	...	1	4

శతకములు.

మాతృశతకము	...	0	2
సుమతిశతకము, సటీక	...	0	3
కుమారీశతకము ,,	...	0	3
దాశరథీశతకము ,,	...	0	4
మానసబోధశతకము,,	...	0	3
భాస్కరశతకము ,,	...	0	4
కలువాయిశతకము ,,	...	0	4
కాంతాలలామశతకము	...	0	4
కవిచౌడప్పశతకము	...	0	2
నృసింహశతకము	...	0	2
చంద్రశేఖరశతకము	...	0	2
దేవకీనందనశతకము	...	0	2
కృష్ణశతకము	...	0	2
నారాయణశతకము	...	0	2
సింహాద్రినారసింహశతకము	...	0	3
జగన్నాయకశతకము	...	0	2
ప్రసన్నరాఘవశతకము	...	0	3
రామరాఘవశతకము	...	0	2
సంపగిమన్నశతకము	...	0	2
భద్రాద్రిరామశతకము, పావులూరి మల్లనకృతము	...	0	2
రామలింగేశశతకము, అడిదము సూరకవిది	...	0	3
కాళహస్తీశ్వరశతకము, ధూర్జటికవిది	...	0	2
కుక్కుటేశ్వరశతకము, కూచిమంచి తిమ్మకవిది	...	0	3
కాళహస్తిశతకము, సాంబశివమహాప్రభో	...	0	2

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
జానకీవరశతకము, శ్రీ కామేశముపంతులు	...	0	2
చిత్తబోధశతకము, తాత్పర్యసహితము	...	0	3
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము)	...	0	4
గజేంద్రమోక్షము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	8
భోగినీదండకము, బమ్మెర. పోతరాజప్రణీతము	...	0	1
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము)	...	0	4
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక, చక్కనిప్రతి	...	0	8
నలోపాఖ్యానము, సటీక, చిన్నసైజు	...	0	8
విదురనీతి, సటీక, ఆంధ్రభారతములోనిది	...	0	5
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0	2
చాటుపద్యమణిమంజరి, క్రొత్తకూర్పు	...	1	4
నలచరిత్ర, ద్విపద	...	0	14
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	...	0	8
ఆంధ్రవచనభాగవతము, ద్వాదశస్కంధములు, శ్రీశతఘంటము, వేంకటరంగశాస్త్రికృతము	...	6	4
కామధేనువుకథ	...	0	2
శ్రీవివేకానందవిజయము	...	1	12
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు	...	1	12
భారతరమణీమణులు	...	0	12
సంగ్రహరామాయణము, శ్రీశేషాద్రిశర్మకృతము	...	0	10
సంస్కృతనాటకకథలు, శ్రీసీతారామశాస్త్రికృతము	...	1	4
దశకుమారచరిత్రము, ఎనమచింతలసంజీవరాయశాస్త్రికృతము		1	4
మదనకామరాజుకథలు, చక్కనికూర్పు	...	0	14
భోజకాళిదాసకథలు 1-వ భాగము	...	0	12
శ్రీమహాభక్తవిజయము		4	0

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
దక్కనుపూర్వకథలు, శ్రీసీతారామశాస్త్రికృతము	...	1	8
శ్రీగైక్వారుగారి ఉపన్యాసములు	...	0	2
సూరతుకాంగ్రెస్సు ఉపన్యాసములు	...	0	2
శ్రీలాలాలాజ్ పతిరాయిజీవితము	...	0	2
రామకృష్ణపరమహంసచరిత్రము, ప్రతిమతో	...	0	2
బాలగంగాధరతిలకుగారిచరిత్రము, ప్రతిమతో	...	0	4
శ్రీగోపాలకృష్ణగోఖ్లేజీవితము ,,	...	0	2
శ్రీమహాదేవగోవిందరానడేజీవితము ,,	...	0	2
శివాజీచరిత్ర	...	0	8
శ్రీరామానుజాచార్యచరిత్ర	...	0	2
స్వామిరామతీర్థజీవితము	...	0	2
శాలివాహనచరిత్ర	...	0	3
శ్రీబుద్ధచరిత్రము	...	0	4
అనిబిసెంటుచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	4
శ్రీశంకరాచార్యచరిత్ర ,,	...	0	3
శ్రీవేమనయోగిజీవితము	...	0	2
దాదాబాయినౌరోజీచరిత్ర	...	0	2
శ్రీకరంచంద్ గాంధిజీవితము	..	0	2
శ్రీగైక్వారుగారిజీవితము		0	2
వివేకానందస్వామిజీవితము	...	0	2
శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర	...	0	3
మైరావణచరిత్ర, చక్కనికూర్పు	...	0	2
ఈసబునీతికథలు, క్రొత్తకూర్పు, 1వ భాగము	..	0	6
డిటో 2వ భాగము	...	0	8
సీతారామము, తల్లాప్రగడ, సూర్యనారాయణరావు	...	1	4

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
రాజర్షి, శ్రీరవీంద్రనాథఠాకూర్ గారిబంగాలీ నవలకు తెనుఁగు. ఇట్టినవల ఈనవలకచ్చుకాలేదనియే చెప్పవచ్చును అత్యద్భుతమైనపీఠిక, శ్రీఠాకూరుగారి జీవితము యిందున్నవి.	...	0	14
సత్యసేనవిజయము, శ్రీ కొ. అనంతాచార్యకృతము	...	0	4
అరేబియన్ నైట్సుకథలు, చక్కనికూర్పు	...	1	4
లార్డుక్లైవు జీవితము	...	0	3
శ్రీగురుజాడ, శ్రీరామమూర్తి గారి ఆంధ్రకవిజీవితములు	...	3	0
సోదరినివేదితజీవితము	...	0	2
రేచుక్కపగటిచుక్కకథలు	...	0	3
మర్యాదరామన్నకథలు	...	0	2
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	...	1	8
తారాబాయి, చక్కనినవల, క్రొత్తకూర్పు	...	0	12
ఆనందమఠ, నవల, నూతనముద్రితము	...	0	12
దుర్గేశనందిని, నవల	...	0	8
ఐవన్హో, నవల, క్రొత్తకూర్పు	...	0	8
మదాలస ,,	...	0	10
సుజనరంజని ,,	...	0	8
మనోహరి, నవల, టి. యస్. రామశాస్త్రిగారిది	...	0	12
పుష్పవతి ,,	(అచ్చగుచున్నది.)		
వీరబాల, నవల	...	0	8
ఉన్మాదిని ,,	...	0	4
రాధారాణి ,,	...	0	4
లీల ,,	...	0	4
రోషినార, చరిత్రవిషయకమగు నవల	...	0	12
టిప్పుసుల్తాన్	...	1	4
భోజునికథలు	...	0	8

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
విక్రమార్కునికథలు	...	0	6
బేతాళునికథలు	...	0	6
పరమానందశిష్యులకథలు	...	0	3
వైద్యులకథలు	...	0	4
తాతాచార్యులకథలు	..	0	6
నలుగురుమంత్రులకథలు	...	0	4
అయిదుగురుదొంగలకథ	...	0	6
వాసుదేవమననము, వచనము, మంచిఅచ్చు	...	0	10
బాలవ్యాకరణము, చిన్నయసూరిగారిది	...	0	12
నేరములుచేయుజాతులచరిత్రలు, ప్రతిమలతో	...	1	0
శబ్దార్థచంద్రిక, శ్రీమహాకాళిసుబ్బారాయకృత ఆంధ్రనిఘంటువు		3	12
ఆంధ్రకన్నడబాలశిక్ష	...	0	3
హిందీ ఇంగ్లీషు బాలశిక్ష	...	0	4
సంస్కృత ఇంగ్లీషు బాలశిక్ష	...	0	4
ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, సటీక	...	0	8
ప్రౌఢవ్యాకరణము	...	0	12
అద్వైతసంగ్రహము	...	0	2
క్షేత్రయపదములు, చక్కనికూర్పు	...	0	14
నీలగిరిపాటలు, శ్రీగుడుపాడ అప్పారాయకృతము	...	0	6
అధ్యాత్మ రామాయణకీర్తనలు, చక్కనిప్రతి చిన్నసైజు	...	0	8
రామదాసుచరిత్ర, చక్కనికూర్పు, మంచికాగితములు, ఇందు శ్రీరామదాసుగారి ప్రతిమకూడకలదు	...	0	12

ఇవి మొదలగు సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు అనేకములు మావద్దదొరుకును.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

